

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 1

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 1

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

5-8. évfolyam

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 2

Javasolt óraszám

<i>Évfolyam</i>	5.	6.	7.	8.
Heti óraszám	4	4	4	3

A tanterv jellemzői

Az *Anyanyelv és kommunikáció* tanterv olyan *olvasás- és írástanítási stratégiát* ajánl, amely biztosítja az olvasás és az írásbeli kifejezés megtanulását, az olvasás megkedvelését. A tanulók olvasási tempójának és szövegértési teljesítményének fokozása érdekében a *gyorsolvasás* csaknem minden eljárását tartalmazza. A *magyar helyesírás* teljes rendszerét *problémacentrikusan* rögzíti. A *beszédtechnika* teljes gyakorlatrendszere, a *valamennyi nyelvi szintre kiterjedő nyelvtani* tananyag, valamint a *helyesírási szabályzat* és *tanácsadó szótár* használatának szorgalmazása eredményeként a tanulók helyesírása megalapozottá válik a 8. évfolyam végére. A tanterv gazdag tevékenységrendszert ajánl a *szóbeli szövegalkotás*, a *verbális* és a *nem verbális képességek*, az *illetudó viselkedés* fejlesztésére. A *fogalmazás* hagyományos műfajai mellett a *mindennapi életben* és a *publicisztikában meghonosodott műfajok* (távirat, kérvény, meghívó, hír, riport stb.) tanulását is lehetővé teszi. Olyan gyakorlatrendszert tartalmaz, amely biztosítja a tanulók *művelődési szokásainak* megalapozását, fejlesztését (könyv- és könyvtárhasználat, szelektív rádiózás, tévénézés, közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénylése). A tanterv a tananyagot a kommunikációs tényezők és funkciók mentén spirálisan rendezi el.

A tanterv alkalmazásához szükséges feltételek

A tanterv tanítása a 7. évfolyamtól magyartanári végzettséget és kompetenciát igényel. Elvárja a pedagógustól, hogy fejlett *kommunikációs kultúrával* rendelkezzen, s nyitott legyen a *nyelvtudomány* (az *alkalmazott nyelvészet*) eredményeire. A pedagógiai képességek közül preferálja a *megosztott figyelmet* és a *döntési képességet*, továbbá a *diagnosztizáló képességet*, amely a *differenciált tanulásszervezést*, az *egyénben való gondolkodni tudást* teszi lehetővé. A nevelési stílusok közül pedig a *kooperatív (együttműködő) magatartást* szorgalmazza. A tanterv megvalósításához kidolgozott, többszörösen kipróbált *taneszközcsoomag* áll rendelkezésre minden évfolyamon.

Az anyanyelv és kommunikáció tanulásának céljai az 5-8. évfolyamon

Az anyanyelv és kommunikáció tanulásának célja, hogy általa növekedjék a tanulók – széles értelemben vett – kommunikációs kompetenciája, tudatosuljon nyelvi kompetenciájuk. A sikeres anyanyelv- és kommunikációtanulás a különböző életkorú tanulók érdeklődésére, társas kapcsolataik sikeres működtetésének igényére épít. E globális cél megvalósulása az alábbi egymással összerendezett, egymásra épülő és egymást átható képességcsoportok fejlesztése révén történik:

Az olvasástanulás során egyaránt fontos a tanulók információkat befogadó és -közvetítő szerepe. E célt szolgálja a néma olvasás tempójának fokozása mellett a gyorsolvasásnak mint képesség- és szokásrendszernek a tanulása, valamint a felolvasás tanulása is.

Az önművelési képességek kialakítása a szokássá és szükségletté fejlesztése lehetővé teszi a médiatudatosságot, valamint azt, hogy a tanulók ne csak a kultúra passzív befogadóiként elégsék ki érdeklődésüket, hanem hogy módjuk legyen önépítésre, önfejlesztésre is. Az önművelési tevékenység révén a tanulók átfogó képet kapnak a kultúra szerzteágazó világáról, annak történetiségéről. Formálódik magyarságképük, nemzeti identitásuk, társadalmi világgépük.

A szóbeli és írásbeli szövegműfajok, az egyre terjedő internetes műfajok, illetve az azokat reguláló helyesejtési, helyesírási, nyelvhelyességi és netikett normák teljességének tanulása garantálja, hogy a tanulók életkoruknak és szociális szerepeiknek megfelelően sikeresen vegyenek részt iskolai és iskolán kívüli társas és mindennapi kommunikációs helyzetekben.

A nyelvtan tanulása hozzájárul a korszerű nyelvészeti világgép kialakulásához, biztosítja a beszéd, a fogalmazás, a helyesírás tudatosulását, beavatja a tanulókat az anyanyelvi örökség világába.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 4

A tananyagelsajátítás, az ellenőrzés és az értékelés módszerei

<i>A tananyag-elsajátítást szolgáló módszerek</i>	<i>Az ellenőrzést szolgáló módszerek</i>	<i>Az értékelést szolgáló módszerek</i>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Hibakeresés ❖ Hibajavítás (helyesejtési, helyesírási, nyelvhelyességi, kommunikációs) ❖ Néma olvasás skipping, skimming technikával ❖ Dinamikus olvasás (gyorsaság + megértés+ olvasási attitűd) ❖ Szakszövegek jegyzetelése ❖ Kiscsoportos kommunikáció (vita, társalgás, megbeszélés, kibeszélés, elbeszélés, stb.) ❖ Kiselőadás (írók, költők életéről, valamely olvasókönyvi témáról, stb.) ❖ Utánzás minta alapján (helyesejtés, kommunikációs helyzet megoldása, stb.) ❖ Mimetizálás, szerepjátás ❖ Bábos bemutatás ❖ Bemutatás (felolvasás, verses, prózai alkotások előadása) ❖ Megfigyelés (nyelvjárási ejtés, kommunikációs hiba, gesztus, térköszabályozás) ❖ Magyarázat ❖ Kérdezés ❖ Alkotások létrehozása (irodalmi, publicisztikai, stb.) ❖ Versenyzés (versmondó, prózamonó, helyesírási, egyéb tanulmányi, stb.) ❖ Gyűjtés (tárgyi értékek, pl. könyvek, újságcikkek, írók, költők arcképei, plakátok, műsorfüzetek, stb.) ❖ Tanulópárok szerveződése bizonyos képességek begyakorlására 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Szóbeli felelés (a tananyag reprodukciója) ❖ A bevésett, megértett tananyag, tankönyvi szöveg, algoritmus, stb. előadása különböző (elképzelt) második személynek, különféle műfajokban szóban vagy írásban ❖ Az olvasási teljesítmény, versmondás, szóbeli szövegalkotás magnón való rögzítése a tanév elején és végén ❖ Vizsga (tantárgyi házi vizsga) ❖ Verseny (versmondó, helyesírási, versíró, esszéíró, stb.) ❖ Témazáró feladatlapok, tesztek megoldása ❖ Röpdolgozatok írása (aktuálisan bevésendő kognitívumok: verstani alapfogalmak, grammatikai definíciók, felosztások, stb.) ❖ Iskolai dolgozatok (a pedagógus által összeállított feladatlapokkal, pl. helyesírási képességek ellenőrzése, nyelvtani elemzőképesség ellenőrzése, stb.) ❖ Memoriterek kikérdezése a pedagógus / diáktársak által ❖ Egyéni vagy közös alkotás létrehozása (iskolaújság szerkesztése, versírás, műfordítás-készítés, versírás adott poétikai témára, stb.) 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Tanári írásbeli szöveges (formatív) értékelés ❖ Tanári szóbeli (formatív) értékelés megerősítő / szabályozó / korrigáló funkcióval ❖ Tanulói értékelés egymás produktumáról (versmondás helyesejtési, kommunikációs szempontból; kitalált mese vagy fantázia-szülte fiktív történet, stb.) ❖ Saját tanulói teljesítmény (írásos, magnón, képmagnón rögzített) elemzése, önértékelése a követelmények kritériumainak összevetésével ❖ A versenyeken a zsűri által preferált értékelési kritériumok meghallgatása és megértése ❖ Évközi, érdemjeggyel történő értékelés ❖ Félévi, év végi osztályozás (szummatív értékelés)

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 5

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

5. évfolyam

Az anyanyelv és kommunikáció tanulásának céljai az 5. évfolyamon

Az *Anyanyelv és kommunikáció* tantárgy keretein belül az olvasás tanulásának célja a tanulók meglévő néma és hangos olvasási képességeinek szinten tartása és tökéletesítése avégett, hogy azt eszközként tudják alkalmazni a különböző tantárgyak szövegeinek feldolgozása (jegyzetelés, bevésése) során. Az írás, az írásos kommunikáció gyakorlása azt a célt szolgálja, hogy alakuljon ki a tanulók helyesírási normáknak eleget tevő, esztétikus egyéni kézírása, amely eszközszinten lehetővé teszi az írásos kommunikációt. Az írásos kommunikáció gyakorlásának további célja az írásos műfajok alkalmazásának szinten tartása és továbbfejlesztése, újabb szövegműfajok elsajátítása. Az élőbeszéd gyakorlása biztosítja, hogy a tanulók már meglévő beszédtechnikai, szövegalkotási, kommunikációs képességei tovább tökéletesedjenek, amely segítheti önérvényesítésüket, az egyéni továbbtanulási céljaik megvalósítását. A hallgató–befogadó szerep gyakorlása azt a célt szolgálja, hogy a tanulók figyelme a másik (a velük kommunikatív viszonyban levő) emberre irányuljon, s ezzel fejlődjön a társas-kooperációs képességük, emberismeretük, beszédpercepciók képességük. A nyelvészeti ismeretek tanulásának célja, hogy tudatossá váljon a tanulók anyanyelvhasználati kompetenciája, ezzel is fejlődjön írásos és szóbeli nyelvhasználati képességük. Segítse továbbá a tanult idegen nyelv grammatikájának sikeresebb tanulását. A nyelvtörténeti, nyelvjárási ismeretek tanítása bővíti a tanulók nyelvészeti tárgyú tájékozottságát, melynek során egyben módjuk nyílik hangtani ismereteik és alaktani ismereteik aktualizálására is.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMALIS	OPTIMALIS
A/	KOMMUNIKÁCIÓ	A KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
I.	OLVASÁS	AZ OLVASÁS GYAKORLÁSA		
1.	<i>Néma értő olvasás gyorsolvasási technikák alkalmazása</i>	<i>A néma értő olvasás gyakorlása a gyorsolvasási technikák alkalmazásával</i>		
1.1.	publicisztikai szövegek, interneten elérhető hírek és információk	publicisztikai szövegek olvasása, interneten elérhető hírek és információk olvasása	Némán el tud olvasni az olvasókönyvből vagy a pedagógus által kijelölt más szövegből – legalább 15 mondatos (kb. 110 szavas) publicisztikai szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 2 olyan feladatot, amely a szöveghez kapcsolódik. A feladatmegoldáshoz segítséget kérhet. Az elolvasott szövegek között felismeri a hírt.	Némán el tud olvasni legalább 30 mondatos (kb. 220 szavas) publicisztikai szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt képes megoldani a szöveghez kapcsolódó 4–5 adatkereső vagy lényegkiemelési feladatot. Az elolvasott szövegek között felismeri a hírt, a tudósítást, a közleményt, a riportot és az interjút.
1.2.	ismeretterjesztő szövegek témakörök: <i>A könyv története</i> <i>Agyagtáblák</i> Asúrbanipal könyvtára Előjelek Közmondások	ismeretterjesztő szöveg olvasása a könyvről, a nyomtatásról, a nyomdaipari termékekről	Némán el tud olvasni az olvasókönyvből vagy a pedagógus által kijelölt más szövegből – legalább 15 mondatos (kb. 110 szavas) ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 2 olyan	Némán el tud olvasni legalább 30 mondatos (kb. 220 szavas) ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt képes megoldani a szöveghez kapcsolódó 4–5 adatkereső vagy lényegkiemelési feladatot.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 6

<p><i>Mítoszok, eposzok</i> Enlil és a sárkány Gilgames Hammurapi törvénykönyve <i>Papirusztekercsek</i> A Halottak könyve Ehnaton-himnusz Az alexandriai könyvtár <i>A pergamen</i> A Halotti beszéd és Könyörgés Az Ómagyar Mária-siralom <i>A papír</i> A könyvnyomtatás feltalálása Gutenberg találmánya – Részlet az 1450. év eseményeiről hírt adó hirsai kolostor évkönyvéből Ősnyomtatványok A Bibliotheca Corvina Az első magyar nyomda Nyomdászat a XVI. században Miszótfalusi Kis Miklós A klisékészítés kialakulása Hagyományos nyomtatóeljárások: A síknyomtatás A mélynyomtatás Az ofszetnyomtatás A rotációs gép A könyvkötészet fejlődése A könyvkereskedelem alakulása</p> <p><i>Könyvkészítés napjainkban</i> <i>A kiadói munka</i> A kéziratok lektorálása, szerkesztése A kézirat-előkészítés A tipografálás A korszó nem lehet szebb, mint a víz! – Beszélgetés Szántó Tibor tipográfus könyvtervezővel A nyomdabetűk olvashatósága</p>		<p>feladatot, amely a szöveghez kapcsolódik. A feladatmegoldáshoz segítséget kérhet. Az elolvasott szövegek között felismeri az ismeretterjesztő szövegeket és a könyvismertetést.</p>	<p>Az elolvasott szövegek közül felismeri a leíró és az elbeszélő ismeretterjesztő szövegeket és a könyvismertetést. Az olvasókönyvében lévő szövegeket önállóan fel tudja dolgozni: a tételmondatokat aláhúzni, az adatokat kikeresni, a szöveg témáját elmondani, tartalmát röviden felidézni, a szöveg vázlatát leírni.</p>
---	--	--	--

<p>1.3. lexikonok, szótárak szócikkei, ill. ezek számítógépes programjai</p>	<p>szócikkolvasás lexikonból, szótárból, ill. számítógépes programból</p>	<p>Önállóan tud címszavakat keresni és olvasni a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i>.</p>	<p>Képes megkeresni a szövegben előforduló ismeretlen szavakat a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i> és más, ismert szaklexikonban.</p>
<p>1.4. szokványostól eltérő szövegfeltok</p>	<p>a szokványostól eltérő szedésű szövegfeltok olvasása (katalóguscédula, műsorújság, kérdőív, nyomtatvány, plakát, poszter)</p>	<p>Kis segítséggel képes elolvasni szokványostól eltérő szövegfeltokat is.</p>	<p>Önállóan képes elolvasni szokványostól eltérő szövegfeltokat is.</p>
<p>1.5. SMS</p>	<p>SMS küldése és fogadása</p>	<p>Kis segítséggel képes SMS szövegeket olvasni.</p>	<p>Önállóan képes SMS szövegeket olvasni.</p>

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 7

2.	<i>Blattoló, hangos olvasás</i>	<i>A felkészülés nélküli hangos olvasás gyakorlása különböző típusú szövegeken (különböző életkorúak által készített, nehezen olvasható kéziratos szövegek, hibásan gépelt és nyomdahibás szövegek, távirat, plakát, hirdetés szövege, SMS szövege)</i>	Felkészülés nélkül el tud olvasni 100 szóból (500 betűből) álló szöveget legfeljebb egy perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül 4–5 újratekzési vagy más olvasási hibát követ csak el.	Felkészülés nélkül el tud olvasni 150 szóból (750 betűből) álló szöveget legfeljebb 1 perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 1–2 újratekzési vagy más olvasási hibát követ csak el.
3.	<i>Felolvasás</i>	<i>A felolvasás gyakorlása</i>		
3.1.	vers felolvasása	vers felolvasásának gyakorlása (a művek jegyzékét az <i>Irodalom</i> tanterv tartalmazza)	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 8–10 mondat terjedelmének megfelelő verset, versrészletet. A felolvasás közben öt újratekzési vagy más olvasási hibánál többet nem ejt. Az időtartam- és a hangsúlyhibáit a pedagógus segítségével ki tudja javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 10–15 mondat terjedelmének megfelelő vers, versrészlet felolvasására. Felolvasás közben helyesejtési és olvasástechnikai hibát nem ejt.
3.2.	rövid elbeszélés felolvasása	rövid elbeszélések felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 8–10 mondatos rövid elbeszélést. A felolvasás közben öt újratekzési vagy más olvasási hibánál többet nem ejt. Az időtartam- és a hangsúlyhibáit a pedagógus segítségével ki tudja javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 10–15 mondatos rövid elbeszélés felolvasására. Felolvasás közben helyesejtési és olvasástechnikai hibát nem ejt.
3.3.	anekdota felolvasása	anekdoták felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 8–10 mondatos anekdotát. A felolvasás közben öt újratekzési vagy más olvasási hibánál többet nem ejt. Az időtartam- és a hangsúlyhibáit a pedagógus segítségével ki tudja javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 10–15 mondatos anekdota felolvasására. Felolvasás közben helyesejtési és olvasástechnikai hibát nem ejt.
3.4.	vicc, humoreszk felolvasása	viccek, humoreszkek felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 8–10 mondatos viccet, humoreszket. A felolvasás közben öt újratekzési vagy más olvasási hibánál többet nem ejt. Az időtartam- és a hangsúlyhibáit a pedagógus segítségével ki tudja javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 10–15 mondatos vicc, humoreszk felolvasására. Felolvasás közben helyesejtési és olvasástechnikai hibát nem ejt.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 8

3.5.	meghívó, hirdetés felolvasása	meghívó, hirdetés felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 8–10 mondatos meghívót, hirdetést. A felolvasás közben öt újakezdési vagy más olvasási hibánál többet nem ejt. Az időtartam- és a hangsúlyhibáit a pedagógus segítségével ki tudja javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 10–15 mondatos meghívó, hirdetés felolvasására. Felolvasás közben helyesejtési és olvasástechnikai hibát nem ejt.
II.	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
1.	<i>Esztétikus, művelt egyéni kézírás kialakítása</i>	<i>Esztétikus, művelt egyéni kézírás kialakítása másolással, diktálással, akaratlagos írással</i>	Írása olvasható és rendezett.	Írása esztétikus.
2.	<i>Helyesírás, helyesírási elemzés, helyesírási hibák javítása</i>	<i>A helyesírás, a helyesírási elemzés és a helyesírási hibajavítás gyakorlása</i>		
2.1.	helyesírás és a helyesírási elemzés nyelvtani és helyesírási ismeretek aktualizálásával	a helyesírás és a helyesírási elemzés gyakorlása a helyesejtés, valamint a nyelvtani és a helyesírási ismeretek aktualizálásával		
2.1.1.	időtartam-jelölés	az időtartam jelölésének gyakorlása		
2.1.1.1.	időtartam jelölése szótövekben	az időtartam jelölésének gyakorlása todalék nélküli szavak írásával	Diktálás utáni íráskor helyesen tudja jelölni a todalék nélkül szavak időtartamát.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tőhangváltást mutató főnevek és igék esetében is.
2.1.1.2.	időtartam jelölése todalékos szavakban	az időtartam jelölésének gyakorlása todalékos szavak írásával		
2.1.1.2.1.	a magánhangzók időtartama	a magánhangzók jelölésének gyakorlása a todalékokban	Diktálás utáni íráskor helyesen tudja jelölni a todalékos szavak időtartamát.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tőhangváltást mutató főnevek és igék esetében is.
2.1.1.2.1.1.	hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek (-ít, -dít, -sít, -ú, -ű, -jú, -jű, -tyú, -tyű, -tyú, -tyű, -ból, -ról, -ról, -tól, -től) helyesírása	a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor helyesen tudja jelölni az időtartamot a tanult szóelemek esetében.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tanult szóelemek esetében.
2.1.1.2.1.2.	rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek (az igeképzőt, határozóragot tartalmazó szavak, valamint a névutók és a határozószók -ul, -ül végződése) helyesírása	a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor helyesen jelöli az időtartamot a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek esetében.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek esetében.
2.1.1.2.2.	mássalhangzók jelölése	a mássalhangzók jelölésének gyakorlása a todalékokban		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 9

2.1.1.2.1.	-képp, -képpen határozórag helyesírása	a <i>-képp, -képpen</i> határozórag helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tanult toldalékokban.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tanult toldalékokban.
2.1.1.2.2.	változást mutató toldalékok helyesírása	a szóvégi magán- és mássalhangzók hatására változást mutató toldalékok helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor segítséggel helyesen jelöli az időtartamot a tőhangváltást mutató főnevek és igék esetében is.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tőhangváltást mutató főnevek és igék esetében is.
2.1.1.2.	hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírása	a hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása		
2.1.2.1.	írásban jelölt teljes hasonulás helyesírása	az írásban jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor kis segítséggel helyesen jelöli az írásban jelölt teljes hasonulást.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az írásban jelölt teljes hasonulást.
2.1.2.2.	írásban nem jelölt teljes hasonulás helyesírása	az írásban nem jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor kis segítséggel helyesen jelöli az írásban nem jelölt teljes hasonulást.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az írásban nem jelölt teljes hasonulást.
2.1.2.3.	az összeolvadás helyesírása	az összeolvadást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor kis segítséggel helyesen tudja jelölni a hangkapcsolatokat az összeolvadás esetében.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja jelölni a hangkapcsolatokat az összeolvadás esetében.
2.1.2.4.	a részleges hasonulás helyesírása	a részleges hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor kis segítséggel helyesen tudja jelölni a hangkapcsolatokat a részleges hasonulás esetében.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja jelölni a hangkapcsolatokat a részleges hasonulás esetében.
2.1.2.5.	a mássalhangzó-rövidülés helyesírása	a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni íráskor kis segítséggel helyesen jelöli a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavakat.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavakat.
2.1.1.3.	A tulajdonnevek helyesírása	a tulajdonnevek helyesírásának gyakorlása		
2.1.3.1.	a személynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása személynevek írásával	Diktálás utáni íráskor helyesen jelöli a személyneveket.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja írni a személyneveket.
2.1.3.2.	az állatnevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása állatnevek írásával	Diktálás utáni íráskor helyesen jelöli az állatneveket.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja írni az állatneveket.
2.1.3.3.	a földrajzi nevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása földrajzi nevek írásával	Diktálás utáni íráskor helyesen tudja írni a földrajzi nevek begyakorolt, egyszerűbb eseteit.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja írni a földrajzi nevek bonyolultabb esetei kivételével.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 10

2.1.3.4.	a könyv- és folyóiratcímek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása könyv- és folyóiratcímek írásával	Diktálás utáni íráskor helyesen tudja írni a könyv- és folyóiratcímek begyakorolt, egyszerűbb eseteit.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja írni a könyv- és folyóiratcímeket.
2.1.3.5.	az intézménynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása intézménynevek helyesírásával	Diktálás utáni íráskor helyesen jelöli az intézménynevek begyakorolt, egyszerűbb eseteit.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen tudja írni az intézményneveket.
2.1.3.6.	a megszólítás helyesírása	a megszólítás helyesírásának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen írja a megszólítást.	Általában nem vét hibát a megszólítás helyesírásában.
2.1.3.7.	az útbaigazító feliratok, táblák helyesírása	az útbaigazító feliratok, táblák kezdőbetűi helyesírásának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen írja az útbaigazító feliratok, táblák kezdőbetűit.	Általában helyesen írja az útbaigazító feliratok, táblák kezdőbetűit.
2.1.3.8.	a mondatkezdő nagybetűk helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása a mondatkezdő nagybetűk írásával	Diktálás utáni íráskor rendszerint nem véti el a mondatkezdő nagybetű írását.	Diktálás utáni íráskor nem véti el a mondatkezdő nagybetű írását.
2.1.4.	az egybeírás és a különírás	az egybeírás és a különírás gyakorlása		
2.1.4.1.	a szóismétlések helyesírása	a szóismétlések helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen írja a szóismétléseket.	Nem véti el a szóismétlések helyesírását.
2.1.4.2.	a mellérendelő szókapcsolatok, összetételek helyesírása	a mellérendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Másoláskor nem véti el mellérendelő szókapcsolatokat és összetételeket.	Segítséggel helyesen írja a mellérendelő szókapcsolatokat és összetételeket..
2.1.4.3.	az ikerszók helyesírása	az ikerszók helyesírásának gyakorlása	Másoláskor nem véti el az ikerszókat.	Segítséggel helyesen írja az ikerszókat.
2.1.4.4.	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Másoláskor nem véti el az alárendelő szókapcsolatokat és összetételeket.	Segítséggel helyesen írja az alárendelő szókapcsolatokat és összetételeket.
2.1.4.5.	a névutós szerkezetek helyesírása	a névutós szó szerkezetek helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen írja a névutós szó szerkezeteket.	Nem véti el a névutós szerkezetek helyesírását.
2.1.4.6.	az igeikötős igék helyesírása	az igeikötős igék helyesírásának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen írja az igeikötős igéket.	Nem véti el az igeikötős igék helyesírását.
2.1.5.	a hagyományos írásmód	a hagyományos írásmód gyakorlása		
2.1.5.1.	a j hang kétféle jelölése	a j hang kétféle jelölésének gyakorlása szavak írásával	Kis segítséggel helyesen jelöli a j hangot.	Nem véti el a j hang kétféle jelölését.
2.2.	a helyesírási szabályzat kezelése	a helyesírási szabályzat és a Helyesírási tanácsadó szótár kezelésének gyakorlása	Tudja használni a Helyesírási tanácsadó szótárt.	Biztonsággal tudja használni a Helyesírási tanácsadó szótárt.
2.3.	helyesírási hibák javítása	saját szöveg és más által írt szöveg javítása helyesírási szempontból	Kis segítséggel javítani tudja saját szövegét és más által írt szöveget helyesírási szempontból.	Önállóan javítani képes saját szövegét és más által írt szöveget helyesírási szempontból.
3.	Fogalmazás	Fogalmazás		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 11

3.1.	fogalmazási segédműveletek	a fogalmazás segédműveleteinek gyakorlása		
3.1.1.	vázlatkészítés	vázlatkészítés gyakorlása írásban	Kis segítséggel el tudja készíteni egy adott vagy tetszőlegesen választott témájú fogalmazás vázlatát.	Önállóan el tudja készíteni egy adott vagy tetszőlegesen választott témájú fogalmazás vázlatát többféle változatban is.
3.1.2.	korrigálás helyesírási, nyelvhelyességi, szövegtani, műfaji és kommunikációs szempontból	a félig kész vagy kész fogalmazás korrigálása a tanult helyesírási, nyelvhelyességi, szövegtani, műfaji és kommunikációs szempontok szerint	Félig kész vagy kész fogalmazást segítséggel korrigálni képes a tanult helyesírási, nyelvhelyességi, szövegtani, műfaji és kommunikációs szempontok szerint.	Félig kész vagy kész fogalmazást önállóan képes korrigálni a tanult helyesírási, nyelvhelyességi, szövegtani, műfaji és kommunikációs szempontok szerint.
3.2.	írásbeli szövegek alkotása műfajok, kommunikációs funkciók szerint	írásbeli szövegalkotás műfajok és kommunikációs funkciók szerint		
3.2.1.	tájékoztató jellegű szövegek alkotása	tájékoztató jellegű szövegek alkotása		
3.2.1.1.	elbeszélés	az elbeszélés írásának gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címmel; az elbeszélés leírása időrendben; a szerepcserre jelölése párbeszédes formában; az elkészült szöveg javítása a második személy beavatottsága, az időrendnek megfelelő mondatrend szempontjából; a témához nem tartozó mondatok törlése; a nem megfelelő szavak, szókapcsolatok helyettesítése	8–10 predikatív szerkezetet tartalmazó elbeszélést tud írni. A fogalmazásban nincs 3-nál több koherenciahiba, illetve 2-nél több nyelvhelyességi hiba. Elbeszélésének önállóan tud címet adni.	Önállóan tud írni 12–14 predikatív szerkezetből álló elbeszélést. A szövegben nincs 1-nél több koherencia- és nyelvhelyességi hiba. Találó címet tud adni a szövegének, a párbeszédeket alkalmazni tudja és jól jelöli. Többféle időrendi szerkesztési móddal tud élni.
3.2.1.2.	leírás	a szubjektív színezetű, mindennapi stílusú leírás gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címmel; a leírás szempontja(i)nak megválasztása; a leírás elkészítése, tárgy, növény, állat, személy, tér megismertetése a második személlyel; a leírás javítása a második személy beavatottsága és a leírás választott szempontja szerint; a témához nem tartozó mondatok törlése; a nem megfelelő szavak, szószervezetek helyettesítése	Önállóan tud 6–8 predikatív szerkezetből álló leíró szöveget alkotni tárgyról, élőlényről és személyről. A leírás 3-nál több koherenciahibát és 2-nél több nyelvhelyességi hibát nem tartalmaz. Önállóan tud címet adni a leírásnak.	Önállóan tud 10–12 predikatív szerkezetből álló leírást fogalmazni tárgyról, élőlényről, személyről és térről. A szöveg 1-nél több koherencia- és nyelvhelyességi hibát nem tartalmaz.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 12

3.2.1.3.

riport	<p>a riport tanulása; a második személy megválasztása; a problémák összegyűjtése, a kérdések megfogalmazása a választott témában; a riport megfogalmazása; a riport javítása a második személy beavatottsága az időrendnek megfelelő mondatrend szerint; a felesleges részletek törlése, a nem megfelelő szavak, szó szerkezetek helyettesítése</p>	<p>Két-három kérdést tud feltenni riportalanynak - előzetes felkészülés után - a témától és a második személytől függően.</p>	<p>Kérdéseket tud megfogalmazni a témától és a második személytől függően.</p>
--------	--	---	--

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 13

3.2.1.4.	jellemezés	a jellemezés tanulása: a második személy megválasztása; a megismertetésre kiválasztott irodalmi hős vagy jól ismert személy jellemének bemutatása cselekedetei, magatartása alapján: a jellemezés javítása a második személy beavatottsága és a választott szempontnak megfelelő mondatrend szempontjából; a felesleges részek törlése, a nem megfelelő szavak, szó szerkezetek helyettesítése	Önállóan tud 5-7 predikatív szerkezetből álló jellemző szöveget alkotni irodalmi hősről. A jellemezés 3-nál több koherenciahibát és 2-nél több nyelvhelyességi hibát nem tartalmaz.	Önállóan tud 6-10 predikatív szerkezetből álló jellemezést írni. Alkalmazni tudja a beszéltetés jellemző erejét is.
3.2.1.5.	könyvismertetés	a könyvismertetés írásának gyakorlása	Segítséggel tud könyvismertetést fogalmazni, amely a könyv lényeges adatain kívül tartalmazza a témát és a beszélő véleményét is.	Önállóan tud könyvismertetést fogalmazni, amely a könyv lényeges adatain kívül tartalmazza a témát és a beszélő véleményét is.
4.2.1.6.	hír, hirdetés, meghívó	a hír, a hirdetés, a meghívó írása	Kis segítséggel tud hírt, hirdetést, meghívót fogalmazni.	Önállóan tud hírt, hirdetést, meghívót fogalmazni.
3.2.1.7.	nyomatványkitöltés	a nyomtatványkitöltés tanulása: táviratblanketta, utalványok, ki- és bejelentőlapok, ajánlott levélhez tartozó nyomtatvány	Kis segítséggel ki tudja tölteni a közismert nyomtatványokat.	Önállóan ki tudja tölteni a közismert nyomtatványokat.
3.2.2.	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szövegek: magánlevél	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szöveg alkotása: magánlevél írása: a levél címzettjének, a második személynek a megválasztása; a levél tárgyának megválasztása; kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és -zárás a levélben; leíró, elbeszélő, jellemző részek írása a levélben; a levél hangnemének (tárgyilagos, humoros) megválasztása; igényes íráskép (mint a levélíró igényességének mutatójának) szem előtt tartása; a levél javítása a második személy lehetséges informáltsága, a témától függő mondatrend, a kapcsolatteremtés és -zárás formája szerint; a felesleges részek, a nem megfelelő szavak, szó szerkezetek törlése	8-10 predikatív szerkezetből álló magánlevelet tud írni, amelyben hibátlan a megszólítás és a záradék. A levelet - segítséggel - javítani tudja a második személy lehetséges informáltsága, a kapcsolatteremtés és -zárás formája alapján.	Önállóan, a második személy figyelembevételével 10-14 predikatív szerkezetből álló, igényes írásképtű magánlevelet tud írni hibátlan megszólítással és záradékkal. A levelet javítani tudja a második személy lehetséges informáltsága, a témától függő mondatrend, a kapcsolatteremtés és -zárás formája alapján.
3.2.3.	Internetes írásbeli műfajok: msn, chat, e-mail	Internetes írásbeli műfajok: msn, chat, e-mail írása, a netikett normák gyakorlása	Az internetes írásbeli műfajokat önállóan tudja használni, törekszik a normák, szabályok követésére	Az internetes írásbeli műfajokat önállóan és helyesen tudja használni.
3.2.4.	poétikus-erotív típusú szövegek: vers, mese, kispóza	poétikus-erotív típusú szövegek alkotása: vers, mese és kispóza írása kreatív-produktív gyakorlatok során	Önállóan tud 6-8 predikatív szerkezetből álló leíró mesét alkotni .	Önállóan képes eredeti poétikus-erotív típusú szövegeket (verset, mesét, kispózárt) alkotni.
3.2.5.	metanyelvi szövegek	metanyelvi szövegek alkotása		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 15

3.2.5.1.	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémák kommentálása	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémák megfogalmazása szakmai levélváltás céljából nyelvi ismeretterjesztő műsorok és folyóiratok számára	Kis segítséggel meg tud fogalmazni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat.	Önállóan képes kommentálni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat írásban.
3.2.5.2.	nyelvjárási, diáknyelvi anyag gyűjtése	gyűjtött nyelvjárási, diáknyelvi anyag bemutatása	Kis segítséggel be tud mutatni egy-két általa gyűjtött diáknyelvi szót, kifejezést.	Önállóan képes bemutatni az általa gyűjtött nyelvjárási, diáknyelvi anyagot.
3.3.	szövegtani és nyelvhelyességi ismeretek	szövegtani és nyelvhelyességi ismeretek tanulása		
3.3.1.	alanyváltás hiánya	az alanyváltás hiányának felismerése, valamint a hiányzó alany pótlásának gyakorlása	A pedagógus által megjelölt alanyváltással kapcsolatos hibát kis segítséggel képes javítani.	A pedagógus által megjelölt alanyváltással kapcsolatos hibát önállóan képes javítani. A feladatgyűjtemény feladatai közül meg tudja oldani az alanyváltási hibák javítását tartalmazóakat.
3.3.2.	értelemzavaró egyeztetési hibák	értelemzavaró egyeztetési hibák (alany-állítmány, utaló névmások) javítása szövegrészletekben, a tanulók saját fogalmazásában	A pedagógus által megjelölt értelemzavaró egyeztetési hibát kis segítséggel képes javítani.	A pedagógus által megjelölt értelemzavaró egyeztetési hibát önállóan képes javítani. A feladatgyűjtemény feladatai közül meg tudja oldani az alany-állítmány egyeztetését igénylőket.
3.3.3.	előre- és hátrautalás	előre- és hátrautalás névmásokkal és más anaforikus elemekkel: utaló elemek keresése kész szövegrészletekben; szövegkorrigálás: utaló elemek pótlása vagy javítása hibásan szerkesztett fogalmazványrészletekben	Hibásan szerkesztett fogalmazványban - segítséggel - javítani vagy pótolni tudja a hibás vagy hiányzó utaló elemeket.	Hibásan szerkesztett fogalmazványban önállóan tudja javítani vagy pótolni a hibás vagy hiányzó utaló elemeket.
3.3.4.	határozott és határozatlan névelő	a határozott és a határozatlan névelő koherenciateremtő szerepének tanulása szövegrészletek grammatikai elemzésével, valamint a hiányzó névelők pótlásával	Segítséggel alkalmazni tudja a határozott és határozatlan névelő koherenciateremtő szerepét.	Önállóan tudja alkalmazni a határozott és határozatlan névelő koherenciateremtő szerepét.
3.3.5.	szemantikai koherencia megteremtése tematikus főnévvel, szinonimákkal	a tematikus főnév és a szinonimák alkalmazásának tanulása	Segítséggel helyesen használja a tematikus főneveket és a szinonimákat fogalmazványaiban.	Helyesen tud tematikus főnevet és szinonimát alkalmazni.
3.3.6.	terjengősség (főlősleges nyelvi egységek, részletezések) megszüntetése	terjengősség (főlősleges nyelvi egységek, részletezések) javítása szövegrészletekben, a tanulók saját fogalmazásában	Segítséggel javítani tudja a terjengősséget saját fogalmazásában.	Önállóan tudja javítani a terjengősséget saját fogalmazásában.
3.3.7.	tételmondat elhelyezése	rosszul elhelyezett tételmondat helyének megkeresése a szövegben, a szöveg átszerkesztése	Rosszul elhelyezett tételmondat helyét segítséggel képes megkeresni a szövegben.	Rosszul elhelyezett tételmondat helyét meg tudja önállóan keresni a szövegben, és a szöveget át tudja szerkeszteni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 16

3.3.8.	szövegkorrigálás az első és a második személy közös ismeretei szempontjából	a szövegkorrigálás tanulása, tekintettel az első és a második személy közös ismereteire: adott mondatok lehetséges előfeltevéseinek megfogalmazása; saját fogalmazás, illetve más gyerekek szövegeinek javítása abból a szempontból, hogy a második személy számára elegendő információt tartalmaz-e a szöveg	Saját és mások fogalmazását - segítséggel - javítani képes abból a szempontból, hogy a második személy számára elegendő információt tartalmaz-e a szöveg.	Saját és mások fogalmazását - segítséggel önállóan képes javítani abból a szempontból, hogy a második személy számára elegendő információt tartalmaz-e a szöveg. Mások fogalmazásában önállóan megtalálja és képes megfogalmazni az előfeltevéseket.
III.	ÉLŐBESZÉD	AZ ÉLŐBESZÉD GYAKORLÁSA		
1.	Helyesejtés	A helyesejtés tanulása		
1.1.	helyesejtési normához igazodó beszédhallás és beszédmozgás	a helyesejtési normákhoz igazodó beszédhallás és beszédmozgás fejlesztése		
1.1.1.	helyesejtési gyakorlatok	helyesejtési gyakorlatok végzése		
1.1.1.1.	a helyes légzéstechnika	a légzéstechnika gyakorlása szövegolvasás, szövegproduktív és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a légzőgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Ritkán követ el a spontán beszédben légzési hibát, ezek elkövetését észreveszi, önállóan javítja – a maga és mások beszédében.
1.1.1.2.	a szabályos ajakartikuláció	az ajakartikuláció gyakorlása mondókák, versek mondásával	Tudja az artikulációs gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Ritkán követ el a spontán beszédben artikulációs hibát, ezek elkövetését észreveszi, önállóan javítja – a maga és mások beszédében.
1.1.1.3.	a helyes időtartam és ritmus	az időtartam és a ritmus gyakorlása versek mondása, valamint szövegalkotás közben	Tudja az időtartam- és ritmusgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Ritkán követ el a spontán beszédben időtartam- és ritmushibát, ezek elkövetését észreveszi, önállóan javítja – a maga és mások beszédében.
1.1.1.4.	a helyes hangsúly és hanglejtés	a hangsúly és a hanglejtés gyakorlása szövegproduktív és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a hangsúly- és hanglejtés-gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Ritkán követ el a spontán beszédben hangsúly- és hanglejtéshibát, ezek elkövetését észreveszi, önállóan javítja – a maga és mások beszédében.
1.1.1.5.	beszédfolyamat-váltások	a beszédfolyamat-váltások (tempó, hangerő, hangmagasság) gyakorlása szövegolvasás, szövegproduktív és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a beszédfolyamat-váltási gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Ritkán követ el a spontán beszédben hangerő hibát, ezek elkövetését észreveszi, önállóan javítja – a maga és mások beszédében. Felolvasás közben elkövetett beszédfolyamat-hibáit önállóan tudja javítani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 17

1.1.1.6.	beszédszünetek	a beszédszünetek megtartásának gyakorlása vers- és prózarészletek olvasása, valamint szövegalkotás, szövegreprodukálás és félreproduktív szövegek mondása közben	Tudja a beszédszünet megtartását segítő gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Tudja a beszédszünet megtartását segítő gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat. Felolvasás közben elkövetett beszédszünet-hibáit önállóan tudja javítani.
1.1.2.	egyéni helyesejtési korrekció	helyesejtési típushibák egyéni korrekciójának gyakorlása	Külső jelzésre önállóan tudja javítani a hangos olvasás, a versmondás és spontán beszéd közben elkövetett artikulációs, időtartam-, hangerő- és hangsúlyhibáit.	Észreveszi és önállóan tudja javítani a hangos olvasás, a versmondás és spontán beszéd közben elkövetett artikulációs, időtartam-, hangerő- és hangsúlyhibáit.
1.2.	felolvasás	a felolvasás gyakorlása		
1.2.1.	felolvasásra szánt szöveg a "szövegépítkezés" szempontjából (tételmondat, a részletezés és a kifejtés, ellentétek, közbeékelődések, a párbeszéd funkciója stb.)	a felolvasásra szánt szövegek elemzése a "szövegépítkezés" szempontjából (tételmondat, a részletezés és a kifejtés, ellentétek, közbeékelődések, a párbeszéd funkciója stb.)	A felolvasásra kerülő verseket, prózai szövegeket felolvasásra, elmondásra segítséggel elemezni képes a "szövegépítkezés" szempontjából.	A felolvasásra kerülő verseket, prózai szövegeket felolvasásra, elmondásra önállóan elemezni képes a "szövegépítkezés" szempontjából.
1.2.2.	a felolvasás a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából (vokális kód, tekintetváltás, mimika, gesztusok)	a felolvasás megtervezése a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából (vokális kód, tekintetváltás, mimika, gesztusok)	A feldolgozásra kerülő verseket, prózai szövegeket felolvasásra, elmondásra önállóan elő tudja készíteni a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.	A feldolgozásra kerülő verseket, prózai szövegeket felolvasásra, elmondásra önállóan elő tudja készíteni a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.
1.2.3.	beszédfolyamat-váltások jelölése	a beszédszünet, a hangerő-, a tempó-, a magassági váltások megtervezése és jelölése az elemzett szövegekben	A felolvasásra kerülő verseket, prózai szövegeket felolvasásra, elmondásra segítséggel elő tudja készíteni helyesejtési szempontú jelölésekkel, prózákban a tételmondat megjelölésével.	A felolvasásra kerülő verseket, prózai szövegeket felolvasásra, elmondásra önállóan elő tudja készíteni helyesejtési szempontú jelölésekkel, prózákban a tételmondat megjelölésével.
1.3.	vers- és prózamonddás	a vers- és prózamonddás gyakorlása		
1.3.1.	vers- és prózamonddás és a szöveg üzenete	a vers- és prózamonddás gyakorlása, tekintettel a szöveg üzenetére	Vers- és prózamonddás során - ha előzetesen felkészül rá - képes tekintettel lenni az előadott szöveg üzenetére.	Vers- és prózamonddás során képes tekintettel lenni az előadott szöveg üzenetére.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 18

1.3.2.	vers- és prózamondás a helyesejtési normák megtartásával	a vers- és prózamondás gyakorlása a helyesejtési normák megtartásával	Osztálytársainak elő tudja adni a következő verseket: Juhász Gyula: <i>Tiszai csönd</i> Kosztolányi Dezső: <i>Este, este</i> Pilinszky János: <i>KZ-oratórium</i> (részlet) Kormoss István: <i>Három napja</i> Tíz versszak Petőfi Sándor <i>János vitéz</i> című elbeszélő költeményéből. A tanult verseket és prózai szövegeket helyes artikulációval, időtartammal, hangsúllyal, hanglejtéssel képes elmondani.	Osztálytársainak elő tudja adni a következő verseket: Juhász Gyula: <i>Tiszai csönd</i> Kosztolányi Dezső: <i>Este, este; Mostan színes tintákról álmodom</i> Tóth Árpád: <i>Láng</i> Pilinszky János: <i>KZ-oratórium</i> (részlet) Kiss Anna: <i>Pávalepke</i> Kormos István: <i>Három napja</i> Tíz versszak Petőfi Sándor <i>János vitéz</i> című elbeszélő költeményéből. A tanult verseket és prózai szövegeket helyes artikulációval, időtartammal, hangsúllyal, hanglejtéssel képes elmondani.
1.3.2.1.	szünetek és levegővételi helyek	a szünetek és a levegővételi helyek megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket - ha előzetesen felkészül rá - el tudja mondani a szünetek és levegővételi helyek megtartásával.	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani a szünetek és a levegővételi helyek megtartásával.
1.3.2.2.	ritmus	a ritmus helyes érzékeltetése	A tanult verseket és prózai szövegeket - ha előzetesen felkészül rá - el tudja mondani a ritmus helyes érzékeltetésével.	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani a ritmus helyes érzékeltetésével.
1.3.2.3.	fő- és mellékhangsúlyok	a fő- és mellékhangsúlyok megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket - ha előzetesen felkészül rá - el tudja mondani helyes hangsúllyal.	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes hangsúllyal.
1.3.2.4.	beszédfolyamat-váltások	a beszédfolyamat-váltások helyes alkalmazása	A tanult verseket és prózai szövegeket segítségével el tudja mondani a beszédfolyamat-váltások helyes alkalmazásával.	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani a beszédfolyamat-váltások helyes alkalmazásával.
1.3.3.	a szöveg hiteles tolmácsolásának értékelése	a vers- és prózamondás értékelése	Mások vers- és prózamondását segítségével néhány mondatban értékelni tudja.	Mások vers- és prózamondását önállóan értékelni tudja.
1.4.	a logopédus munkája és a beszédhibák	tájékozódás a beszédhibákról és a javításukat végző szakmáról: a logopédus foglalkozásáról	Fel tudja sorolni a leggyakoribb beszédhibákat.	Felismeri és meg tudja nevezni a leggyakoribb beszédhibákat.
2.	<i>Az élőbeszéd</i>	<i>Az élőbeszéd gyakorlása</i>		
2.1.	felkészülés megszólalásra	a megszólalásra való felkészülés gyakorlása		
2.1.1.	a mondanivaló megtervezése	a mondanivaló megtervezése fejből vagy írott vázlattal	Megszólalás előtt segítséggel meg tudja tervezni a mondanivalóját.	Megszólalás előtt önállóan - fejből vagy írásban - meg tudja tervezni a mondanivalóját.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 20

2.1.2.	a hangerő megválasztása	a hallgatósághoz és a helyzethez illő hangerő megválasztása	Segítséggel képes megválasztani megszólalásához a hallgatósághoz és a helyzethez illő hangerőt.	Őnállóan képes megválasztani megszólalásához a hallgatósághoz és a helyzethez illő hangerőt.
2.1.3.	a kapcsolatteremtő, kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemek	a kapcsolatteremtő és kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemek alkalmazásának mérlegelése	Élő beszédében - kis segítséggel - alkalmazni tud kapcsolatteremtő és kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemeket.	Élő beszédében biztonsággal tud alkalmazni kapcsolatteremtő és kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemeket.
2.2.	szóbeli szövegalkotás	a szóbeli szövegalkotás (az élőbeszéd) gyakorlása különböző műfajokban		
2.2.1.	kapcsolatteremtés és kapcsolattartás	a kapcsolatteremtés és a kapcsolattartás tanulása		
2.2.1.1.	vendégek üdvözlése	az osztályba érkezett (meghívott) vendégek üdvözlésének gyakorlása	Udvariasan tud vendégeket üdvözölni.	A vendégeket köszönteni tudja a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással.
2.2.1.2.	köszöntés	névnapi, születésnap és egyéb alkalomra szóló köszöntők gyakorlása az osztály tanulói és ismerős felnőttek között	Udvariasan fel tud köszönteni ismerős gyerekeket.	Köszöntő szöveget tud mondani a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, a hangerő helyes alkalmazásával.
2.2.2.	szándéknyilvánítás (segítségkérés, tudakozódás)	a szándéknyilvánítás tanulása: segítségkérés, tudakozódás veszélyhelyzetekben	Tud tudakozódni, segítséget kérni személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Más udvariasan, jó kapcsolattartással tud informálni, útbaigazítani.	Tud tudakozódni, segítséget kérni nehéz helyzetekben is szabatos szövegalkotással személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Más udvariasan, jó kapcsolattartással tud informálni, útbaigazítani.
2.2.3.	véleménynyilvánítás	véleménynyilvánítás tanulása		
2.2.3.1.	vélemény kifejtése	a vélemény kifejtésének gyakorlása mindennapi helyzetek kapcsán, különbségtétel tájékoztató és véleményközlő szövegtípusok között	Sérelmét, véleményét leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.	Sérelmét, véleményét pontos leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni. Különbséget tud tenni tájékoztató és véleményközlő szövegtípusok között.
2.2.3.2.	vita (érvelés, indoklás, cáfolás)	a vita gyakorlása (érvelés, indoklás, cáfolás)	A pedagógus által vezetett vitákban részt vesz.	A pedagógus által vezetett vitában álláspontját érvekkel tudja védeni, mások állításait cáfolni tudja anélkül, hogy sértené a vitatkozó felet, s hogy a témától eltérne. Másokat tapintatosan ki tud igazítani, nem bántja meg őket.
2.2.4.	tájékoztató-ábrázoló szövegek	tájékoztató-ábrázoló szövegek alkotásának gyakorlása		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 22

2.2.4.1.	elbeszélés	elbeszélés élmény és fantázia alapján, elbeszélés a tanult történelmi eseményekről	Élmény és fantázia alapján elbeszélő szöveget tud mondani a tanult történelmi eseményekről.	Élmény és fantázia alapján koherens, expresszív elbeszélő szöveget tud mondani a tanult történelmi eseményekről.
2.2.4.2.	leírás	a leírás gyakorlása a szaktantárgyak tanulásának segítése érdekében		
2.2.4.2.1.	történelmi helyszín, épület, személy, folyamat leírása	történelmi helyszínek, épületek, személyek, folyamatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult épületekről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult történelmi
				személyekről, helyszínekről, épületekről, folyamatokról.
2.2.4.2.2.	földrajzi tér, folyamat leírása	földrajzi terek, folyamatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult földrajzi térről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult földrajzi térről, folyamatokról.
2.2.4.2.3.	növény, állat leírása	növények, állatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult növényekről, állatokról.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult növényekről, állatokról.
2.2.4.2.4.	műalkotás leírása	műalkotások leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult műalkotásokról.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult műalkotásokról.
2.2.4.2.5.	tevékenység leírása	tevékenységek leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult tevékenységekről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult tevékenységekről.
2.2.4.2.6.	matematikai algoritmusok leírása	matematikai algoritmusok leírásának gyakorlása	Segítséggel a műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult matematikai algoritmusokról.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult matematikai algoritmusokról.
2.2.4.2.7.	irodalmi alkotások hőseinek jellemzése	irodalmi alkotások hősei jellemzésének gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult irodalmi alkotások hőseiről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő jellemzés szöveget tud mondani a tanult irodalmi alkotások hőseiről.
2.2.4.2.8.	okszági összefüggések kifejtése	okszági összefüggések kifejtésének gyakorlása a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán	Segítséggel képes okszági összefüggéseket kifejteni a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán.	Önállóan képes okszági összefüggéseket kifejteni a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 24

2.2.4.3.	interjúkészítés	az interjúkészítés gyakorlása	Előzetes felkészülés alapján - kis segítséggel - rövid interjút tud készíteni gyerekekkel.	Előzetes felkészülés alapján önállóan tud interjút készíteni felnőttekkel és gyerekekkel egyaránt.
2.2.4.4.	riportkészítés	a riportkészítés gyakorlása	Részt vesz a pedagógus segítségével készülő riport készítésében.	A pedagógus segítségével riportot tud készíteni ismert személyekkel jól ismert helyzetről, eseményről.
2.2.4.5.	kiselőadás	kiselőadás gyakorlása az osztálytársak előtt	Előzetes felkészüléssel 1-2 perces kiselőadást tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.	Előzetes felkészüléssel 5–10 perces kiselőadást tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot, s érdeklődésüket felkelti a téma iránt.
2.2.4.6.	beszámoló	beszámolókat gyakorlása (elvégzett munkák ismertetése)	Előzetes felkészüléssel 1-2 perces beszámolót tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, általa elvégzett munkáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.	Előzetes felkészüléssel 5-10 perces beszámolót tud tartani a tananyaghoz vagy személyes érdeklődéséhez kapcsolódó, általa elvégzett munkáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.
2.2.4.7.	tervismertetés	a terveysmertetés (előterjesztés) gyakorlása: tevékenységterv (pl. tanulókísérletek elvégzésére)	Segítséggel ismertetni tudja társai előtt egy - a tananyaghoz kapcsolódó - kísérlet vagy más tevékenység tervét.	El tudja készíteni és önállóan ismertetni képes társai előtt egy - a tananyaghoz kapcsolódó - kísérlet vagy más tevékenység tervét.
2.2.4.8.	szakszöveg-reprodukálás	szakszövegek reprodukálása (törvények, meghatározások, összefüggések)	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, definíciókat, összefüggéseket segítségével reprodukálni tudja.	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, definíciókat, összefüggéseket pontosan, szabatosan, a szakszövegalkotás szabályai szerint képes reprodukálni hallgatóságának.
2.3.	kommunikációs normák (kapcsolatteremtés, kapcsolattartás, hangerő, tekintettartás, térközsabályozás) megtartása	az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákhoz való igazodás gyakorlása (a kapcsolattartás és -teremtés normái, a tekintettartás, a térközsabályozás, a hangerő megválasztása stb.)	Ismeri és kis segítséggel képes megtartani az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákat.	Ismeri és képes megtartani az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákat.
2.4.	szociális szituációhoz és szerephez igazodás	a szociális szituációhoz és szerephez való igazodás gyakorlása (vezető-vezetett, gyermekszerep, serdülőszerep, tanulói szerep, női és férfi szerep stb.)	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben többnyire alkalmazkodni tud a szociális szerepéhez és a helyzethez.	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben a szociális szerepének és a helyzetnek megfelelően tud viselkedni.
2.5.	a beszélés hibái és a terápiájukat végző szakmák	tájékozódás a beszélés hibáiról és a terápiájukat végző szakmákról (beszédképtelenség, afázia – neurolingvisztika; iatrogén és	Felismer és meg tud nevezni két-három beszéleti hibát.	Tájékozott a beszélés hibáiról és a terápiájukat végző szakmákról.

didaktogén ártalmak –
pszichoterápia)

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 26

IV.	A HALLGATÓ– BEFOGADÓ SZEREP	MÁSOK MEGHALLGATÁSA, A HALLGATÓ–BEFOGADÓ SZEREP GYAKORLÁSA		
1.	<i>Szövegértés, információk felfogása</i>	<i>A beszédet kezdeményező személy információinak felfogása, a szövegértés gyakorlása</i>		
1.1.	köszöntés, üdvözlés fogadása	válaszolás köszöntésre, üdvözlésre	Ha őt köszöntik fel, udvariasan tud válaszolni.	Ha őt köszöntik fel, udvariasan tudja a köszöntést fogadni és arra udvariasan tud válaszolni.
1.2.	tapintatos kiigazítás a vitában	részvétel vitában – a szerepcseré, a tapintatos kiigazítás gyakorlása	Részt vesz a pedagógus által szervezett és vezetett vitában.	Vita során tapintatosan ki tudja javítani vitapartnerét.
1.3.	kérdezés	a kérdezés gyakorlása tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor	Tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor fel tud tenni két-három témával releváns kérdést.	Tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor fel tud tenni négy-öt témával releváns, részletezésre készítő kérdést.
1.4.	kiegészítés és kiigazítás	a kiegészítés és a kiigazítás gyakorlása tájékoztató szövegek hallgatásakor	Tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor - amennyiben ismeri a témát és indokolt - kiegészítést tud a témához fűzni.	Tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor - amennyiben ismeri a témát és indokolt - kiegészítést tud a témához fűzni, illetve ki tudja igazítani a beszélő tévedéseit.
2.	<i>Beszédpercepció</i>	<i>A beszédpercepció fejlesztése</i>		
2.1.	hangsúlyhelyek, hanghosszúság, hangletjtés, szünet az elhangzó beszédben	elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hangletjtésének, szünethelyeinek jelölése írott szövegen	Segítséggel jelölni tudja írott szövegen az elhangzó beszéd hangsúlyhelyeit, hanghosszúságát, hangletjtését, szünethelyeit.	Önállóan képes jelölni írott szövegen az elhangzó beszéd hangsúlyhelyeit, hanghosszúságát, hangletjtését, szünethelyeit.
2.2.	a magyar fonémaállománnyal azonos és attól eltérő fonémák az idegen nyelven elhangzó beszédben	elhangzó idegen nyelvű beszédből magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémák kiválogatása	Kis segítséggel ki tud választani egy-két - a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő - fonémát elhangzó idegen nyelvű beszédből.	Ki tudja választani a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémákat elhangzó idegen nyelvű beszédből.
2.3.	lexémák analízise elhangzó szövegből	elhangzó szövegben szereplő lexémák analízise az ismerősség és a megértettség szempontjából		
2.3.1.	ismeretlen szavak lejegyzése	ismeretlen szavak lejegyzése elhangzó szövegből	Segítséggel ki tudja gyűjteni az ismeretlen szavakat elhangzó szövegből.	Elhangzó rövid szöveget tud elemezni: az ismeretlen szavakat le tudja jegyezni.
2.3.2.	ismeretlen szavak memorizálása	ismeretlen szavak memorizálása rövid időre	Elhangzó szöveg három- négy ismeretlen szavát képes emlékezetben tartani 2-3 percig.	Elhangzó szöveg ismeretlen szavait képes emlékezetben tartani 4-5 percig.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 27

2.3.3.	kulcsszavak lejegyzése	elhangzó szöveg kulcsszavainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Segítséggel le tudja jegyezni elhangzó szöveg két-három kulcsszavát.	Elhangzó rövid szöveget elemezni tud: a szöveg kulcsszavait le tudja jegyezni.
3.	<i>A beszélő és a beszédprodukciónak a hitelessége</i>	<i>A beszélő személy és az általa közvetítettek hitelességének elemzése</i>		
3.1.	a szöveginformáció és a nem nyelvi kommunikációs, illetve szövegfonetikai eszközök összhangja	elhangzó beszédprodukciónak elemzése abból a szempontból, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt magával a szöveg információival	Elhangzó beszédprodukciónak ki tud emelni néhány nem nyelvi kommunikációs és szövegfonetikai eszközt.	Önállóan képes elemezni elhangzó beszédprodukciónak abból a szempontból, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt magával a szöveg információival.
3.2.	a beszélőt befolyásoló előzetes információk és előfeltevések	elhangzó beszédprodukciónak elemzése abból a szempontból, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban	Elhangzó beszédprodukciónak - segítséggel - ki tud emelni egy-két előfeltevést.	Önállóan képes elemezni elhangzó beszédprodukciónak abból a szempontból, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban.
B /	NYELVÉSZET	NYELVÉSZET TANULÁSA		
I.	SZINKRON NYELVSZEMLÉLET	A SZINKRON NYELVSZEMLÉLET KIALAKÍTÁSA JELELMÉLETI (SZEMIOTIKAI), JELENTÉSTANI (SZEMANTIKAI) ÉS NYELVTANI ISMERETEK, ILLETVE A NYELVÉSZET TERJESZTÉSÉVEL KAPCSOLATOS NÉHÁNY ISMERET TANULÁSÁVAL		
1.	<i>Jelelméleti ismeretek</i>	<i>Jelelméleti ismeretek tanulása</i>		
1.1.	ikon, index, szimbólum	az ikon, az index és a szimbólum megkülönböztetése	Segítséggel felismer két-három ikont, indexet és szimbólumot.	A jeleket három csoportba tudja sorolni (ikon, index, szimbólum) a jel és a denotátum viszonya alapján.
1.2.	szaknyelvek jelrendszere	a szaknyelvek jelrendszerének felismerése (matematika, földrajz, kémia, biológia stb.)	Segítséggel össze tud gyűjteni két-három szaknyelvi jelet az általa tanult tantárgyak köréből.	Biztonsággal felismeri az általa tanult tantárgyakban a szaknyelvi jeleket.
2.	<i>Jelentéstan ismeretek</i>	<i>Jelentéstan ismeretek tanulása: a jel, a jelentés és a denotátum viszonya</i>		
2.1.	egyjelentésű szavak	az egyjelentésű szavak felismerése	Kis segítséggel felismeri az egyjelentésű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.	Felismeri az egyjelentésű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 28

2.2.	azonos alakú szavak	az azonos alakúság felismerése	Kis segítséggel felismeri az azonos alakú szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.	Felismeri az azonos alakú szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.
2.3.	szinonimák	a szinonimák felismerése	Kis segítséggel felismeri a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.	Felismeri a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.
2.4.	többjelentésű szavak	a többjelentés felismerése	Kis segítséggel felismeri a többjelentésű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.	Felismeri a többjelentésű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.
3.	<i>Nyelvi szintek</i>	<i>Nyelvtani ismeretek tanulása, rendszerezése, a nyelvi szintek megkülönböztetése</i>		
3.1.	a fonéma szintje	a hangtannal kapcsolatos ismeretek rendszerezése	Fel tudja sorolni a magán- és a mássalhangzókat. Meg tudja különböztetni a zöngés és a zöngétlen mássalhangzókat.	Fel tudja sorolni a magán- és a mássalhangzókat. Reprodukálni képes a magánhangzók felosztását az időtartam, az ajakműködés, a nyelv vízszintes és függőleges mozgása szerint. Fel tudja osztani a mássalhangzókat a zöngéesség szempontja szerint. Ismeri a hangkapcsolati törvényeket (teljes és részleges hasonulások, összeolvadás). Be tudja sorolni a hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavakat az egyes csoportokba.
3.2.	a szó (lexéma) szintje	a szófajttal kapcsolatos ismeretek rendszerezése	Felismeri a következő szófajú szavakat: ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, igeekötő, névutó, kötőszó.	Fel tudja sorolni a tanult szófajokat. Felismeri a következő szófajú szavakat: ige, főnév, főnévi igenév, melléknév, melléknévi igenév, számnév, névmás, igeekötő, névutó, kötőszó. Fel tudja idézni az ige, a főnév, a melléknév, a számnév és a névmás definícióját.
3.3.	a morféma szintje	a morfémaikkal kapcsolatos ismeretek rendszerezése		
3.3.1.	jelek	jelezés	Le tudja választani a toldalékot a szótöről.	Le tudja választani a toldalékot a szótöről. Ismeri a morfémaik tanult típusait.
3.3.2.	ragok	ragozás	Le tudja választani a toldalékot a szótöről.	Le tudja választani a toldalékot a szótöről. Ismeri a morfémaik tanult típusait.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 29

3.3.3.	képzők	képzés	Le tudja választani a toldalékot a szótőről.	Le tudja választani a toldalékot a szótőről. Ismeri a morfémák tanult típusait.
3.4.	a szintagma szintje	a szintagmákkal kapcsolatos ismeretek rendszerezése		
3.4.1.	szószerkezetek és grammatikai műveletek	a szószerkezetekkel kapcsolatos ismeretek rendszerezése, a grammatikai műveletek (átalakítás, helyettesítés) gyakorlása	Felismeri a tanult szószerkezeteket. Segítséggel alkalmazni tudja a tanult grammatikai műveleteket.	Felismeri és meg tudja nevezni a tanult szószerkezeteket, biztonsággal tudja alkalmazni a tanult grammatikai műveleteket.
3.4.2.	szóösszetételek	a szóösszetételekkel kapcsolatos ismeretek rendszerezése	Felismeri a tanult szóösszetételeket.	Felismeri és meg tudja nevezni a tanult szóösszetételeket.
3.5.	a mondat szintje	a mondattannal kapcsolatos ismeretek rendszerezése	Mondatelemzéskor felismeri a következő szintagmákat: predikatív szerkezet, tárgy szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos-).	Mondatelemzéskor felismeri és meg tudja nevezni a következő szintagmákat: predikatív szerkezet, tárgy szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-, részes-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos-).
4.	<i>A nyelv ápolása; nyelvészeti ismeretterjesztés</i>	<i>A nyelv ápolásával, a nyelvészet terjesztésével kapcsolatos ismeretek tanulása</i>	Két-három igaz kijelentést tud mondani, írni a nyelv ápolásával, a nyelvészet terjesztésével összefüggésben.	Az olvasott nyelvészeti témájú ismeretterjesztő szövegek alapján félreproduktív szöveget tud létrehozni.
II.	NÉHÁNY NYELVTÖRTÉNETI (HANGTÖRTÉNETI), VALAMINT NYELVJÁRÁSI ISMERET ÉS ÖSSZEFÜGGÉS	NÉHÁNY NYELVTÖRTÉNETI (HANGTÖRTÉNETI), VALAMINT NYELVJÁRÁSI ISMERET ÉS ÖSSZEFÜGGÉS MEGTANULÁSA A HANG- ÉS ALAKTANI ISMERETEK AKTUALIZÁLÁSÁVAL		
I.	<i>Anyanyelvünk fejlődéstörténetének korszakai</i>	<i>Anyanyelvünk főbb fejlődéstörténeti korszakainak bemutatása</i>		
1.1.	a szókincs fejlődése	a szókincs fejlődésének megismerése néhány hangtörténeti összefüggés bemutatásával		
1.1.1.	eredeti szókincs	az eredeti szókincs megismerése	Fel tud sorolni legalább öt olyan szót, amely az eredeti magyar szókincs része.	Fel tud sorolni legalább tíz-tizenöt olyan szót, amely az eredeti magyar szókincs része.
1.1.2.	jövevényszavak	jövevényszavak megismerése	Fel tud sorolni legalább öt jövevényszót.	Fel tud sorolni legalább tíz-tizenöt jövevényszót.
1.2.	néhány hangtörténeti, alaktani ismeret	régi szövegek olvasásához, megértéséhez néhány hang- és alaktani ismeret megtanulása	Segítséggel fel tud idézni egy-két példát régi szövegek hangtani és alaktani jellegzetességire.	Fel tud idézni négy-öt példát régi szövegek hangtani és alaktani jellegzetességire.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 30

2.	Magyar nyelvjárástípusok	A magyar nyelvjárástípusok néhány jellegzetességének megismerése a nyelvjárástípusok összehasonlítása révén		
2.1.	szókincstani összehasonlítás	szókincstani összehasonlítás	Segítséggel fel tud idézni néhány példát néhány tetszőlegesen választott magyar nyelvjárás jellegzetes szókincsére.	Fel tud idézni néhány példát néhány tetszőlegesen választott magyar nyelvjárás jellegzetes szókincsére.
2.2.	hang-, alaktani összehasonlítás	hang- és alaktani összehasonlítás	Segítséggel képes összehasonlítani magyar nyelvjárások szavait hangtani és alaktani szempontból.	Önállóan képes összehasonlítani magyar nyelvjárások szavait hangtani és alaktani szempontból.

I. MAGYAR NYELV

- a) A tanuló ismerje föl az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú és a rokon értelmű szavakat a jel és a denotátum viszonya alapján.
- b) Tudja felsorolni a magán- és mássalhangzókat.
- c) Reprodukálja a magánhangzók felosztását az időtartam, az ajakműködés, a nyelv vízszintes és függőleges mozgása szerint.
- d) Tudja felosztani a mássalhangzókat a zöngéesség szempontja szerint.
- e) Ismerje föl a következő szófajú szavakat: ige, főnév, főnévi igenév, melléknév, melléknévi igenév, számnév, névmás, igekötő, névutó, kötőszó. Tudja felidézni az ige, a főnév, a melléknév, a számnév és a névmás definícióját.
- f) Tudja leválasztani a toldaléket a szótőről.
- g) Mondatelemzéskor ismerje föl a következő szintagmákat: predikatív szerkezet, tárgyas szerkezet, határozós szerkezet (hely-, idő-, mód-, eszköz-, társ-, részes-), jelzős szerkezet (minőség-, mennyiség-, birtokos-).

II. KOMMUNIKÁCIÓ
OLVASÁS

- a) A tanuló tudjon némán elolvasni legalább 25 mondatos (kb. 180 szavas) szöveget öt perc alatt. Ez idő alatt legyen képes megoldani legalább 2-3 adatkereső vagy lényegkiemelési feladatot. Amennyiben hibát vét a feladatvégzés során, azt figyelmeztetésre tudja önállóan javítani.
- b) Tudjon önállóan 5 perc alatt felkészülni legalább 10-15 mondatos szöveg felolvasására. Felolvasás közben legfeljebb 2-3 alkalommal ejtethet újratekintési vagy más olvasási hibát. A hangsúly- vagy hanglejtéshibákat tudja önállóan javítani.
- c) A szövegekben előforduló ismeretlen szavakat tudja megkeresni a *Magyar értelmező kéziszótárban* vagy más, ismert szaklexikonban. A szómagyarázatokat kis segítséggel tudja értelmezni.
- d) A feldolgozás módjának előzetes megbeszélése után a munkafüzetben és az olvasókönyvében levő szöveget tudja egyedül feldolgozni: a tételmondatot aláhúzni, a szöveg témáját megnevezni, a legfontosabb adatokat felsorolni, a szöveg rövid tartalmát elmondani, illetve vázlatban rögzíteni.
- e) Az elolvasott szövegek között ismerje föl a leíró és ismeretterjesztő szöveget, a hírt, a tudósítást, a közleményt, a riportot, az interjút és a könyvismertetést.
- f) Tudjon felsorolni legalább egy-egy olyan írásos emléket, melyek agyagtáblára, papiruszra, illetve pergamenre írtak. Segítséggel tudjon felidézni a hagyományos nyomtatóeljárások közül legalább kettőt. Tudja, ki volt Gutenberg János, Hess András, illetve Misztótfalusi Kis Miklós.
- g) Tudjon felsorolni legalább 4, napjainkban működő kiadóvállalatot. Tudja, hogy ezek a vállalatok milyen típusú könyvek kiadásával foglalkoznak. Legyen képes felsorolni a kiadói és a nyomdai munka fő fázisait: Ismerje fel egy könyv szennycímoldalát, sorozatcímoldalát, belső címoldalát, illetve kolofonoldalát.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 32

III. ÍRÁS ÉS HELYESÍRÁS

- a) A tanuló írása esztétikus.
- b) Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tőhangváltást mutató főnevek és igék eseteiben is.
- c) Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a hangkapcsolatokat.
- d) Diktálás utáni és akaratlagos íráskor nem véti el a mondatkezdő nagybetűt, a mondatvégi írásjelet.
- e) Helyesen jelöli a tulajdonnevek közül a személyneveket, az állatneveket, a könyv- és folyóiratcímeket, az intézményneveket és a földrajzi nevek egyszerűbb eseteit.
- f) Az igekötős igék, a névutós szerkezetek, a birtokos szó szerkezetek és szóösszetételek helyesírását nem véti el.
- g) A tanár által megnevezett helyesírási problémákat a helyesírási szabályzat segítségével meg tudja oldani.

IV. FOGALMAZÁS

- a) Tudjon 10-12 predikatív szerkezetből álló elbeszélést írni. A szövegben ne legyen 2-nél több koherencia- és 2-nél több nyelvhelyességi hiba. Elbeszélésének önállóan adjon címet, a párbeszédeket alkalmazza és jól jelölje.
- b) Tudjon önállóan 8-10 predikatív szerkezetből álló leírást készíteni tárgyról, élőlényről, személyről. A leírás 2-nél több koherencia- és 2-nél több nyelvhelyességi hibát ne tartalmazzon. A leírásnak önállóan adjon címet.
- c) Tudjon önállóan 10-12 predikatív szerkezetből álló magánlevelet írni hibátlan megszólítással és záradékkal.
- d) Tudjon önállóan 6-8 predikatív szerkezetből álló jellemzést írni.
- e) Tudjon hallott vagy olvasott szöveget 5-10 predikatív szerkezetet tartalmazó vázlatba tömöríteni. Tudjon táviratot megfogalmazni. Legyen képes rövid szövegek lényegét jegyzeteléssel, aláhúzással rögzíteni.
- f) A munkafüzetben szereplő szövegkoherencia- és nyelvhelyességi hibát tartalmazó feladatok javítását önállóan tudja megoldani.
- g) A feladatgyűjtemény feladatai közül tudja megoldani azokat, amelyek az alany-állítmány egyeztetését, a névelőhasználat javítását, az alanyváltásból adódó hibák javítását igénylik. Tudjon helyesen tematikus főnevet és szinonimát alkalmazni.
- h) Saját fogalmazását tanári visszajelzés után 2 adott szempont alapján tudja önállóan javítani.

V. HELYESEJTÉS

- a) A tanuló ne kövessen el spontán beszédben hangsúly- és hanglejtéshibákat.
- b) Tudja a tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül elmondani.
- c) 5 versszakos versekben, 5-10 sornyi szövegekben tudja jelölni a hangsúlyt, a hanglejtést, a szüneteket önállóan, és a beszédfolyamat-váltásokat tanítói segítséggel.
- d) Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében ismerje föl a helyesejtési hibákat.
- e) Tudja felsorolni és ismerje fel a leggyakoribb beszédhibákat.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 33

VI. BESZÉDFEJLESZTÉS

- a) A tanuló tudjon udvariasan ismerős gyerekeket és felnőtteket meghívni gyermekrendezvényekre, s a vendégeket tudja köszönteni a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, a hangerő helyes alkalmazásával. Ha őt hívják meg, tudjon udvariasan válaszolni a meghívásra.
- b) Tudjon tudakozódni, segítséget kérni nehéz helyzetekben is szabatos szövegalkotással személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Más tudjon udvariasan, jó kapcsolattartással informálni, útbaigazítani.
- c) Sérelmét, véleményét tudja pontosan kifejtetni leíró vagy elbeszélő szövegben. A pedagógus által vezetett vitákban álláspontját tudja érvekkel védeni, tudja mások állításait cáfolni anélkül, hogy sértené a vitakozó felet s hogy a témától eltérne.
- d) Élmény és fantázia alapján tudjon koherens, expresszív elbeszélő szöveget mondani a tanult történelmi eseményekről.
- e) Tudjon koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget mondani a tanult földrajzi térről, történelmi helyszínekről, épületekről, folyamatokról, növényekről, állatokról, műalkotásokról, tevékenységekről, irodalmi alkotások hőseiről.
- f) Előzetes felkészülés alapján tudjon interjút készíteni gyerekekkel.
- g) Tudjon a pedagógus segítségével riportot készíteni ismert személyekkel jól ismert helyzetről, eseményről.
- h) Tudjon előzetes felkészüléssel kb. 5 perces kiselőadást tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.
- i) Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, definíciókat, összefüggéseket tudja pontosan, szabatosan, a szakszövegalkotás szintjén reprodukálni osztálytársainak.
- j) A naponta adódó kommunikációs helyzetekben tudjon a szociális szerepnek, a helyzetnek megfelelően viselkedni.
- k) Tudjon elhangzó rövid szöveget elemezni: az ismeretlen szavakat, a szöveg kulcsszavait tudja lejegyezni a pedagógus segítségével.

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

6. évfolyam

Az anyanyelv és kommunikáció tanulásának céljai a 6. évfolyamon

Az *Anyanyelv és kommunikáció* tantárgy keretében az olvasás tanulásának célja a tanulók meglévő hangos és néma olvasási képességeinek szintentartása és tökéletesítése azért, hogy azt eszközként tudják alkalmazni a különféle tantárgyak szövegeinek feldolgozása (jegyzetelése, bevésése) során. Az írás, az írásos kommunikáció gyakoroltatásának célja a helyesírási normáknak eleget tevő, esztétikus egyéni kézírás kialakítása, amely eszköz szinten lehetővé teszi számukra az írásos kommunikációt. Az írásos kommunikáció gyakoroltatásának további célja az írásos műfajok alkalmazásának szinten tartása és továbbfejlesztése, újabb szövegműfajok elsajátítása. Az élőbeszéd gyakorlása biztosítja, hogy a tanulók már meglévő beszédtechnikai, szövegalkotási, kommunikációs képességei tovább tökéletesedjenek, amely segítheti önérvényesítésüket az egyéni továbbtanulási céljaik megvalósításában. A hallgató-befogadó szerep gyakoroltatásának célja, hogy a tanulók figyelme a másik (a velük kommunikatív viszonyban levő) emberre irányuljon, s ezzel fejlessze a társas-kooperációs képességüket, emberismeretüket, beszédpercepciósi képességüket. A mondattani ismeretek tanulásának célja a tanulók szinkron nyelvszemléletének fejlesztése, s az, hogy elmélyítse a tanulók ismereteit a mondat nyelvi szintjén. A névtani ismeretek tanulása bővíti a tanulók nyelvészeti műveltségét, érdeklődését.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMÁLIS	OPTIMÁLIS
A /	KOMMUNIKÁCIÓ	KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
I.	OLVASÁS	AZ OLVASÁS GYAKORLÁSA		
1.	<i>Néma értő olvasás gyorsolvasási technikák alkalmazásával</i>	<i>A néma értő olvasás gyakorlása a gyorsolvasási technikák alkalmazásával</i>		
1.1.	publicisztikai szövegek: hírek, tudósítások, közlemények, recenziók, riportok, interjúk, interneten elérhető hírek és információk	publicisztikai szövegek olvasása, interneten elérhető hírek és információk olvasása	El tud olvasni az olvasókönyvből vagy a pedagógus által kijelölt más könyvből legalább 120–130 szavas publicisztikai szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 2 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik. Az elolvasott szövegek között felismeri a hírt, a tudósítást, a közleményt, a recenziót és a riportot.	El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas publicisztikai szöveget. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 5 adatkereső és lényegkiemelési feladatot a szöveghez kapcsolódóan. Az elolvasott szövegek között felismeri és meg tudja nevezni a hírt, a tudósítást, a közleményt, a recenziót, a riportot és az interjút.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 35

1.2.	<p>ismeretterjesztő szövegek témakörök:</p> <p><i>A magyar könyvtárak történetéről</i> A Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára A Pannonhalmi Főapátság Könyvtára A zirci Reguly Antal Műemlékkönyvtár A sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára</p>	<p>ismeretterjesztő szövegek olvasása a magyar könyvtárakról</p>	<p>El tud olvasni az olvasókönyvből vagy a pedagógus által kijelölt más könyvből legalább 120–130 szavas szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 2 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik.</p>	<p>El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas szöveget. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 5 adatkereső és lényegkiemelési feladatot a szöveghez kapcsolódóan. Az olvasókönyvében lévő szövegeket önállóan fel tudja dolgozni: a tételmondatokat aláhúzni, az adatokat kikeresni, a szöveg témáját elmondani,</p>
	<p>A budapesti Egyetemi Könyvtár A keszthelyi Helikon Könyvtár A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Az Országos Széchényi Könyvtár A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár</p>			<p>tartalmát felidézni, a szöveg vázlatát leírni. Következtetni tud bármely könyv témájára a könyv tartalomjegyzékének elolvasása után.</p>
1.3.	<p>lexikonok, szótárak szócikkei, illetve ezek számítógépes programjai</p>	<p>szócikkolvasás lexikonból, szótárból, illetve számítógépes programból</p>	<p>Önállóan tud címszót keresni a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i>.</p>	<p>A szövegben előforduló ismeretlen szavakat önállóan meg tudja keresni a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i> és más ismert szaklexikonban. A szómagyarázatokat önállóan tudja értelmezni.</p>
1.4.	<p>szokványostól eltérő szövegfeltok: katalóguscédula, műsorújság, kérdőív, nyomtatvány</p>	<p>a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfeltok olvasásának gyakorlása</p>	<p>Kis segítséggel el tud olvasni szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfeltokat is.</p>	<p>Önállóan el tud olvasni szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfeltokat is.</p>
1.5.	SMS	SMS küldése és fogadása		
2.	<p><i>Blattoló hangos olvasás</i></p>	<p><i>A felkészülés nélküli hangos olvasás gyakorlása különböző típusú szövegeken (különböző életkorúak által készített, nehezen olvasható kézírásos szövegek, hibásan gépelt és nyomdahibás szövegek, távirat, plakát, hirdetés szövege)</i></p>	<p>Felkészülés nélkül el tud olvasni 100 szóból (500 betűből) álló szöveget legfeljebb egy perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül csak 4–5 újrakezdési vagy más olvasási hibát követ el.</p>	<p>Felkészülés nélkül el tud olvasni 150 szóból (750 betűből) álló szöveget legfeljebb 1 perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 1–2 újrakezdési vagy más olvasási hibát követ el.</p>

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 36

3.	<i>Felolvasás</i>	<i>A felolvasás gyakorlása</i>		
3.1.	vers	versolvasás (a művek jegyzékét az <i>Irodalom</i> tanterv tartalmazza)	5 perces felkészülés után folyamatosan tud felolvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő verset, versrészletet. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő vers, versrészlet felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.2.	rövid elbeszélés	rövid elbeszélések felolvasása	5 perces felkészülés után folyamatosan tud felolvasni legalább 10 mondatos elbeszélést. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos elbeszélés felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.3.	anekdota	anekdoták felolvasása	5 perces felkészülés után folyamatosan tud felolvasni legalább 10 mondatos anekdotát. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos anekdota felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.4.	vicc, humoreszk	viccek, humoreszkek felolvasása	5 perces felkészülés után folyamatosan tud felolvasni legalább 10 mondatos viccet, humoreszket. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos viccek, humoreszkek felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.5.	meghívó, hirdetés	meghívó, hirdetés felolvasása	5 perces felkészülés után folyamatosan tud felolvasni legalább 10 mondatos meghívót, hirdetést. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos meghívó, hirdetés felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
4.	<i>Általános könyvtárhasználati ismeretek, önművelési csatornák</i>	<i>Általános könyvtárhasználati ismeretek, önművelési csatornák tanulása</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 37

4.1.	A könyvtár különböző szolgáltatásai, felhasználási lehetőségei	A könyvtár különböző szolgáltatásainak, felhasználása iskolai feladatok megoldásához, és önképzéshez: rendszeres olvasás, könyvtárhasználat (kölcsonzés); a direkt és indirekt tájékoztató apparátus használata; a könyvtár szabadidős szolgáltatásainak igénybe vétele	Igénybe tudja venni az iskolai könyvtár (médiatár) alapvető szolgáltatásait.	Rendszeresen igénybe veszi az iskolai könyvtár (médiatár) szolgáltatásait.
4.2.	A könyvtár állománya	Önálló tájékozódás a könyvtári állományban (állományrendszerekben, raktári rendben)	Tájékozódni tud az iskolai könyvtárban, eligazodik a könyvtár állományban.	Önállóan tud tájékozódni a médiatárban (a kölcsönözhető és helyben használható állományban). Jól ismeri az állomány-elhelyezés rendjét és azt tudja használni.
4.3.	Különböző típusú könyvtárak, információs központok	Információk gyűjtése, tapasztalatok szerzése más típusú könyvtárak (közművelődési, szak) állományáról, szolgáltatásairól, könyvtárlátogatás révén	Igénybe tudja venni lakóhelye közkönyvtárának szolgáltatásait.	Ismeri a közművelődési és szakkönyvtárak, információs központok tevékenységét. Tájékozódni tud a szolgáltatásaikról.
4.4.	Könyvtártörténet (híres külföldi és magyar könyvtárak)	Információk gyűjtése nagyhírű, régi alapítású könyvtárakról; a könyvtárak bemutatása a gyűjtött információk alapján	Röviden be tud mutatni legalább egy híres magyar könyvtárat.	Pontos leírást tud adni a tanultak alapján a híres külföldi és magyar könyvtárakról.
4.5.	Tömegkommunikációs eszközök, csatornák	Tömegkommunikációs műsorok, programok figyelése, a megszerzett információk rendszerezése, szelektálása, felhasználása a tantárgyi tanulás során; sajtófigyelés, sajtóolvasás, ismertető írása	Alkalmanként figyeli a tömegkommunikációs műsorokat, programokat. Gyakran olvas újságot. Az olvasottakról be tud számolni társainak.	Rendszeresen figyeli a tömegkommunikációs műsorokat, programokat. A megszerzett információkat képes rendszerezni, szelektálni, és fel tudja használni azokat tantárgyi tanulás során. Rendszeresen figyeli és olvassa a sajtót. Részletes, figyelemfelhívó sajtóismertetést tud készíteni.
4.6.	Művelődési, művészeti, tudományos intézmények szolgáltatásai	Mozi, színház, művelődési ház programjainak figyelése, válogatása, részvétel a programokon; iskolai feladatokhoz kapcsolódó múzeumi, levéltári kutató-gyűjtőmunka gyakorlása	Alkalmanként figyeli a mozi, színház, a művelődési ház programjait és részt vesz a programokon.	Rendszeresen figyeli a mozi, színház, a művelődési ház programjait. Gyakran részt vesz a programokon. Iskolai feladatokhoz kapcsolódó múzeumi, levéltári kutató-gyűjtőmunkát képes végezni.
4.7.	A könyv- és médiapiac	Tájékozódás a könyv-, film-, videó-, és lemezpiacon: katalógusok, ajánlások figyelése, könyv-, film-, videó-, hanglemezejánlások készítése	Alkalmanként tájékozódik a könyv-, film-, videó-, és lemezpiac újdonságairól.	Rendszeresen tájékozódik a könyv-, film-, videó-, és lemezpiac újdonságairól. Ezekről ajánlásokat tud készíteni.
4.8.	Önművelési napló	Önművelési napló vezetése	El tudja készíteni egy hetes önművelési tervét.	Részletes önművelési naplót vezet.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 38

5.	<i>A tájékozódás-tájékoztató, művelődés dokumentumai</i>	<i>A tájékozódás-tájékoztató, művelődés dokumentumainak és használatuknak tanulása</i>		
5.1.	Különböző információforrások történeti fejlődése (a fejlődés főbb csomópontjai); a hagyományos dokumentumok és a modern ismerethordozók típusai, jellemzői	Az audiovizuális dokumentumok és modern információhordozók fejlődése (főbb állomásainak áttekintése); a hagyományos dokumentumok és modern információhordozók tartalmi, formai jellemzőinek számbavétele, információs értékeik tisztázása	Könyv, folyóirat, újság, lemez, dia, videoszalag tartalmi, formai jellemzőit és legfontosabb adatait meg tudja nevezni és tud belőlük ismereteket szerezni.	Különbséget tud tenni hagyományos dokumentumok és modern információhordozók között. Képes tartalmi, formai azonosságok és különbségek megállapítására.
5.2.	Dokumentumok legfontosabb adatai (szerző, cím, alcím, műfaj, impresszum, terjedelem); a könyv tartalmáról (előszó, ajánlás, fül, bevezetés, fejezetek, tartalom, mutatók) tájékoztató könyvrészek	Dokumentumok legfontosabb adatainak lejegyzése; egy-egy könyv tartalmáról tájékoztató könyvrészek révén következtetés a könyv tartalmára	A könyvtárban található különböző dokumentumtípusokról tájékozódni tud az előszó, tartalomjegyzék és a képek alapján.	Meg tudja nevezni különböző dokumentumtípusok legfontosabb adatait és önállóan tud tájékozódni tartalmukról az előszó, tartalomjegyzék és a képek alapján.
5.3.	A kézikönyvek típusai és csoportosításuk (általános, szak, ismeretközlő, tudományos), felépítésük; sorozatok, antológiák, gyűjtemények, statisztikák	Különböző típusú kézikönyvek, antológiák, gyűjtemények, sorozatok tartalmi, formai elemeinek, szerkezeti felépítésének elemzése; önálló ismeretszerzés, konkrét feladatok megoldása kézikönyvek alapján	Legalább öt-hat kézikönyvet, gyűjteményt önállóan fel tud használni iskolai feladatai megoldása során.	Önműveléshez, iskolai feladataihoz ki tudja választani a könyvtári állományból a számára szükséges hagyományos és modern információs forrásokat, és tud belőlük ismereteket meríteni.
5.4.	Az időszaki kiadványok fajtái, szerkezete	Az írott és elektronikus sajtó különböző formáinak, szerkezetének, tartalmi, formai jegyeinek számbavétele; önálló ismeretszerzés gyakorlása gyermek, ifjúsági és szakfolyóiratokból, iskolai témához kapcsolódva	Fel tud sorolni legalább tíz sajtóterméket. Ezek közül kettőt alaposabban is ismer és gyakran elolvas.	Jól ismeri a különböző sajtótermékek szerkezeti jellemzőit és tud belőlük önállóan információt szerezni.
5.5.	Bibliofil könyvek, "szép könyv"; a könyvgyűjtés (könyvesbolt, antikvárium)	Információk gyűjtése bibliofil könyvekről, a "szép könyv" minősítés elnyerésének feltételeiről, a könyvgyűjtés formáiról	Felismer és meg tud nevezni legalább öt könyvritkaságot.	Pontos leírást tud adni a tanult bibliofil könyvekről. Ismeri a "szép könyv" elnyerésének kritériumait. Rendszeresen látogatja a könyvesboltot, az antikváriumot. Gyűjti a könyveket.
5.6.	Tömegkommunikációs eszközök és csatornák	Tömegkommunikációs eszközök és csatornák útján szerzett ismeretek beépítése az iskolai tananyagba: műsorok, programok figyelése, ajánlása; médiapiac figyelése, újdonságok ajánlása	Alkalmanként figyeli a tömegkommunikációs eszközök műsorait, programjait, olvas újságot.	Rendszeresen tájékozódik és művelődik a tömegkommunikációs eszközök és csatornák útján. Figyelemfelhívó ajánlásokat tud készíteni a médiapiac újdonságairól.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 39

5.7.	Önművelési csatornák (művelődési ház, színház, film, kiállítás, múzeum, levéltár)	Különböző önművelési csatornák szolgáltatásainak figyelemmel kísérése; műsorfüzetek, ismertető, tájékoztatók olvasása; kutató-gyűjtőmunka végzése múzeumban, levéltárban, iskolai irattárban	Alkalmanként figyelemmel követi az önművelési csatornák programjait és részt vesz ezeken a programokon.	Rendszeresen figyelemmel követi az önművelési csatornák programjait és részt vesz ezeken a programokon. Képes kutató-gyűjtő munkát végezni múzeumban, levéltárban, iskolai irattárban.
6.	<i>A könyvtári tájékozódás segédesszközei</i>	<i>A könyvtári tájékozódás segédesszközeinek tanulása</i>		
6.1.	A direkt tájékoztató eszközök: lexikonok (általános, szak, életrajzi); enciklopédiák (általános, szak); szótárak (egynyelvű, kétnyelvű, általános, szak); gyűjtemények, bibliográfiák (önálló, rejtett, általános, szak, nemzeti, UK ajánló bibliográfia); antológiák, sorozatok	Információk keresése segédkönyvekből; a forrásértékű gyűjtemények, antológiák, szépirodalmi és ismeretközlő sorozatok használatának gyakorlása; bibliográfiák összeállítása; a könyvtárban található külföldi és magyar szerzők fontosabb mese-, vers-, szemelvénygyűjteményeinek, ismert szépirodalmi és ismeretközlő sorozatok számbavétele	Ismeri a legfontosabb kézikönyveket. Egyszerűbb feladatok megoldásához tud belőlük adatokat, tényeket gyűjteni.	Konkrét feladatok alapján tanulmányozni tudja az egyes tudományágak alapvető kézikönyveit. Ismeri szerkezetüket, felépítésüket. Iskolai feladataihoz önállóan tud információkat keresni segédkönyvekből.
6.2.	Az indirekt tájékoztató eszközök: a betűrendes (szerző, cím) katalógus, a szakkatalógus, a tárgyszó- és sorozati katalógus; a katalóguscédula adatai, sorrendje, adatok elhelyezése, aláhúzások, osztólapok, ETO, szakjelzet, Cutter-jel; a betűrendes katalógus és a szakkatalógus szerkezete	A katalóguscédula és a könyv adatainak összehasonlítása; a betűrendes katalógus és a szakkatalógus felépítésének összehasonlítása (besorolás rendje, katalóguscédula adatai, osztólapok szerepe), használatuk gyakorlása; irodalomkutatás, adatgyűjtés, keresés a betűrendes leíró katalógusban szerző és cím szerint	Tudja használni a betűrendes katalógust és a szakkatalógust.	Ismeri és önállóan használni a könyvtár katalógusait (betűrendes, leíró). Ismeri a besorolás rendjét, az osztólapok szerepét, a katalóguscédula adatait, jelzéseit. Megadott témákhoz önállóan tud a könyvtár katalógusaiból irodalomkutatást, anyaggyűjtést, témafigyelést, bibliográfia összeállítást végezni.
6.3.	A közhasznú információforrások (szerkezete, felépítése): telefonkönyv, menetrend, szaknévsor, a médiapiac ajánló katalógusai	Telefonkönyv, menetrend, szaknévsor, ajánló katalógus (könyv, videó, lemez) tanulmányozása, használatuk gyakorlása	Tud tájékozódni a telefonkönyvben, menetrendben és műsorfüzetekben.	Önállóan tud tájékozódni közhasznú információforrásokban, ismeri szerkezeti felépítésüket.
6.4.	A könyvtári számítógépes adatbázis	A számítógépes adatbázis használatának gyakorlása	Segítséggel adatot tud keresni a könyvtári számítógépes adatbázisban.	Önállóan tudja használni a könyvtári számítógépes adatbázist.
7.	<i>A szellemi munka technikája, önálló ismeretszerzés</i>	<i>A szellemi munka technikájának tanulása, az önálló ismeretszerzés gyakorlása</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 40

7.1.	Az iskolai könyvtár hagyományos (könyv, folyóirat), AV (lemez, dia, kazetta, videó) és modern ismerethordozói	Az iskolai könyvtár hagyományos (könyv, folyóirat), AV (lemez, dia, kazetta, videó) és modern ismerethordozóinak felhasználása az önálló ismeretszerzés és a forrásalapú tanulás folyamatában: konkrét példák, feladatok alapján tájékozódás az egyes dokumentumok információs értékéről; iskolai feladatok és problémák megoldásához a könyvtár megadott segédeszközeinek használata, a szerzett információk rögzítése jegyzeteléssel, a források pontos megjelölése; beszámoló készítése szóban vagy írásban a feladatok megoldásáról a jegyzetek felhasználásával	Könyvtári forrásból ismereteket tud meríteni és a felhasznált forrást meg tudja jelölni.	Iskolai feladataihoz és egyéni problémáinak megoldásához tudja használni a könyvtár direkt (kézikönyvek) és indirekt (katalógusok, bibliográfiák) tájékoztató eszközeit és dokumentumait.
7.2.	A kézikönyvtári állományra épülő ismeretszerzés	A kézikönyvtári állományra épülő ismeretszerzés gyakorlása; szaktárgyi témákhoz kiselőadás, tanulmány, szemle, ajánlás készítése; a jegyzetelés, cédulázás, tömörítés gyakorlása	Önállóan tud használni legalább öt kézikönyvet. Forrásairól pontos cédulát tud írni minta alapján.	Önállóan tud több különböző forrásból ismereteket meríteni, a szerzett információkat jegyzeteléssel rögzíteni, és a forrásokat megjelölni. Könyvtári kutató-, gyűjtőmunkája eredményéről szóban vagy írásban be tud számolni.
7.3.	A katalógusok, bibliográfiák használatára épített anyaggyűjtés, témafigyelés, irodalomkutatás és ajánló bibliográfia	A katalógusok, bibliográfiák használatára épített anyaggyűjtés, témafigyelés, irodalomkutatás és ajánló bibliográfia összeállítás készítésének gyakorlása; tantárgyi témákhoz anyaggyűjtés a számítógépes adatbázis segítségével	Két-három témához kis segítséggel anyagot tud gyűjteni a könyvtári katalógusból.	Önállóan tud anyagot gyűjteni katalógusokból, bibliográfiákból. Ajánló bibliográfiát tud összeállítani megadott témakörökhöz.
7.4.	Tömegmédiумokban, az önművelés különböző csatornáiban történő eligazodás, tájékozódás	A tömegmédiумokban, az önművelés különböző csatornáiban történő eligazodás, tájékozódás gyakorlása; ajánlott vagy szabadon választott (kedvenc) műsorok nézése, hallgatása, róluk szóló kritikák, elemzések figyelése, összegyűjtése; rádió, televízió programajánlók, műsorfűzetek tanulmányozása, tantárgyi témához kapcsolódó programajánlás készítése	Szabadideje eltöltéséhez igénybe tudja venni a tömegkommunikációs csatornákat és a lakóhely művelődési intézményeinek szolgáltatásait.	Önálló ismeretszerzéshez rendszeresen felhasználja a tömegkommunikációs csatornák különböző formáit. Igénybe tudja venni lakóhelye szabadidős szolgáltatásait, és tájékozódni tud a médiapiac kínálatáról.
II.	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
1.	<i>Esztétikus, művelt kézírás</i>	<i>Esztétikus, művelt kézírás kialakítása másolással, diktálással, akaratlagos írással</i>	Írása olvasható és rendezett.	Minden írásbeli munkája esztétikus.
2.	<i>Helyesírás, helyesírási elemzés, helyesírási hibák javítása</i>	<i>A helyesírás, a helyesírási elemzés és a helyesírási szempontú szövegjavítás gyakorlása</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 41

2.1.	helyesírás és a helyesírási elemzés nyelvtani és helyesírási ismeretek aktualizálásával	a helyesírás és a helyesírási elemzés gyakorlása a helyesírási ismeretek aktualizálásával		
2.1.1.	időtartam-jelölés	az időtartam-jelölés gyakorlása		
2.1.1.1.	időtartam jelölése szótövekben	az időtartam-jelölés gyakorlása toldalék nélküli szavak írásakor	Diktálás után helyesen jelöli a hangok időtartamát a toldalék nélküli szavak írásakor.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az időtartam-jelölések során.
2.1.1.2.	időtartam jelölése toldalékos szavakban	az időtartam-jelölés gyakorlása toldalékos szavak írásakor		
2.1.1.1.1.	magánhangzók jelölése	a magánhangzók jelölésének gyakorlása a toldalékokban		
2.1.1.1.1.	hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek (-ít, -dít, -sít, -ú, -ű, -jú, -jű, -tyú, -tyű, -tyú, -tyű, -ból, -ből, -ról, -ről, -tól, -től) helyesírása	a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Diktálás után helyesen jelöli a hangok időtartamát a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek írásakor.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a hangok időtartamát a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek írásakor.
2.1.1.1.2.	rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek (ígeképzőt, határozóragot tartalmazó szavak, valamint a névutók és a határozószók -ul, -ül végződése) helyesírása	a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Diktálás után helyesen jelöli a hangok időtartamát a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek írásakor.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a hangok időtartamát a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek írásakor.
2.1.1.1.2.	másslhangzók helyesírása a toldalékokban	a másslhangzók helyesírásának gyakorlása a toldalékokban		
2.1.1.1.2.	-képp, -képpen határozórag helyesírása	a -képp, -képpen határozórag helyesírásának gyakorlása	Diktálás után helyesen jelöli a hangok időtartamát a -képp, -képpen határozóragok írásakor.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a hangok időtartamát a -képp, -képpen határozóragok írásakor.
2.1.1.1.2.	váltakozást mutató toldalékok helyesírása	a szóvégi magán- és másslhangzók hatására váltakozást mutató toldalékok helyesírásának gyakorlása	Diktálás után helyesen jelöli a hangok időtartamát a váltakozást mutató toldalékok írásakor.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a hangok időtartamát a váltakozást mutató toldalékok írásakor.
2.1.2.	hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírása	a hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása		
2.1.2.1.	írásban jelölt teljes hasonulás helyesírása	az írásban jelölt teljes hasonulás tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Minden írástechnikai tevékenység során képes elemezni a teljes hasonulást tartalmazó szavakat. Az írásban jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak jelölési hibáit tanári segítséggel képes javítani.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az írásban jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzésének önálló elvégzésére.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 43

2.1.2.2.	írásban nem jelölt teljes hasonulás helyesírása	az írásban nem jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Minden írástechnikai tevékenység során képes elemezni a teljes hasonulást tartalmazó szavakat. Az írásban nem jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak jelölési hibáit tanári segítséggel képes javítani.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az írásban nem jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzésének önálló elvégzésére.
2.1.2.3.	az összeolvadás helyesírása	az összeolvadást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Minden írástechnikai tevékenység során képes elemezni az összeolvadást tartalmazó szavakat. az összeolvadást tartalmazó szavak Az összeolvadást tartalmazó szavak jelölési hibáit tanári segítséggel képes javítani.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az összeolvadást tartalmazó szavak elemzésének önálló elvégzésére.
2.1.2.4.	a részleges hasonulás helyesírása	a részleges hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Minden írástechnikai tevékenység során képes elemezni a részleges hasonulást tartalmazó szavakat. A részleges hasonulást tartalmazó szavak jelölési hibáit tanári segítséggel képes javítani.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – a részleges hasonulást tartalmazó szavak elemzésének önálló elvégzésére.
2.1.2.5.	a mássalhangzó rövidülés helyesírása	a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása	A mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavak jelölési hibáit tanári segítséggel képes javítani.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavak elemzésének önálló elvégzésére.
2.1.2.6.	a mássalhangzó-kiesés helyesírása	a mássalhangzó-kiesést tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása	A mássalhangzó-kiesést tartalmazó szavak jelölési hibáit tanári segítséggel képes javítani.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – a mássalhangzó-kiesést tartalmazó szavak elemzésének önálló elvégzésére.
2.1.3.	a tulajdonnevek helyesírása	a tulajdonnevek helyesírásának gyakorlása		
2.1.3.1.	a személynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása személynevek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűjét személynevek esetén.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a személynevek írása során.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 44

2.1.3.2.	az állatnevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása állatnevek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűjét állatnevek esetén.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az állatnevek írása során.
2.1.3.3.	a földrajzi nevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása földrajzi nevek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűjét az egyelemű és az egybeírandó földrajzi nevek esetén.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a földrajzi nevek írása során.
2.1.3.4.	a könyv- és folyóiratcímek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása könyv- és folyóiratcímek írásával	Segítséggel helyesen írja a könyv- és folyóiratcímeket.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a könyv- és folyóiratcímek írása során.
2.1.3.5.	az intézménynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása intézménynevek helyesírásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűjét intézménynevek esetén.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az intézménynevek írása során.
2.1.3.6.	a megszólítás helyesírása	a megszólítás helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli a megszólítást.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a tulajdonnevek gyakorolt típusainak írása során.
2.1.3.7.	a útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűinek helyesírása	az útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűi helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli az útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűit.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűinek írása során.
2.1.4.	egybeírás–különírás	az egybeírás–különírás gyakorlása		
2.1.4.1.	szóismétlések helyesírása	a szóismétlések helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli a szóismétléseket.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a szóismétlések írása során.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 46

2.1.4.2.	mellérendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása	a mellérendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli a mellérendelő szókapcsolatokat és összetételeket.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a mellérendelő szókapcsolatok és összetételek írása során.
2.1.4.3.	az ikerszók helyesírása	az ikerszók helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli az ikerszókat.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az ikerszók írása során.
2.1.4.4.	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli az alárendelő szókapcsolatokat és összetételeket.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az alárendelő szókapcsolatok és összetételek írása során.
2.1.4.5.	a névutós szó szerkezetek helyesírása	a névutós szó szerkezetek helyesírásának gyakorlása	Segítséggel helyesen jelöli a névutós szó szerkezeteket.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére a névutós szó szerkezetek írása során.
2.1.4.6.	az igekötős igék helyesírása	az igekötős igék helyesírásának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen jelöli az igekötős igéket.	Képes a helyesírási problémák felismerésére, valamint – nyelvtani és helyesírási ismeretei alapján – az elemzések önálló elvégzésére az igekötős igék írása során.
2.1.5.	hagyományos írásmód	a hagyományos írásmód gyakorlása		
2.1.5.1.	régies helyesírású családnevek helyesírása	a családnevek helyesírásának gyakorlása és a névkincs bővítése	Kis segítséggel helyesen jelöli a begyakorolt - régies helyesírású - családneveket.	Helyesen jelöli a begyakorolt - régies helyesírású - családneveket.
2.1.5.2.	j hang kétféle jelölése	a j hang kétféle jelölésének gyakorlása szavak írásával	Kis segítséggel helyesen jelöli a j hangot a begyakorolt - régies helyesírású szavak esetében.	Helyesen jelöli a j hangot a begyakorolt - régies helyesírású szavak esetében.
2.1.6.	a mondatközi és mondatvégi írásjelek használata	a mondatközi és a mondatvégi írásjelek használatának gyakorlása mondatok és szövegek írásával		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 47

2.1.6.1.	a mondatvégi írásjelek használata	a mondatvégi írásjelek használatának gyakorlása egyszerű és összetett mondatok keretében	Az egyszerű mondatok végén helyesen használja az írásjelet.	A mondatvégi írásjeleket egyszerű mondatok esetén helyesen alkalmazza, ritkán véti el összetett mondatok végén.
2.1.6.2.	a mondatközi írásjelek (vessző, pontosvessző, kettőspont, gondolatjel) használata	a mondatközi írásjelek (vessző, pontosvessző, kettőspont, gondolatjel) használatának gyakorlása egyszerű és összetett mondatok írásával	A pedagógus segítségével végzett grammatikai elemzést követően a mondatközi írásjelek közül a vesszőt helyesen használja.	Összetett mondatok írásakor többnyire jól központosz, a mellérendelő összetett mondatok tagmondathatárait mindig helyesen jelöli.
2.1.7.	a számnevek, keltezés helyesírása	a számnevek és a keltezés helyesírásának gyakorlása	Diktálás során általában hibátlanul írja a számneveket és a keltezést.	Diktálás és akaratlagos írás során hibátlanul írja a számneveket és a keltezést.
2.2.	<i>Helyesírási szabályzat és Helyesírási tanácsadó szótár</i> kezelése	a <i>helyesírási szabályzat</i> és a <i>Helyesírási tanácsadó szótár</i> kezelésének gyakorlása	Önállóan képes használni a <i>helyesírási szabályzatot</i> és a <i>Helyesírási tanácsadó szótárt</i> .	Biztonsággal tudja használni a <i>helyesírási szabályzatot</i> és a <i>Helyesírási tanácsadó szótárt</i> .
2.3.	helyesírási hibák javítása	saját és mások által összeállított szövegek helyesírási szempontú javítása	Kis segítséggel képes a saját és mások által összeállított szövegek helyesírási szempontú javítására.	Önállóan képes a saját és mások által összeállított szövegek helyesírási szempontú javítására.
2.4.	Számítógép hibajavító programok	Számítógép hibajavító programjának használata	Segítséggel használja a számítógép hibajavító programját.	Önállóan használja a számítógép hibajavító programját.
3.	<i>Helyesírási hibák gyűjtése</i>	<i>Helyesírási hibák gyűjtése</i>		
3.1.	iskolai feliratok, hirdetések helyesírási hibái	helyesírási hibák lejegyzése az iskolában található feliratokról, hirdeményekből	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - az iskolában található feliratokon, hirdeményeken.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni az iskolában található feliratokról, hirdeményekből. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
3.2.	könyvek helyesírási hibái	helyesírási hibák gyűjtése nyomtatott könyvekből	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - nyomtatott könyvekben.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni nyomtatott könyvekből. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
3.3.	feliratok, hirdetések, reklámok helyesírási hibái	hibás feliratok, hirdetések, reklámok gyűjtése	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - feliratokon, hirdetésekben, reklámokon.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni hibás feliratokból, hirdetésekben, reklámokból. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
4.	<i>Az írás fejlődése</i>	<i>Az írás fejlődésének megismerése szövegolvasással</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 48

4.1.	a képirás kialakulásának folyamata	a képirás kialakulása folyamatának megismerése	Két-három igaz kijelentést tud mondani, írni a képirás kialakulásának folyamatáról.	Figyelemfelkeltő ismertetést tud adni érdeklődő társainak a képirás kialakulásának folyamatáról.
4.2.	a fogalomírás kialakulása	a fogalomírás kialakulásának megismerése	Két-három igaz kijelentést tud mondani, írni a fogalomírás kialakulásáról.	Figyelemfelkeltő ismertetést tud adni érdeklődő társainak a fogalomírás kialakulásáról.
4.3.	a szó- és szótagírás kialakulása	a szó- és szótagírás kialakulásának megismerése	Két-három igaz kijelentést tud mondani, írni a szó- és szótagírás kialakulásáról.	Figyelemfelkeltő ismertetést tud adni érdeklődő társainak a szó- és szótagírás kialakulásáról.
4.4.	a hangot jelölő betűk (a főnóciái, a görög és a latin betűk), a betűírás kialakulása	a hangot jelölő betűk kialakulásának megismerése	Két-három igaz kijelentést tud mondani, írni a betűírás kialakulásáról.	Figyelemfelkeltő ismertetést tud adni érdeklődő társainak a betűírás kialakulásáról.
5.	<i>Fogalmazás</i>	<i>A fogalmazásírás gyakorlása</i>		
5.1.	fogalmazási segédműveletek	a fogalmazás segédműveleteinek gyakorlása		
5.1.1.	anyaggyűjtés	anyaggyűjtés természetes élethelyzetben	Segítséggel anyagot tud gyűjteni adott vagy szabadon választott témájú fogalmazáshoz.	Önállóan tud anyagot gyűjteni adott vagy szabadon választott témájú fogalmazáshoz.
5.1.2.	kivonatolás	rövidebb terjedelmű (ismeretterjesztő, tájékoztató jellegű) írások kivonatolása	Kiss segítséggel képes rövidebb terjedelmű (ismeretterjesztő, tájékoztató jellegű) írások kivonatolására.	Önállóan képes ismeretterjesztő, tájékoztató jellegű írások kivonatolására.
5.1.3.	mondanivaló megszerkesztése	a mondanivaló előzetes megszerkesztése írásban	Fogalmazása mondanivalóját előzetesen végig tudja gondolni és - segítséggel - meg tudja szerkeszteni írásban is.	Fogalmazása mondanivalóját előzetesen végig tudja gondolni és meg tudja szerkeszteni írásban is.
5.1.4.	korrigálás helyesírási, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi szempontból	kész fogalmazások javítása a tanult helyesírási, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi és kommunikációs szempontból	Saját és mások fogalmazását segítséggel javítani tudja a tanult helyesírási, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi és kommunikációs szempontból.	Saját és mások fogalmazását önállóan tudja javítani a tanult helyesírási, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi és kommunikációs szempontból.
5.2.	írásbeli szövegek alkotása műfajok és kommunikációs funkciók szerint	írásbeli szövegalkotás műfajok és kommunikációs funkciók szerint		
5.2.1.	tájékoztató, ábrázoló típusú szövegek	tájékoztató, ábrázoló típusú szövegek alkotása		
5.2.1.1.	elbeszélés	az elbeszélés tanulása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címadással;	10–12 predikatív szerkezetet tartalmazó elbeszélést tud írni. A fogalmazásban nincs	Önállóan tud elbeszélést írni. A szövegben nincs 1-nél több koherencia- és nyelvhelyességi hiba.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 49

		<p>az események leírása időrendben; az eseményben megvalósuló szerepcseré jelölése párbeszédes formában; az elkészült szöveg javítása a második személy, az olvasó beavatottsága, az időrendnek megfelelő mondatrend helyessége szempontjából; a témához nem tartozó mondatok törlése, a nem megfelelő szavak, szókapcsolatok helyettesítése</p>	<p>3-nál több koherenciahiba, illetve 2-nél több nyelvhelyességi hiba. Elbeszélésének önállóan tud címet adni.</p>	<p>Találó címet tud adni szövegének, alkalmazza és jól jelöli a párbeszédeket. Élni tud többféle időrendi szerkesztési móddal.</p>
5.2.1.2.	riport	<p>a riportírás tanulása: a második személy megválasztása; a problémák összegyűjtése, a kérdések megfogalmazása a választott témában; a riport megfogalmazása; a riport javítása a második személy beavatottsága, valamint az időrendnek megfelelő mondatrend szerint; felesleges részek törlése, a nem megfelelő szavak, szó szerkezetek helyettesítése</p>	<p>Kis segítséggel meg tud fogalmazni riportkérdéseket a témától és a második személytől függően.</p>	<p>Önállóan tud riportot írni. Meg tud fogalmazni kérdéseket a témától és a második személytől függően.</p>
5.2.1.3.	leírás	<p>a szubjektív színezetű, mindennapi stílusú leírás gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címadással; a leírás szempontja(i)nak megválasztása; a leírás elkészítése, a tárgy, növény, állat, személy, tér megismertetése a második személlyel; a leírás javítása a második személy beavatottsága, valamint a választott szempontnak megfelelő mondatrend alapján; a felesleges részek törlése, a nem megfelelő szavak, szó szerkezetek helyettesítése</p>	<p>Önállóan tud 8–10 predikatív szerkezetből álló leíró szöveget alkotni tárgyról, élőlényről, személyről. A leírás 3-nál több koherenciahibát és 2-nél több nyelvhelyességi hibát nem tartalmaz. Önállóan tud címet adni a leírásnak.</p>	<p>Önállóan tud 10–12 predikatív szerkezetből álló szakszerű vagy szubjektív hangvételű leírást fogalmazni emberről, tárgyról, élőlényről, személyről és térről. A szövegben nincs 1-nél több koherencia- és nyelvhelyességi hiba.</p>
5.2.1.4.	jellemzés	<p>a jellemzés tanulása: a második személy megválasztása; irodalmi hős vagy jól ismert személy jellemének bemutatása cselekedetei, magatartása alapján; a jellemzés javítása a második személy beavatottsága, valamint a lehetséges mondatrend alapján; a felesleges részek törlése, a nem megfelelő szavak, szó szerkezetek helyettesítése</p>	<p>6–8 mondatos jellemzést tud írni. Elsősorban beszéltetéssel jellemzi a szereplőket.</p>	<p>Önállóan tud 6–10 predikatív szerkezetből álló jellemzést írni. Alkalmazza a beszéltetés, a leírás jellemző erejét is.</p>
5.2.1.5.	értékelés	<p>saját munkának vagy kisebb csoport tevékenységének értékelése, minősítése tapasztalatszerzés alapján</p>	<p>Tapasztalatai alapján - segítséggel - rövid értékelő szöveget tud alkotni saját munkájáról vagy csoporttársai tevékenységéről.</p>	<p>Tapasztalatai alapján önmállóan képes értékelő szöveget alkotni saját munkájáról vagy csoporttársai tevékenységéről.</p>

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 50

5.2.1.6.	könyvismertetés	a könyvismertetés írásának gyakorlása	Olvasmányélményei alapján - kis segítséggel - könyvismertetést tud írni.	Olvasmányélményei alapján önállóan képes figyelemfelhívó könyvismertetést tud írni.
5.2.1.7.	leíró típusú szakszövegek	ismeretterjesztő jellegű, állatokról, növényekről, tárgyakról szóló, leíró típusú szakszövegek fogalmazásának javítása a szakszók helyes alkalmazásával	Segítséggel képes ismeretterjesztő jellegű - állatokról, növényekről, tárgyakról szóló - leíró típusú szakszövegek javítására.	Önállóan képes ismeretterjesztő jellegű - állatokról, növényekről, tárgyakról szóló - leíró típusú szakszövegek javítására a szakszók helyes alkalmazásával.
5.2.1.8.	szócikkek	szócikkek szerkesztése lexikonminták alapján a diáknyelv köréből gyűjtött szavakhoz	Kis segítséggel szócikket tud szerkeszteni diáknyelv körébe tartozó szóhoz lexikonminták alapján.	Szócikket képes szerkeszteni diáknyelv körébe tartozó szavakhoz lexikonminták alapján.
5.2.1.9.	nyomtatványkitöltés	nyomtatványkitöltés tanulása: táviratblanketta, utalványok, ki- és bejelentőlapok, ajánlott levelekhez tartozó nyomtatványok	Közismert nyomtatványokat kis segítséggel ki tud tölteni	Általában hibátlanul ki tudja tölteni a nyomtatványokat.
5.2.1.10	meghatalmazás	meghatalmazás írásban: a címzett megválasztása; a szükséges információk szöveggé szerkesztése; javítás az információk mennyisége és pontossága, valamint a formai követelmények alapján	Minta alapján meghatalmazást tud írni.	Tud meghatalmazást írni.
5.2.1.11	nyugta, átvételi elismervény	nyugta, átvételi-átadási elismervény írás: a szöveg megszerkesztése a szükséges információk felhasználásával; a záradékok pontos feltüntetése; javítás a forma és az információk pontossága alapján	Segítséggel tud nyugtát, átvételi elismervényt írni.	Tud átvételi elismervényt írni.
5.2.2.	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szövegek	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szövegek írása		
5.2.2.1.	a) magánlevél, hivatalos levél; b) információkérő levél	a) magánlevél és hivatalos írás; b) információkérés írásban; a levél címzettjének, a 2. személynek a megválasztása; a levél tárgyának megválasztása; kapcsolatfelvétel, kapcsolattartás és -zárás a levélben; a megismertető és az érzelmi elemek aránya, a levélben a címzettől, a témától és a levélíró mondanójától függően; a leíró, elbeszélő, jellemző részletek a levélben; a levél hangneme: tárgyilagos, humoros; az íráskép mint a levélíró igényességének mutatója; a levél javítása a második személy beavatottsága, a mondatrend alapján; felesleges részletek törlése, a nem megfelelő szavak, szószervek helyettesítése	8–10 predikatív szerkezetből álló magánlevelet tud írni, amelyben hibátlan a megszólítás és a záradék. Segítséggel információkérő levelet is tud írni.	Önállóan, a második személyi figyelembevételével 10–14 predikatív szerkezetből álló magánlevelet és hivatalos levelet tud írni hibátlan megszólítással és záradékkal. Tud információkérő levelet írni. A levelet javítani tudja a második személy beavatottsága és a mondatrend alapján.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 51

5.2.2.2.	levélvárazsló program	levélvárazsló program használata	Segítséggel használja a levélvárazsló programot.	Önállóan használja a levélvárazsló programot.
5.2.3.	poétikus-erotív típusú szövegek	poétikus-erotív típusú szövegek alkotása		
5.2.3.1.	vers, mese, kispróza írása	vers, mese, kispróza írása	Önállóan tud 6–8 predikatív szerkezetből álló leíró mesét alkotni.	Önállóan képes eredeti poétikus-erotív típusú szöveget (verset, mesét, kisprózát) alkotni.
5.2.3.2.	forgatókönyv írása	forgatókönyv írása jelenetekhez, film-, videó-etűdökhöz	Rövid jelenetnek - kis segítséggel - meg tudja írni a szöveg forgatókönyvét.	Filmetűdökhöz meg tudja írni a szöveg és a képvtások forgatókönyvét.
5.2.4.	metanyelvi szövegek	metanyelvi szövegek alkotása		
5.2.4.1.	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémák kommentálása	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémák megfogalmazása szakmai levélváltás céljából nyelvi ismeretterjesztő műsorok és folyóirat-rovatok számára	Néhány szakszót használva - segítséggel - képes megfogalmazni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat.	Önállóan képes megfogalmazni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat a szakszavak pontos használatával.
5.2.4.2.	gyűjtött nyelvjárási anyag, szakszókincs, diáknyelvi anyag, földrajzi névkincs kommentálása	gyűjtött nyelvjárási anyag, szakszókincs, diáknyelvi anyag, földrajzi névkincs elrendezése és kommentálása	Segítséggel be tud mutatni egy-két általa gyűjtött szót, kifejezést.	Önállóan képes bemutatni általa gyűjtött nyelvjárási, diáknyelvi anyagot vagy földrajzi névkincset.
5.2.4.3.	nyelvészeti ismeretterjesztő írás recenzálása	nyelvészeti ismeretterjesztő írás recenzálása	Segítséggel képes rövid recenziót írni nyelvészeti ismeretterjesztő íráshoz.	Önállóan képes recenziót írni nyelvészeti ismeretterjesztő íráshoz.
5.3.	szövegtani és nyelvhelyességi ismeretek	szövegtani és nyelvhelyességi ismeretek tanulása		
5.3.1.	az alanyváltás hiánya, hiányzó alany pótlása	az alanyváltás hiányának felismerése, valamint a hiányzó alany pótlásának gyakorlása	Felismeri az alanyváltás hiányát.	Felismeri az alanyváltás hiányát, és önállóan képes pótolni az alanyt.
5.3.2.	hibás egyeztetés	értelemzavaró egyeztetési hibák (alany-állítmány, utaló névmások) javítása szövegrészekben, a tanulók saját fogalmazásában	A pedagógus által megjelölt egyeztetési hibákat képes önállóan javítani.	Észreveszi az értelemzavaró egyeztetési hibákat saját és mások szövegében, és azokat önállóan képes kijavítani.
5.3.3.	előre- és hátrautalás	előre- és hátrautalás névmásokkal és más anaforikus, kataforikus elemekkel		
5.3.3.1.	utaló elemek keresése	utaló elemek keresése kész szövegrészekben	Kész szövegrészekben segítséggel képes keresni utalóelemeket.	Kész szövegrészekben megtalálja az utalóelemeket.
5.3.3.2.	utaló elemek pótlása	szövegkorrigálás: utaló elemek pótlása vagy javítása hibásan szerkesztett fogalmazványrészekben	A pedagógus által megjelölt utalóelem-hibát képes önállóan javítani.	Észreveszi az utalóelem-hiányt saját és mások szövegében, és azokat önállóan képes pótolni.
5.3.4.	a határozott és a határozatlan névelő koherenciateremtő szerepe	a határozott és a határozatlan névelő koherenciateremtő szerepének tanulása szövegrészek grammatikai elemzésével, valamint a hiányzó névelők pótlásával	A pedagógus által megjelölt szövegkoherencia-hibákat képes önállóan javítani.	Önállóan képes szövegrészeket grammatikai szempontból elemezni, valamint a hiányzó névelőket a szövegben pótolni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 53

5.3.5.	szemantikus koherencia megteremtése tematikus főnévvel, szinonimákkal	a tematikus főnév és a szinonimák alkalmazásának tanulása	Felismeri a tematikus főneveket és a szinonimákat a szövegben.	Önállóan képes tematikus főnevet és szinonimákat használni szövegeiben a szemantikus koherencia megteremtése végett.
5.3.6.	a terjengősség megszüntetése	terjengősség (főlősleges nyelvi egységek, részletezések) javítása szövegrészletekben, a tanulók saját fogalmazásában	Saját fogalmazásaiban - segítséggel - ki tudja javítani a főlősleges nyelvi egységeket, részletezéseket.	Saját és mások fogalmazásaiban önállóan meg tudja szüntetni a terjengősséget.
5.3.7.	tételmondat elhelyezése	rosszul elhelyezett tételmondat helyének megkeresése a szövegben; a szöveg átszerkesztése	Saját fogalmazásaiban segítséggel meg tudja keresni a rosszul elhelyezett tételmondat helyét.	Saját és mások fogalmazásaiban önállóan meg tudja keresni a rosszul elhelyezett tételmondat helyét. Képes a szöveg átszerkesztésére.
5.3.8.	szövegkorrigálás az első és a második személy közös ismeretei szempontjából	a szövegkorrigálás tanulása, tekintettel az első és a második személy közös ismereteire		
5.3.8.1.	előfeltevések	adott mondatok lehetséges előfeltevéseinek megfogalmazása	Segítséggel meg tudja fogalmazni egy fogalmazás adott mondatainak néhány előfeltevését.	Önállóan meg tudja fogalmazni egy fogalmazás adott mondatainak lehetséges előfeltevéseit.
5.3.8.2.	a második személy beavatottsága	saját fogalmazás, illetve más gyerekek szövegeinek javítása abból a szempontból, hogy a második személy számára elegendő információt tartalmaz-e a szöveg	Segítséggel képes felülbírálni más gyerekek szövegeit abból a szempontból, hogy számára, mint második személy számára elegendő információt tartalmaz-e a szöveg.	Önállóan képes felülbírálni saját fogalmazását, illetve más gyerekek szövegeit abból a szempontból, hogy a második személy számára elegendő információt tartalmaz-e a szöveg.
III.	ÉLŐBESZÉD	AZ ÉLŐBESZÉD GYAKORLÁSA		
1.	<i>Helyesejtés</i>	<i>Helyesejtés-tanulás</i>		
1.1.	beszédhallás- és beszédmozgás-fejlesztés	a helyesejtési normákhoz igazodó beszédhallás és beszédmozgás fejlesztése		
1.1.1.	helyesejtési gyakorlatok	helyesejtési gyakorlatok végzése		
1.1.1.1.	légzéstechnika	a légzéstechnika gyakorlása szövegolvasás, szövegproduktív és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a légzőgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibás légzés javításra vonatkozó utasításokat.	Szövegmondásában képes a helyes légzéstechnika betartására.
1.1.1.2.	ajakartikuláció	az ajakartikuláció gyakorlása mondókák, versek mondásával	Önállóan tudja javítani a hangos olvasás, versmondás és spontán beszéd közben elkövetett artikulációs hibáit.	Szövegmondásában képes a szabályos artikuláció normáinak betartására.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 54

1.1.1.3.	időtartam és ritmus	az időtartam, a ritmus gyakorlása versek mondása, valamint szövegolvasás közben	Önállóan tudja javítani a hangos olvasás, versmondás és spontán beszéd közben elkövetett időtartam hibáit.	Szövegmondásában képes a helyes időtartam és ritmus normáinak betartására.
1.1.1.4.	hangsúly és hanglejtés	a hangsúly és a hanglejtés gyakorlása szövegprodukálás és félreproduktív szöveg mondása közben	Önállóan tudja javítani a hangos olvasás, versmondás és spontán beszéd közben elkövetett hangsúly- és hanglejtés hibáit.	Szövegmondásában képes a helyes hangsúlyozás és hanglejtés normáinak betartására.
1.1.1.5.	beszédfolyamat-váltások	a beszédfolyamat-váltások (tempó, hangerő, hangmagasság) gyakorlása szövegolvasás, szövegprodukálás és félreproduktív szöveg mondása közben	Hangerejét – ha erre a figyelmét előzetesen felhívják – tudja a kommunikációs helyzetnek megfelelően szabályozni.	Hangerejét a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudja szabályozni.
1.1.1.6.	beszédszünetek	a beszédszünetek megtartásának gyakorlása vers- és prózarészletek olvasása, valamint szövegalkotás, szövegprodukálás és félreproduktív szöveg mondása közben	Önállóan tudja javítani a hangos olvasás, versmondás és spontán beszéd közben elkövetett beszédszünet-hibáit.	Szövegmondásában képes helyesen alkalmazni a különböző funkciójú szüneteket, ha arra előzetesen felkészülhet.
1.1.2.	egyéni helyesejtési korrekció	helyesejtési típushibák egyéni korrekciójának gyakorlása	Adott kommunikációs helyzetben figyelmeztetésre tudja korrigálni a megértést nehezítő hangzórövidülést (-nyújtást), a hangok elnyelését, illetve a túl gyors beszédtempót.	Ritkán követ el spontán beszédben artikulációs, időtartam-, légzési, hangsúly-, hanglejtés-, ritmus- és hangerőhibát, illetve ezek elkövetését észre veszi, önállóan javítja. Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében felismeri a helyesejtési hibákat, és be tudja mutatni azok korrigált formáját.
1.2.	felolvasás	a felolvasás gyakorlása		
1.2.1.	felolvasásra szánt szöveg elemzése	a felolvasásra szánt szövegek elemzése a "szövegépítés" szempontjából (a tételmondat helye, részletezés és kifejtés, ellentétek, közbeékelődések, a párbeszéd funkciója stb.)	A felolvasásra szánt verseket, szövegeket segítségével meg tudja tervezni a szövegépítés szempontjából.	A felolvasásra szánt verseket, szövegeket önállóan meg tudja tervezni a szövegépítés szempontjából.
1.2.2.	vokális kód, tekintetváltás, mimika, gesztusok megtervezése	a felolvasás megtervezése a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából (vokális kód, tekintetváltás, mimika, gesztusok)	A felolvasásra szánt verseket, szövegeket segítségével meg tudja tervezni a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.	A felolvasásra szánt verseket, szövegeket önállóan meg tudja tervezni a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.
1.2.3.	beszédfolyamat-váltások jelölése	a beszédszünet, a hangerő-, a tempó- és a magasságváltások megtervezése és jelölése az elemzett szövegekben	8–10 soros versekben és 3–4 soros prózai szövegekben segítségével jelölni tudja a beszédszünet, a hangerő-, a tempó- és a magasságváltások helyét.	A felolvasásra kerülő verseket, szövegeket felolvasásra, elmondásra elő tudja készíteni, önállóan képes jelölni a beszédszünet, a hangerő-, a tempó- és a magasságváltások helyét.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 55

1.3.	vers- és prózamondás	a vers- és prózamondás gyakorlása		
1.3.1.	vers- és prózamondás és a szöveg üzenete	a vers- és prózamondás gyakorlása, tekintettel a szöveg üzenetére	Vers- és prózamondás során - ha előzetesen felkészül rá - tekintettel tud lenni a szöveg üzenetére.	Előadás közben hitelesen tud közvetíteni egy-egy szépirodalmi műben ábrázolt eseménysort, jellemvonást, érzelmet, lelkiállapotot.
1.3.2.	vers- és prózamondás és a helyesejtési normák	a vers- és prózamondás gyakorlása a helyesejtési normák megtartásával		
1.3.2.1.	szünetek és levegővételi helyek	a szünetek és a levegővételi helyek megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes szünettartással.	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.2.	ritmus	a ritmus helyes érzékeltetése	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes ritmussal.	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.3.	fő- és mellékhangsúlyok	a fő- és mellékhangsúlyok megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes hangsúllyal.	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.4.	beszéd folyamat-váltások	a beszéd folyamat-váltások helyes alkalmazása	A tanult verseket és prózai szövegeket - kis segítséggel - el tudja mondani helyes beszéd folyamat-váltással.	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.3.	a szövegüzenet hiteles tolmácsolásának értékelése	a vers- és prózamondás értékelése a szöveg üzenetének hiteles "tolmácsolása" szempontjából	Segítséggel észreveszi, hogy elhangzó szövegekben hogyan befolyásolja a kommunikáció eredményességét egy-egy szövegfonetikai, illetve nem nyelvi kommunikációs eszköz használatának módja.	Felismeri, hogy elhangzó szövegekben hogyan befolyásolja a kommunikáció eredményességét egy-egy szövegfonetikai, illetve nem nyelvi kommunikációs eszköz használatának módja.
2.	<i>Élőbeszéd</i>	<i>Az élőbeszéd gyakorlása</i>		
2.1.	főlkészülés a megszólalásra	a megszólalásra való főlkészülés gyakorlása		
2.1.1.	a mondanivaló megtervezése	a mondanivaló megtervezése gondolatban vagy írásos vázlatlalt	Segítséggel meg tudja tervezni a mondanivalóját, mielőtt megszólalna vagy felszólalna.	Önállóan meg tudja tervezni a mondanivalóját gondolatban és írásos vázlatban is, mielőtt megszólalna vagy felszólalna.
2.1.2.	a hangerő megválasztása	a hallgatóságához és a helyzetéhez illő hangerő megválasztása	Segítséggel meg tudja választani a kommunikációs helyzetnek megfelelő hangerőt.	Hangerejét a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudja szabályozni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 56

2.1.3.	kapcsolatteremtő és kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemek	a kapcsolatteremtő és kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemek alkalmazásának mérlegelése	Segítséggel tudja szabályozni a kommunikációs helyzetnek megfelelően a térközt, gesztusait, arcjátékát, tekintetét és testtartását.	Tudja a kommunikációs helyzetnek megfelelően önállóan szabályozni a térközt, gesztusait, arcjátékát, tekintetét és testtartását.
2.2.	szóbeli szövegalkotás	a szóbeli szövegalkotás (az élőbeszéd) gyakorlása különböző műfajokban		
2.2.1.	kapcsolatteremtés és kapcsolattartás	a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás és kapcsolatzárás tanulása	Segítséggel kapcsolat tud teremteni, kapcsolatot tud lezárni úgy, hogy a kommunikációs helyzetnek megfelelően és a második személy figyelembevételével él a különféle nyelvi és nem nyelvi kommunikációs eszközökkel.	Kapcsolatot tud teremteni, kapcsolatot tud lezárni úgy, hogy a kommunikációs helyzetnek megfelelően és a második személy figyelembevételével él a különféle nyelvi és nem nyelvi kommunikációs eszközökkel.
2.2.1.1.	vendégek üdvözlése	vendégek üdvözlésének gyakorlása	Általában udvariasan tud vendégeket köszönteni a helyes nyelvi formák alkalmazásával, megfelelő hangerővel és testtartással.	Udvariasan tud vendégeket köszönteni a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, a megfelelő hangerő megválasztásával.
2.2.1.2.	köszöntés	névnapi, születésnap és egyéb alkalomra szóló köszöntő gyakorlása az osztály tanulói és ismerős felnőttek között	Tudja köszönteni társait, ismerős felnőtteket ünnepi alkalmakkor (névnap, karácsonyi ajándékozás) az ismert nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, helyes hangerővel.	Társainak ünnepi alkalomra szóló (névnapi, születésnap) köszöntőszöveget tud összeállítani, és ezt el tudja mondani udvarias testtartással, megfelelő hangerővel. Tud ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással.
2.2.2.	szándéknyilvánítás (segítségkérés, tudakozódás)	a szándéknyilvánítás tanulása: segítségkérés, tudakozódás	Képes tudakozódni, segítséget kérni személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Tud informálni, útbaigazítani udvariasan, jó kapcsolattartással másokat.	Képes tudakozódni, segítséget kérni nehéz helyzetekben is szabatos szövegalkotással, személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Tud informálni, útbaigazítani udvariasan, jó kapcsolattartással másokat.
2.2.3.	véleménynyilvánítás	véleménynyilvánítás tanulása		
2.2.3.1.	vélemény kifejtése	a vélemény kifejtésének gyakorlása mindennapi helyzetek kapcsán	Sérelmét, véleményét rövid leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.	Sérelmét, véleményét pontos leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.
2.2.3.2.	értékelés	az értékelés gyakorlása	Megadott szempontok alapján - kis segítséggel - értékelni tudja saját és társai versmondását.	Megadott szempontok alapján értékelni tudja saját és társai versmondását.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 58

2.2.3.3.	vita (érvelés, indoklás, cáfolás)	a vita gyakorlása (érvelés, indoklás, cáfolás)	A pedagógus által vezetett vitákban részt vesz.	A pedagógus segítségével vitaindítót tud készíteni és vitát vezetni társai között.
2.2.4.	tájékoztató-ábrázoló szövegek	tájékoztató-ábrázoló szövegek alkotásának gyakorlása		
2.2.4.1.	elbeszélés	elbeszélés élmény és fantázia alapján, elbeszélés a tanult történelmi eseményekről	Élmény és fantázia alapján elbeszélő szöveget tud mondani a tanult történelmi eseményekről.	Élmény és fantázia alapján koherens, expresszív elbeszélő szöveget tud mondani a tanult történelmi eseményekről.
2.2.4.2.	leírás	a leírás gyakorlása a szaktantárgyak tanulásának segítése érdekében		
2.2.4.2.1.	történelmi helyszín, személy, folyamat leírása	történelmi helyszínek, személyek, folyamatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult történelmi helyszínekről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult történelmi helyszínekről, személyekről, folyamatokról.
2.2.4.2.2.	földrajzi tér, folyamat leírása	földrajzi terek, folyamatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult földrajzi térről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult földrajzi térről, folyamatokról.
2.2.4.2.3.	növények, állatok leírása	növények, állatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani növényekről, állatokról.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani növényekről, állatokról.
2.2.4.2.4.	műalkotások leírása	műalkotások leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani műalkotásokról.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani műalkotásokról.
2.2.4.2.5.	tevékenységek leírása	tevékenységek leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani tevékenységekről.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő mindennapi leíró szöveget tud mondani tevékenységekről.
2.2.4.2.6.	matematikai algoritmusok leírása	matematikai algoritmusok leírásának gyakorlása	Segítséggel - a műfaj szabályainak megfelelő - leíró szöveget tud mondani matematikai algoritmusokról.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő szakszerű leíró szöveget tud mondani matematikai algoritmusokról.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 59

2.2.4.2.7.	irodalmi alkotások hőseinek jellemzése	irodalmi alkotások hősei jellemzésének gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő jellemzést tud mondani a közösen feldolgozott irodalmi alkotások hőseiről úgy, hogy tulajdonságaikat cselekedeteik elbeszélésével támasztja alá.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult irodalmi alkotások hőseiről. Ezt össze tudja kapcsolni a műfaj szabályainak megfelelő jellemzéssel, amelyben a hős jellemvonásait cselekedeteiből és kommunikációs megnyilvánulásából bontja ki.
2.2.4.2.8.	okszági összefüggések kifejtése	okszági összefüggések kifejtése a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulásának folyamatában	Segítséggel ki tud fejteni egyszerű okszági összefüggéseket a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulásának folyamatában.	Önállóan ki tud fejteni okszági összefüggéseket a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulásának folyamatában.
2.2.4.3.	interjúkészítés	az interjúkészítés gyakorlása	A pedagógus segítségével interjút tud készíteni általa ismert gyerekekkel.	Interjút tud készíteni általa ismert felnőttel és gyerekekkel.
2.2.4.4.	riportkészítés	a riportkészítés gyakorlása	Riportkérdéseket tud megfogalmazni ismert személyekhez általa jól ismert helyzetről, eseményről.	Riportot tud készíteni ismert személyekkel jól ismert helyzetről, eseményről.
2.2.4.5.	tényállás ismertetése	tényállás ismertetésének gyakorlása döntési helyzetek előkészítéseként (mindennapi konfliktusokban); a tény- és vélemény-kijelentés elkülönítése	Segítséggel fel tud sorolni néhány - adott mindennapi konfliktushelyzetben - tetten érhető tényt.	Mindennapi konfliktushelyzetet elemezve önállóan képes ismertetni a tényállást.
2.2.4.6.	kiselőadás	kiselőadás gyakorlása az osztálytársak előtt	Előzetes felkészüléssel kb. 2 perces kiselőadást tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy törekszik a velük való kapcsolattartásra.	Előzetes felkészüléssel kb. 5 perces kiselőadást tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.
2.2.4.7.	megemlékezés	a megemlékezések előadói, szervezői szerepének gyakorlása; részvétel megemlékezésekhez kapcsolódó műsorokban	Részt vesz megemlékezésben szervezőként.	Részt vesz megemlékezésben szervezőként vagy előadóként. Erről a tevékenységről – jegyzet alapján – tervet tud ismertetni és be tud számolni.
2.2.4.8.	beszámoló	beszámolók gyakorlása (elvégzett munkák ismertetése)	Segítséggel be tud számolni elvégzett munkáiról.	Beszámolót tud készíteni saját vagy csoporttársai által elvégzett munkáiról.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 60

2.2.4.9.	tervismertetés	tervismertetés (előterjesztés) gyakorlása: munkaterv, tevékenységterv	Segítséggel meg tudja tervezni saját munkatevékenységét.	Munka-, illetve tevékenységtervet tud készíteni egy - önként vállalt, vagy a pedagógusától kapott - feladathoz.
2.2.4.10.	félreproduktív szakszövegalkotás	félreproduktív szakszövegalkotás gyakorlása (jegyzet alapján vagy anélkül) a szaktárgyak tanulásának segítése érdekében; szakszók használatának gyakorlása szakszövegek alkotása révén	Segítséggel félreproduktív szöveget képes alkotni jegyzet alapján kijelölt vagy választott szaktárgyi témához. Szövege tartalmaz két-három - témával releváns - szakszót.	Önállóan képes félreproduktív szöveget alkotni - jegyzet alapján vagy anélkül - kijelölt vagy választott szaktárgyi témához. Szövege témával releváns szakszokat tartalmaz.
2.2.4.11.	szakszöveg-reprodukálás	szakszövegek reprodukálása (törvények, meghatározások, összefüggések)	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, meghatározásokat, összefüggéseket reprodukálni tudja a szakszavak memorizálása után.	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, definíciókat, összefüggéseket pontosan, szabatosan, a szakszövegalkotás szintjén reprodukálni tudja osztálytársainak.
2.3.	kommunikációs normák megtartása	az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákhoz való igazodás gyakorlása (a kapcsolattartás és kapcsolatteremtés normái, a tekintettartás, a térközsabályozás, a hangerő megválasztása stb.)	Saját kommunikációs képességéről szakszerű elemzést tud nyújtani a jellemző hibák és erények megnevezésével (nyelvi, szövegfonetikai, nem nyelvi eszközök). Adott kommunikációs helyzetben egyszerű tapintatos figyelmeztetésre szabályozni tudja a térközt, a túlzott gesztikulálást és a testtartást.	Saját kommunikációs képességéről szakszerű elemzést tud nyújtani összefüggő szóbeli szöveggel. Kommunikációs szempontú jellemzést tud adni valóságos személyekről egy-egy szituáció alapján szóban és írásban.
2.4.	szociális szituációhoz és szerephez igazodás	a szociális szituációhoz és szerephez való igazodás gyakorlása (vezető-vezetett, gyermekszerep, serdülőszerep, tanulószerep, nő- és férfiszerep stb.)	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben a szociális szerepéhez, a helyzethez tud alkalmazkodni.	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben a szociális szerepének, a helyzetnek megfelelően tud viselkedni.
2.5.	nyelvhasználat és társadalmi rétegződés	tájékozódás a beszélés és a társadalmi rétegződés összefüggésének vizsgálatáról: diáknyelv, az iskola nyelve, gyermeknyelv, politikusok nyelvhasználata, a diplomácia nyelve, szaknyelvek, idegen szavak, argó)	Segítséggel képes tájékozódni a beszélés és a társadalmi rétegződés összefüggésének vizsgálatáról.	Önállóan képes tájékozódni a beszélés és a társadalmi rétegződés összefüggésének vizsgálatáról. Tájékozottságáról szóban és/vagy írásban képes számot adni.
IV.	MÁSOK MEGHALLGATÁSA, A HALLGATÓ-BEFOGADÓ SZEREP	MÁSOK MEGHALLGATÁSA, A HALLGATÓ-BEFOGADÓ SZEREP GYAKORLÁSA		
1.	<i>Szövegértés, információk felfogása</i>	<i>A beszédet kezdeményező személy információinak felfogása, a szövegértés gyakorlása</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 61

1.1.	köszöntés, üdvözlés fogadása	válaszolás köszöntésre, üdvözlésre	Ha köszöntik vagy üdvözlik, általában a helyes nyelvi formák alkalmazásával tud válaszolni.	Ha köszöntik vagy üdvözlik, a helyes nyelvi formák alkalmazásával tud válaszolni.
1.2.	tapintatos kiigazítás vitában	részvétel vitában – a szerepcseré, a tapintatos kiigazítás gyakorlása	Vita közben általában képes a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására	Vita közben képes a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, s nyelvi és nem nyelvi eszközökkel egyaránt vissza tud jelezni partnerének.
1.3.	kérdezés	a kérdezés gyakorlása tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor	Általában képes beszélgetés közben a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, tud kérdezni.	Képes beszélgetés közben a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, releváns kérdésekkel tud kérdezni.
1.4.	kiegészítés és kiigazítás	kiegészítés és a kiigazítás gyakorlása tájékoztató szövegek hallgatásakor	Segítséggel kiegészítést tud fűzni meghallgatott tájékoztató szövegekhez.	Önállóan képes kiegészítést fűzni meghallgatott tájékoztató szövegekhez, illetve a szövegmondó tévedéseit kiigazítani.
2.	<i>Beszédpercepció</i>	<i>A beszédpercepció fejlesztése</i>		
2.1.	hangsúlyhelyek, hanghosszúság, hanglejtés, szünet az elhangzó beszédben	elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek jelölése írott szövegben	Segítséggel képes elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek jelölésére írott szövegben.	Önállóan tudja jelölni elhangzó beszéd hangsúlyhelyeit, hanghosszúságát, hanglejtését, szünethelyeit írott szövegben.
2.2.	a magyar fonémaállománnyal azonos és attól eltérő fonémák az idegen nyelven elhangzó beszédben	elhangzó idegen nyelvű beszédből a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémák kiválogatása	Elhangzó idegen nyelvű beszédből segítséggel ki tud válogatni két-három - a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve attól eltérő - fonémát.	Elhangzó idegen nyelvű beszédből ki tudja válogatni a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve attól eltérő fonémákat.
2.3.	a nyelvjárási ejtés sajátosságai	tájékozódás a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között a nyelvjárási ejtés hangjelölésének gyakorlása, nyelvatlaszok tanulmányozása révén	Segítséggel képes tájékozódni a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között.	Önállóan képes tájékozódni a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között. Jelölni tud néhány nyelvjárási ejtést nyelvatlasz segítségével.
2.4.	lexémák analízise elhangzó szövegből	elhangzó szövegben szereplő lexémák analízise az ismerősség, az értettség és a megértettség szempontjából a szöveg jobb megértése érdekében		
2.4.1.	ismeretlen szavak lejegyzése	ismeretlen szavak lejegyzése elhangzó szövegből	Elhangzó rövid szövegből le tud jegyezni két-három ismeretlen szót.	Elhangzó rövid szövegből az ismeretlen szavakat le tudja jegyezni.
2.4.2.	ismeretlen szavak memorizálása	ismeretlen szavak memorizálása rövid időre	Elhangzó rövid szövegből két-három ismeretlen szót memorizálni képes rövid időre.	Elhangzó rövid szövegből öt-hét ismeretlen szót memorizálni képes rövid időre.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 63

2.4.3.	kulcsszavak lejegyzése	elhangzó szöveg kulcsszavainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Elhangzó rövid szöveg kulcsszavait segítségével le tudja jegyezni.	Elhangzó rövid szöveg kulcsszavait le tudja jegyezni.
2.5.	mondatok analízise az elhangzó szövegben	elhangzó szöveg mondatainak megértése		
2.5.1.	mondatrészletek és mondatmodellek	elhangzó szöveg mondatrészleteinek azonosítása mondatmodellekkel	Elhangzó szöveg mondatrészleteit segítségével azonosítani képes mondatmodellekkel.	Elhangzó szöveg mondatrészleteit azonosítani képes mondatmodellekkel.
2.5.2.	tételmondatok kiemelése	elhangzó szöveg tételmondatainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Elhangzó szöveg tételmondatait segítségével le tudja jegyezni.	Elhangzó szöveg tételmondatait önállóan le tudja jegyezni.
3.	<i>A beszélő személy hitelessége</i>	<i>A beszélő személy és az általa közvetítettek hitelességének elemzése</i>		
3.1.	a szövegformáció és a nem nyelvi kommunikációs, illetve szövegfonetikai eszközök összhangja	elhangzott beszédreprodukció elemzése abból a szempontból, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt magával a szöveg információival	Elhangzó szövegben segítségével képes megfigyelni, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt a szöveg információival.	Elhangzó szövegben önállóan képes megfigyelni és leírni, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt a szöveg információival.
3.2.	a beszélőt befolyásoló előzetes információk és előfeltevések	elhangzó beszédreprodukció elemzése abból a szempontból, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban	Elhangzó szövegben segítségével képes megfigyelni, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban.	Elhangzó szövegben önállóan képes megfigyelni és leírni, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban.
B /	NYELVÉSZET	NYELVÉSZET TANULÁSA		
I.	MONDATTANI ISMERETEK	A SZINKRON NYELVSZEMLÉLET KIALAKÍTÁSA MONDATTANI ISMERETEK TANULÁSÁVAL		
1.	<i>A mondat fogalma, megszerkesztettség, beszerkesztettség</i>	<i>A mondat fogalmának megértése: megszerkesztettség, beszerkesztettség</i>	Segítséggel különbséget tud tenni a megszerkesztettség és a beszerkesztettség között.	Meg tudja különböztetni a megszerkesztettséget a beszerkesztettségtől.
2.	<i>A mondat felosztása</i>	<i>A mondat felosztása</i>		
2.1.	a beszélő szándéka	a mondat felosztása a beszélő szándéka szerint	Fel tudja osztani az egyszerű mondatokat a beszélő szándéka szerint.	Biztonsággal fel tudja osztani a mondatokat a beszélő szándéka szerint.
2.2.	a mondat szerkezete	a mondat felosztása szerkezet szerint	Fel tudja osztani a mondatokat szerkezet szerint, kivéve a közbeékelést tartalmazókat.	Biztonsággal fel tudja osztani a mondatokat a mondat szerkezete szerint.
2.3.	a mondat tagoltsága	a mondat felosztása tagoltság szerint	Segítséggel fel tudja osztani a mondatokat a	Fel tudja osztani a mondatokat a mondat tagoltsága szerint.

mondat tagoltsága
szerint.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 65

3.	<i>Mondategész és mondategység</i>	<i>A mondategész és a mondategység megkülönböztetése</i>	Segítséggel különbséget tud tenni a mondategész és a mondategység között.	meg tudja különböztetni a mondategészet a mondategységtől.
4.	<i>Az egyszerű mondat</i>	<i>Az egyszerű mondat szerkezeti tagolása</i>		
4.1.	a tagolt mondat alanyi és állítmányi része	a tagolt mondat alanyi és állítmányi részének elkülönítése és ábrázolása	El tudja különíteni a mondat alanyi és állítmányi részeit.	El tudja különíteni és ábrázolni képes a mondat alanyi és állítmányi részeit.
4.2.	a mondat szintagmatikus felépítése; szinteződés és tömbösödés	az alanyi és az állítmányi rész szintagmatikus elkülönítésének elemzése; a mondat szintjei és tömbjei	Egyszerű mondatokat tud elemezni: felismeri az alanyt, az állítmányt, a tárgyat, a határozókat (hely-, idő-, mód-, állapot-, eszköz-, társ-) és a jelzőket (minőség-, mennyiség-, birtokos-).	Egyszerű mondatokat tud elemezni: felismeri az alanyt, az állítmányt, a tárgyat, a határozókat (hely-, idő-, mód-, eszköz-, állapot-, társ-, ok-, cél-, részes-) és a jelzőket (minőség-, mennyiség-, birtokos-). Ábrázolni tudja a tanult módon az egyszerű mondatok szerkezetét.
5.	<i>A mondat aktuális tagolása</i>	<i>A mondat téma-réma szerinti aktuális tagolása</i>	Segítséggel képes a mondat aktuális tagolására (téma-réma).	Önállóan képes a mondat aktuális tagolására (téma-réma).
6.	<i>A szórend</i>	<i>A szórend tanulása</i>	Segítséggel meg tudja állapítani egyszerű mondatok helyes szórendjét.	Önállóan meg tudja állapítani egyszerű mondatok helyes szórendjét.
7.	<i>Összetett mondat</i>	<i>Az összetett mondat fajtáinak tanulása</i>		
7.1.	alárendelt mondatok: alanyi mellékmondatok, állítmányi mellékmondatok, tárgyi mellékmondatok, határozói mellékmondatok (helyféle, időféle, állapotféle, módféle, állandó határozói, részeshatározói, hasonlító határozói mellékmondatok), jelzői mellékmondatok (minőségjelzői, mennyiségjelzői, birtokos jelzői, értelmezői jelzői mellékmondatok)	alárendelt mondatok felismerése, elemzése és ábrázolása	Felismeri az alárendelő összetett mondatokat; meg tudja találni (vagy kiemelni) bennük az utalósztót és a kötőszót. Az alárendelő összetett mondatokról el tudja dönteni, hogy azok állítmányi, alanyi, tárgyi, határozói vagy jelzői összetételek-e. Ábrázolni tudja az alárendelt összetett mondat szerkezetét.	Felismeri az alárendelő összetett mondatokat; meg tudja találni vagy pótolni bennük az utalósztót és a kötőszót. Az alárendelő összetett mondatokról el tudja dönteni, hogy azok állítmányi, alanyi, tárgyi, határozói vagy jelzői összetételek-e. A ráismerés szintjén be tudja sorolni a mondatokat a tanult határozói és jelzői típusokba. Ábrázolni tudja az alárendelt összetett mondat szerkezetét.
7.2.	mellérendelt mondatok: kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó mondatok	mellérendelt mondatok felismerése, elemzése és ábrázolása	Felismeri a mellérendelő mondatokat. Fel tudja sorolni a mellérendelő összetett mondatok fajtáit (kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó). Ábrázolni tudja a mellérendelő összetett mondat szerkezetét.	Felismeri a mellérendelő összetett mondatokat. El tudja dönteni, hogy azok melyik csoportba sorolhatók (kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó). Ábrázolni tudja a mellérendelő összetett mondat szerkezetét.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 66

7.3.	többszörösen összetett mondatok	a többszörösen összetett mondatok felismerése, elemzése és ábrázolása	Segítséggel felismeri a többszörösen összetett mondatokat.	Önállóan felismeri és meg tudja nevezni a többszörösen összetett mondatokat.
II.	NÉVTANI ISMERETEK	NÉVTANI ISMERETEK TANULÁSA		
1.	<i>A földrajzinév-adás típusai</i>	<i>A földrajzinév-adás típusainak megismerése szövegolvasással</i>	Használni tudja a <i>Földrajzi nevek etimológiai szótárát</i> .	Ismeri a földrajzinév-adás főbb típusait. Használni tudja a <i>Földrajzi nevek etimológiai szótárát</i> . Ismeri a szócikkek szerkezetét.
2.	<i>Az utcanévadás típusai</i>	<i>Az utcanév-adás típusainak megismerése szövegolvasással</i>	Fel tud sorolni két-három utcanévadás-típust a tanultak alapján.	Ismeri az utcanévadás főbb típusait.
3.	<i>A személynévadás típusai</i>	<i>A személynévadás típusainak megismerése szövegolvasással</i>	Fel tud sorolni két-három személynévadás-típust a tanultak alapján. Használni tudja a <i>Magyar utónévkönyvet</i> .	Ismeri a személynévadás főbb típusait. Használni tudja a <i>Magyar utónévkönyvet</i> . Ismeri a szócikkek szerkezetét.

- I. Olvasás
- a) A tanuló tudjon némán elolvasni legalább 25 mondatos (kb. 180 szavas) szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt tudjon megoldani 2-3 adatkereső és lényegkiemelési feladatot. Amennyiben hibát vét a feladatmegoldás során, tudja önállóan javítani.
 - b) 5 perces felkészülés után tudjon legalább 15 mondatos szöveget felolvasni. Felolvasás közben olvasástechnika hibát ne ejtsen. A hangsúly- vagy hanglejtéshibát tudja önállóan kijavítani.
 - c) A szövegekben előforduló ismeretlen szavakat tudja megkeresni a *Magyar értelmező kéziszótárban* vagy más, ismert lexikonban. A szómagyarázatokat tudja segítség nélkül értelmezni.
 - d) Tudja az olvasókönyvében lévő szövegeket önállóan földolgozni: a tételmondatot aláhúzni, a szöveg témáját megnevezni, a legfontosabb adatokat felsorolni, a szöveg rövid vázlatát elkészíteni, illetve a szöveg tartalmát elmondani a vázlat alapján
 - e) Tudjon megnevezni legalább négy magyar könyvtárat. Ismerje az általa megnevezett könyvtárak főbb gyűjtőkörét, illetve leghíresebb könyvritkaságait.
 - f) Tudja, melyik magyar könyvtárban őrzik a *tihanyi apátság alapítólevelét*, a *Vizolyi Bibliát*, a *Cronica Hungarorumot*, az *Ómagyar Mária-síralmat* és a *Halotti beszédet* tartalmazó kódexeket, valamint Mátyás király *corvináit*.
- II. Írás-helyesírás
- a) A tanuló minden írásbeli munkája esztétikus.
 - b) Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a tőhangváltást mutató főnevek és igék eseteiben is.
 - c) Minden írástechnikai tevékenység során hibátlanul jelöli a hangkapcsolatot.
 - d) Hibátlanul le tudja írni a gyakorolt földrajzi neveket, illetve képes az önkorrekcióna a *Szabályzat* segítségével.
- III. Fogalmazás
- a) A tanuló tudjon 12-14 predikatív szerkezetből álló elbeszélést írni. A szövegben ne legyen 2-nél több koherencia- és 1-nél több nyelvhelyességi hiba. Elbeszélésének önállóan adjon címet, a párbeszédet alkalmazza, és jól jelölje.
 - b) Tudjon önállóan 10-12 predikatív szerkezetből álló leírást készíteni tárgyról, élőlényről, személyről. A leírás 2-nél több koherencia- és 1-nél több nyelvhelyességi hibát ne tartalmazzon. A leírásnak önállóan adjon címet.
 - c) Tudjon önállóan 10-12 predikatív szerkezetből álló magánlevelet írni hibátlan megszólítással és záradékkal. Segítséggel tudjon információkérő levelet írni.
 - d) Tudjon önállóan 6-8 predikatív szerkezetből álló jellemzést írni. Beszélgetéssel tudja jellemezni a szereplőket.
 - e) Tudjon önállóan riportot írni. Segítséggel legyen képes interjú elkészítésére. A körülményeket tartalmazó tájékoztató-ábrázoló szöveget önállóan fogalmazza meg.
 - f) Tudjon hallott vagy olvasott szöveget vázlatba tömöríteni. Tudjon táviratot megfogalmazni. Legyen képes rövid szövegek lényegét jegyzeteléssel, aláhúzással rögzíteni.
 - g) Tudjon meghatalmazást, átvételi-átadási elismervényt írni.
 - h) Saját fogalmazását tanári visszajelzés után 2 adott szempont alapján tudja önállóan javítani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 68

IV. Helyesejtés

- a) A tanuló ne kövessen el spontán beszédben hangsúly- és hanglejtéshibákat.
- b) Tudja a tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül elmondani.
- c) Kb. 5 versszakos versekben, 5-10 sornyi szövegekben tudja jelölni a hangsúlyt, a hanglejtést és a szüneteket önállóan, a beszédfolyamat-váltásokat pedig tanári segítséggel.
- d) Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében ismerje föl a helyesejtési hibákat.
- e) Tudja felsorolni és ismerje fel a leggyakoribb beszédhibákat.

V. Beszédfejlesztés

- a) A tanuló tudjon udvariasan meghívni gyerekeket és felnőtteket gyermekrendezvényekre, s a vendégeket tudja köszönteni a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, a megfelelő hangerő megválasztásával. Tudjon ugyanilyen módon válaszolni, ha őt hívják meg.
- b) Tudjon társainak ünnepi alkalomra szóló (névnap, születésnap) köszöntőszövegeket összeállítani, és tudja ezt elmondani udvarias testtartással, megfelelő hangerővel. Tudjon ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással. Tudjon az őt köszöntőnek udvariasan válaszolni.
- c) Tudjon tudakozódni, segítséget kérni nehéz helyzetekben is szabatos szövegalkotással személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Más tudjon udvariasan, jó kapcsolattartással informálni, útbaigazítani.
- d) Sérelmét, véleményét tudja pontosan leíró vagy elbeszélő szövegben kifejtetni. A pedagógus által vezetett álláspontját tudja érvekkel védeni, tudja mások állításait cáfolni anélkül, hogy sértené a vitakozó felet, s hogy a témától eltérne. A vitákban a szerepcsere szándékát jelezze változatosan: testtartással, tekintetváltással, érintéssel, nyelvi formákkal. A vitákban részt vevő társait tudja tapintatosan kiigazítani.
- e) Élmény és fantázia alapján tudjon koherens, expresszív elbeszélő szöveget mondani a tanult történelmi eseményekről.
- f) Tudjon koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget mondani a tanult földrajzi térről, történelmi helyszínekről, épületekről, folyamatokról, növényekről, állatokról, műalkotásokról, tevékenységekről, irodalmi alkotások hőseiről.
- g) A pedagógus segítségével tudjon interjút készíteni általa ismert felnőttel.
- h) Tudjon a pedagógus segítségével riportot készíteni ismert személyekkel jól ismert helyzetről, eseményről.
- i) Tudjon előzetes felkészüléssel kb. 5 perces kiselőadást tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.
- j) A naponta adódó kommunikációs helyzetekben tudjon a szociális szerepének, a helyzetnek megfelelően viselkedni.
- k) Vegyen részt megemlékezésekben szervezőként vagy előadóként. Tudjon erről a tevékenységéről – jegyzet alapján – tervet ismertetni és beszámolni.
- l) Tudjon elhangzó rövid szöveget elemezni: az ismeretlen szavakat, a szöveg kulcsszavait tudja lejegyezni.

VI. Kommunikáció

- a) A tanuló tudjon saját kommunikációs képességéről szakszerű elemzést nyújtani összefüggő szóbeli szövegben.
- b) Beszédtempóját a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudja szabályozni, általában a köznyelvi normának megfelelő tempóban beszéljen.
- c) Hangerejét tudja a kommunikációs helyzetnek megfelelően szabályozni.
- d) Tudja a kommunikációs helyzetnek megfelelően önállóan szabályozni a távolságtartást, gesztusait, arcjátékát, tekintetét és testtartását.
- e) Tudja a munkafüzetben megadott szövegrészek, szövegek érzelmi-gondolati tartalmát a nyelvi, szövegfonetikai és nem nyelvi eszközök használatának egyensúlyára ("keverésének arányosságára") törekedve közvetíteni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 69

- f) Tudjon szöveget reprodukálni előre megtervezett szövegfonetikai, nem nyelvi eszközhasználattal. Törekedjen felolvasás, előadás közben hitelesen közvetíteni egy-egy szépirodalmi műben ábrázolt eseménysort, jellemvonást, érzelmet, lelkiállapotot.
- g) Legyen képes a saját és mások megnyilvánulásaiban rejlő előfeltevéseket felismerni és megnevezni.
- h) Ismerje fel, hogy elhangzó szövegekben hogyan befolyásolja a kommunikáció eredményességét egy-egy szövegfonetikai, illetve nem nyelvi kommunikációs eszköz használatának módja. (Hitelesség.)
- i) Tudjon kapcsolatot teremteni, kapcsolatot lezárni úgy, hogy a kommunikációs helyzetnek megfelelően és a 2. személy figyelembevételével él a különféle nyelvi és nem nyelvi kommunikációs eszközökkel.
- j) Beszélgetés közben legyen képes a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, s tudjon nyelvi és nem nyelvi eszközökkel egyaránt visszajelezni partnerének.
- k) Tudjon kommunikációs szempontú jellemzést adni valóságos személyekről egy-egy szituáció alapján szóban és írásban.
- l) Legyen képes megjeleníteni, illetve a munkafüzet feladatainak megnevezett mozzanatok bevonásával leírni kommunikációs helyzeteket.

VII. Nyelvészet

- a) A tanuló tudja felosztani a mondatokat a beszélő szándéka, valamint a szerkezet és tagoltság szerint.
- b) Tudjon egyszerű mondatokat elemezni: ismerje föl az alanyt, az állítmányt, a tárgyat, a határozókat (hely-, idő-, mód-, eszköz-, állapot-, társ-, ok-, részes-) és a jelzőket (minőség-, mennyiség-, birtokos). Tudja ábrázolni a tanult módon az egyszerű mondatokat.
- c) Ismerje föl az alárendelő összetett mondatokat. Tudja megtalálni, vagy pótolni bennük az utalószt és a kötőszót. Az alárendelő összetett mondatokról tudja eldönteni, hogy azok állítmányi, alanyi, tárgyi, határozói vagy jelzői összetételek-e. A ráismerés szintjén tudja besorolni a mondatokat a tanult határozói és jelzői típusokba.
- d) Ismerje föl a mellérendelő összetett mondatokat.
- e) Tudja eldönteni, hogy azok melyik csoportba sorolhatók (kapcsolatos, ellentétes, választó, következtető, magyarázó).
- f) Tudja használni a *Földrajzi nevek etimológiai szótárát* és a *Magyar utónévkönyvet*

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

7. évfolyam

Az anyanyelv és kommunikáció tanulásának céljai a 7. évfolyamon

Az *Anyanyelv és kommunikáció* tantárgy keretében az olvasás tanulásának célja a tanulók meglévő hangos és néma olvasási képességeinek szintentartása és tökéletesítése azért, hogy azt eszközként alkalmazni tudják a különféle tantárgyak szövegeinek feldolgozása (jegyzetelés, bevétele) során. Az írás, az írásos kommunikáció gyakorlásának célja a helyesírás normáinak eleget tevő, az esztétikus egyéni kézírás kialakítása, amely eszköz szinten lehetővé teszi az írásos kommunikációt. Az írásos kommunikáció gyakorlásának további célja az írásos műfajok alkalmazásának szintentartása és továbbfejlesztése, újabb szövegműfajok elsajátítása. Az élőbeszéd gyakorlása biztosítja, hogy a tanulók már meglévő beszédtechnikai, szövegalkotási, kommunikációs képességei tovább tökéletesedjenek, amely segítheti önérvényesítésüket, egyéni továbbtanulási céljaik megvalósulását. A hallgató-befogadó szerep gyakorlásának célja, hogy a tanulók figyelmét másik (a velük kommunikatív viszonyban levő) emberre irányítsa, s ezzel fejlessze a társas-kooperációs képességüket, emberismeretüket, a beszédpercepciók képességüket. A szöveg fogalmának tanulása fejleszti a tanulók definiáló képességét, gyakoroltatja velük a definícióalkotás műveletét. A szöveg típusainak tanulása lehetővé teszi a szövegről tanultak felidézését, kiegészítését és rendszerezését. A szöveg szerkezetének tanulása fejleszti a tanulók szövegszerkezet-elemző és szöveget szerkesztő, korrigáló képességét a különböző műfajok tanulása (elemzése, alkotása) során. A koherencia tanulása azt a célt szolgálja, hogy a tanulók eddig megszerzett ismereteiket rendszerbe foglalják és tovább finomítsák, bővítsék, ezáltal fejlesszék szövegalkotó és korrigáló képességüket.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMÁLIS	OPTIMÁLIS
A/	KOMMUNIKÁCIÓ	A KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
I.	OLVASÁS	AZ OLVASÁS GYAKORLÁSA		
1.	<i>Néma értő olvasás, gyorsolvasási technikák alkalmazásával</i>	<i>A néma értő olvasás gyakorlása a gyorsolvasási technikák alkalmazásával</i>		
1.1.	publicisztikai szövegek (rövidhír, riport, interjú, recenzió, cikk) olvasása; interneten elérhető hírek és információk	publicisztikai szövegek olvasásának gyakorlása; interneten elérhető hírek és információk olvasása	El tud olvasni némán legalább 130–140 szavas publicisztikai szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 3 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik.	El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas publicisztikai szöveget. Ez idő alatt legalább 5 adatkereső és lényegkiemelési feladatot képes megoldani a szöveghez kapcsolódóan.
1.2.	ismeretterjesztő szövegek olvasása a magyar színháztörténetről, híres magyar színészekről témakörök: <i>A színjátszás történetéből</i> Az antik dráma és a színház Shakespeare és a Globe színház Csehov drámaírója <i>A magyar színház történetéből</i> A magyar színjáték kezdetei	ismeretterjesztő szövegek olvasásának gyakorlása a magyar színháztörténetről, híres magyar színészekről	El tud olvasni némán legalább 130–140 szavas ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 3 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik.	El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas ismeretterjesztő szöveget. Ez idő alatt képes megoldani legalább 5 adatkereső és lényegkiemelési feladatot a szöveghez kapcsolódóan. Az olvasókönyvében lévő szövegeket önállóan fel tudja dolgozni: a tételmondatokat aláhúzni, az adatokat kikeresni, a szöveg témáját elmondani,

tartalmát felidézni, a
szöveg vázlatát leírni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 72

	Bornemissza Péter és a <i>Magyar Elektra</i> A Nemzeti Színház története Katona József és a <i>Bánk bán</i> Madách Imre: <i>Az ember tragédiája</i> Jászai Mari Blaha Lujza Hevesi Sándor dr. Németh Antal Bajor Gizi Ódry Árpád Rózsahegyi Kálmán Kabos Gyula Domján Edit Latabár Kálmán Latinovits Zoltán Mezei Mária Gobbi Hilda			Következtetni tud bármely könyv témájára a könyv tartalomjegyzékének elolvasása után.
1.3.	nyelvészeti témájú ismeretterjesztő szövegek olvasása	nyelvészeti ismeretterjesztő szövegek (metaszövegek) olvasásának gyakorlása	El tud olvasni legalább 130–140 szavas nyelvészeti ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 3 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik.	El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas nyelvészeti ismeretterjesztő szöveget. Ez idő alatt képes megoldani legalább 5 adatkereső és lényegkiemelési feladatot a szöveghez kapcsolódóan.
1.4.	szótár- és lexikon-szócikkek olvasása, illetve ezek számítógépes programjai	szócikkolvasás gyakorlása lexikonból, szótárból, illetve számítógépes programjai	Önállóan tud címszót keresni a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i> . Az olvasókönyvben lévő szómagyarázatokat segítség nélkül értelmezi.	Meg tudja keresni a szövegben előforduló ismeretlen szavak jelentését önállóan a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i> és más ismert kézikönyvekben. A szómagyarázatokat önállóan tudja értelmezni.
1.5.	nem szokványos szedésű és tördelésű szövegfeltörek (katalóguscédula, műsorújság, kérdőív, nyomtatvány) olvasása	a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfeltörek olvasásának gyakorlása	El tudja olvasni némán a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfeltörek.	Biztonsággal el tudja olvasni némán a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfeltörek.
1.6.	tudományos szövegek olvasása	tudományos szövegek olvasásának gyakorlása	El tud olvasni némán legalább 130–140 szavas tudományos szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 3 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik.	El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas tudományos szöveget. Ez idő alatt képes megoldani legalább 5 olyan adatkereső és lényegkiemelési feladatot, amely a szöveghez kapcsolódik.
2.	<i>Blattoló hangos olvasás</i>	<i>A felkészülés nélküli hangos olvasás gyakorlása</i>		
2.1.	kézírási szövegek olvasása	különböző életkorúak által készített, de nehezen olvasható kézírási szövegek olvasásának gyakorlása	Felkészülés nélkül el tud olvasni 100 szóból (500 betűből) álló kézírási szöveget legfeljebb egy perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 4–5	Felkészülés nélkül el tud olvasni 150 szóból (750 betűből) álló kézírási szöveget legfeljebb 1 perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 1–2

újrakezdési vagy más
olvasási hibát követ el.

újrakezdési vagy más
olvasási hibát követ el.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 74

2.2.	nyomdahibás szövegek olvasása	hibásan gépelt és nyomdahibás szövegek olvasásának gyakorlása	Felkészülés nélkül el tud olvasni 100 szóból (500 betűből) álló hibásan gépelt vagy nyomdahibás szöveget legfeljebb egy perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 4–5 újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.	Felkészülés nélkül el tud olvasni 150 szóból (750 betűből) álló hibásan gépelt vagy nyomdahibás szöveget legfeljebb 1 perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 1–2 újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.
2.3.	plakát, hirdetés olvasása	plakát, hirdetés szövegének olvasásának és értelmezésének gyakorlása	Felkészülés nélkül el tudja olvasni a plakát- és hirdetésszöveget. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.	Felkészülés nélkül el tudja olvasni a plakát- és hirdetésszöveget. Olvasás közben hangos olvasási hibát nem követ el.
3.	<i>Felolvasás</i>	<i>A felolvasás gyakorlása</i>		
3.1.	versolvasás	versolvasás gyakorlása (a művek jegyzékét az <i>Irodalom</i> tanterv tartalmazza)	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10–12 mondatos verset, versrészletet. Eközben legfeljebb 3 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos vers, versrészlet felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.2.	elbeszélések, novellák felolvasása	rövid elbeszélések, novellák felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10–12 mondatos elbeszélés-, novellaszöveget. Eközben legfeljebb 3 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos elbeszélés-, novellaszöveg felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.3.	viccek, anekdoták, humoreszkek felolvasása	viccek, anekdoták, humoreszkek felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10–12 mondatos viccet, anekdotát, humoreszket. Eközben legfeljebb 3 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos vicc, anekdota, humoreszk felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.4.	szónoklat felolvasása	szónoklat szövege felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10–12 mondatos szónoklat szöveget. Eközben legfeljebb 3 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos szónoklat-szöveg felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 75

3.5.	köszöntő felolvasása	köszöntő felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10–12 mondatos köszöntőszöveget. Eközben legfeljebb 3 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos köszöntőszöveg felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.6.	megemlékezés felolvasása	megemlékezés felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10–12 mondatos megemlékezés-szöveget. Eközben legfeljebb 3 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja a hangsúlyhibát javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondatos megemlékezés-szöveg felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
4.	<i>Könyv olvasási szokások</i>	<i>Könyv olvasási szokások elmélyítése</i>		
4.1.	könyvújdonságok figyelése	a megjelenő könyvújdonságok figyelése folyóiratok, hetilapok, napilapok hirdetéseiben; a figyelés alapján tervezett könyvvásárlás	Alkalmanként figyeli a megjelenő könyvújdonságokat folyóiratok, hetilapok, napilapok hirdetéseiben.	Rendszeresen figyeli a megjelenő könyvújdonságokat folyóiratok, hetilapok, napilapok hirdetéseiben. A figyelés alapján meg tudja tervezni saját könyvvásárlásait.
4.2.	könyvtárhasználat	az iskolai és a települési könyvtár használata	Ismeri a könyv- és könyvtárhasználat normáit, rendszerint be is tartja azokat. Gyakran látogatja az iskolai könyvtárat.	Ismeri a könyv- és könyvtárhasználat normáit és képes betartani azokat. Rendszeresen látogatja az iskolai könyvtárat, alkalmanként a települési könyvtárat.
4.3.	könyvrendezés	saját könyvek és az osztálykönyvtár rendezése változó szempontok alapján	Kis segítséggel el tudja rendezni saját könyveit és az osztálykönyvtár könyveit megadott szempontok alapján.	Önállóan el tudja rendezni saját könyveit és az osztálykönyvtár könyveit megadott vagy választott szempontok alapján.
4.4.	az antikvárium	az antikvárium megismerése	Tudja, mi az antikvárium rendeltetése.	Tudja, mi az antikvárium rendeltetése. Ha lehetősége van rá, alkalmanként felkeresi az antikváriumot.
5.	<i>Az olvasáskutatás témakörei és eredményei</i>	<i>Tájékozódás az olvasáskutatás témakörei és eredményei körében</i>		
5.1.	az olvasásgyengeség tünetei: diszlexia, alexia	az olvasásgyengeség tüneteinek megismerése	Segítséggel fel tudja sorolni az olvasásgyengeség megismert tüneteit.	Képes felsorolni az olvasásgyengeség megismert tüneteit.
5.2.	az olvasásgyengeség terápiájának lehetőségei	ismeretek tanulása az olvasásgyengeség terápiájának lehetőségeiről	Olvasmányélményei alapján - kérdések segítségével - rövid tájékoztatást tud adni érdeklődő társainak az olvasásgyengeség	Képes figyelmet lekötő ismertetőt adni érdeklődő társainak az olvasásgyengeség terápiája megismert lehetőségeiről.

terápiájának
lehetőségeiről.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 77

II.	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
1.	Írástechnikák	Írástechnikák elsajátítása		
1.1.	esztétikus, művelt, egyéni kézírás	esztétikus, művelt, egyéni kézírás kialakítása másolással, diktálással, akaratlagos írással	Minden írásbeli munkája olvasható és rendezett.	Írása esztétikus.
1.2.	szövegszerkesztés	a szövegszerkesztés megismerése		
1.2.1.	az számítógép klaviatúrája	tájékozódás a számítógépes szövegszerkesztés technikájáról, a számítógépek klaviatúrájának elrendezéséről	Ismeri a számítógépes szövegszerkesztés technikáját, a számítógép klaviatúrájának elrendezését.	A szövegszerkesztés technikájáról, a számítógép klaviatúrájának elrendezéséről szakszerű ismertetést tud adni érdeklődő társainak.
1.2.2.	a gépírás	a gépírás kipróbálása ujjrend alapján (lehetőség szerint számítógép billentyűzetten is)	Részt vesz a gépírás kipróbálásában.	Jártas a gépírásban.
2.	Helyesírás, helyesírási elemzés, helyesírási javítás	A helyesírás, a helyesírási elemzés és a helyesírási szempontú szövegjavítás gyakorlása		
2.1.	helyesírás és helyesírási elemzés	a helyesírás és a helyesírási elemzés gyakorlása a helyesejtés, valamint a nyelvtani és a helyesírási ismeretek aktualizálásával		
2.1.1.	időtartam-jelölés	az időtartam-jelölés gyakorlása		
2.1.1.1.	az időtartam jelölése a szótövekben	az időtartam jelölésének gyakorlása toldalék nélküli szavak írásával	Másolás és diktálás után helyesen jelöli az időtartamot a szótövekben.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a szótövekben.
2.1.1.2.	az időtartam jelölése a toldalékos szavakban	az időtartam jelölésének gyakorlása toldalékos szavak írásával		
2.1.1.3.	magánhangzók jelölése a toldalékokban	a magánhangzók időtartama jelölésének gyakorlása a toldalékokban		
2.1.1.3.1.	hosszú magánhangzó jelölése a toldalékokban (-ít, -dít, -sít, -ú, -ű, -jú, -jű, -tyú, -tyű, -tyú, -tyű, -ból, -ból, -ról, -ról, -tól, -től)	a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Másolás és diktálás után helyesen jelöli az időtartamot a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek esetében.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek esetében.
2.1.1.3.2.	rövid magánhangzó jelölése a toldalékokban (az igekezpzőt, határozóragot tartalmazó szavak, valamint a névutók és a határozószók -ul, -ül végződése)	a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Másolás és diktálás után helyesen jelöli az időtartamot a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek esetében.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek esetében.
2.1.1.3.3.	mássalhangzók jelölése a toldalékokban	a mássalhangzók időtartama jelölésének gyakorlása a toldalékokban		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 78

2.1.1.2.2.1.

a -képp, -képpen
határozórag helyesírása

a -képp, -képpen határozórag
helyesírásának gyakorlása

Másolás és diktálás után
helyesen jelöli az
időtartamot a -képp, -
képpen határozórag
írásakor.

Diktálás után és
akaratlagos íráskor
helyesen jelöli az
időtartamot a -képp, -
képpen határozórag
írásakor.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 79

2.1.1.2.2.	váltakozást mutató toldalékok helyesírása	a szóvégi magán- és mássalhangzók hatására váltakozást mutató toldalékok helyesírásának gyakorlása	Másolás és diktálás után helyesen jelöli az időtartamot a váltakozást mutató toldalékok írásakor.	Diktálás után és akaratlagos íráskor helyesen jelöli az időtartamot a váltakozást mutató toldalékok írásakor.
2.1.2.	hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírása	a hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása		
2.1.2.1.	az írásban jelölt teljes hasonulás jelölése	az írásban jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor legtöbbször helyesen jelöli az írásban jelölt teljes hasonulást. Hibáját önálló elemzéssel képes javítani.	Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli az írásban jelölt teljes hasonulást.
2.1.2.2.	az írásban nem jelölt teljes hasonulás jelölése	az írásban nem jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor legtöbbször helyesen jelöli az írásban nem jelölt teljes hasonulást. Hibáját önálló elemzéssel képes javítani.	Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli az írásban nem jelölt teljes hasonulást.
2.1.2.3.	az összeolvadás jelölése	az összeolvadást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor legtöbbször helyesen jelöli az összeolvadást. Hibáját önálló elemzéssel képes javítani.	Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli az összeolvadást.
2.1.2.4.	a részleges hasonulás jelölése	a részleges hasonulást tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor legtöbbször helyesen jelöli a részleges hasonulást. Hibáját önálló elemzéssel képes javítani.	Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli a részleges hasonulást.
2.1.2.5.	a mássalhangzó-rövidülés jelölése	a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavak elemzése és helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor legtöbbször helyesen jelöli a mássalhangzó-rövidülést. Hibáját önálló elemzéssel képes javítani.	Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli a mássalhangzó-rövidülést.
2.1.2.6.	a mássalhangzó-kiesés jelölése	a mássalhangzó kiesést tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor legtöbbször helyesen jelöli a mássalhangzó-kiesést. Hibáját önálló elemzéssel képes javítani.	Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli a mássalhangzó-kiesést.
2.1.3.	a tulajdonnevek helyesírása	a tulajdonnevek helyesírásának gyakorlása		
2.1.3.1.	a személynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása személynevek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűit személynevek írásakor.	Helyesen jelöli a személynevek kezdőbetűit minden esetben.
2.1.3.2.	az állatnevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása állatnevek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűit állatnevek írásakor.	Helyesen jelöli az állatnevek kezdőbetűit minden esetben.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 80

2.1.3.3.

a földrajzi nevek helyesírása

a nagybetűk helyesírásának
gyakorlása földrajzi nevek
írásával

Helyesen jelöli a
tulajdonnevek
kezdőbetűit egyszerűbb
földrajzi nevek írásakor.

Helyesen jelöli a
földrajzi nevek
kezdőbetűit minden
esetben.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 81

2.1.3.4.	könyv- és folyóiratcímek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása könyv- és folyóiratcímek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűit könyvcímek írásakor.	Helyesen jelöli a könyvcímek kezdőbetűit minden esetben.
2.1.3.5.	az intézménynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása intézménynevek írásával	Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűit intézménynevek írásakor.	Helyesen jelöli a intézménynevek kezdőbetűit minden esetben.
2.1.3.6.	a megszólítás helyesírása	a megszólítás helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli a megszólítást.	Helyesen jelöli a megszólítást minden esetben.
2.1.3.7.	a feliratok, táblák kezdőbetűinek helyesírása	az útbaigazító feliratok, táblák kezdőbetűi helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli az útbaigazító feliratok, táblák kezdőbetűit.	Helyesen jelöli az útbaigazító feliratok, táblák kezdőbetűit minden esetben.
2.1.4.	egybeírás–különírás	az egybeírás–különírás gyakorlása		
2.1.4.1.	a szóismétlések helyesírása	a szóismétlések helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli a szóismétléseket.	Minden esetben helyesen jelöli a szóismétléseket.
2.1.4.2.	a valódi összetételek helyesírása	a valódi összetételek helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli a valódi összetételeket.	Minden esetben helyesen jelöli a valódi összetételeket.
2.1.4.3.	az ikerszók helyesírása	az ikerszók helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli az ikerszókat.	Minden esetben helyesen jelöli az ikerszókat.
2.1.4.4.	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli az alárendelő szókapcsolatokat és összetételeket.	Minden esetben helyesen jelöli az alárendelő szókapcsolatokat és összetételeket.
2.1.4.5.	a névutós szó szerkezetek helyesírása	a névutós szó szerkezetek helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli a névutós szó szerkezeteket.	Minden esetben helyesen jelöli a névutós szó szerkezeteket.
2.1.4.6.	az igekötős igék helyesírása	az igekötős igék helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli az igekötős igéket.	Minden esetben helyesen jelöli az igekötős igéket.
2.1.5.	hagyományos írásmód	a hagyományos írásmód gyakorlása		
2.1.5.1.	régies családnevek helyesírása	a családnevek helyesírásának gyakorlása és a névkincs bővítése	Kis segítséggel helyesen tudja leírni a régies családneveket.	Helyesen írja le a begyakorolt régies családneveket.
2.1.5.2.	a j hang kétféle jelölése	a j hang kétféle jelölésének gyakorlása szavak írásával	Diktálás után helyesen írja le a begyakorolt j hangot tartalmazó szavakat.	Helyesen írja le a begyakorolt j hangot tartalmazó szavakat.
2.1.6.	a mondatközi és mondatvégi írásjelek jelölése	a mondatközi és a mondatvégi írásjelek jelölésének gyakorlása mondatok és szövegek írásával		
2.1.6.1.	a mondatvégi írásjelek jelölése	a mondatvégi írásjelek használatának gyakorlása	Helyes írásjellel tudja zárni az egyszerű mondatokat.	Helyes írásjellel zárja az egyszerű és az összetett mondatot egyaránt.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 82

2.1.6.2.	a mondatközi írásjelek jelölése	a mondatközi írásjelek (vessző, pontosvessző, kettőspont, gondolatjel) használatának gyakorlása egyszerű és összetett mondatok írásával	Kis segítséggel helyesen jelöli a mondatközi írásjeleket egyszerű mondatokban.	Helyesen alkalmazza a tagmondatok közötti írásjeleket.
2.1.7.	a számnevek, a keltezés jelölése	a számnevek és a keltezés helyesírásának gyakorlása	Diktálás után helyesen írja a számneveket és a keltezést.	Minden esetben hibátlanul írja a számneveket és a keltezést.
2.1.8.	a rövidítések, a mozaikszók jelölése	a rövidítések és a mozaikszók helyesírásának gyakorlása	Diktálás után helyesen írja a rövidítéseket és a mozaikszókat.	Minden esetben hibátlanul írja a rövidítéseket és a mozaikszókat.
2.2.	a <i>Helyesírási kézikönyvtár</i> és a <i>helyesírási szabályzat</i> használata	a <i>Helyesírási kézikönyvtár</i> és a <i>helyesírási szabályzat</i> használatának gyakorlása	Tudja használni a <i>Helyesírási kézikönyvtár</i> t, ismeri a <i>helyesírási szabályzat</i> használatának algoritmusát, és alkalmazni is tudja azt.	Helyesírási problémáit a helyesírási szabályok felidézésével vagy a <i>helyesírási szabályzat</i> segítségével képes önállóan megoldani.
3.	<i>Helyesírási hibák gyűjtése</i>	<i>Helyesírási hibák gyűjtése</i>		
3.1.	helyesírási hibák iskolai feliratokban, hirdetésekben	helyesírási hibák lejegyzése az iskolában található feliratokból, hirdetésekben	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - az iskolában található feliratokon, hirdetésekben.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni az iskolában található feliratokról, hirdetésekben. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
3.2.	helyesírási hibák kiadványokban	helyesírási hibák gyűjtése nyomtatott könyvekből	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - nyomtatott könyvekben.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni nyomtatott könyvekből. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
3.3.	helyesírási hibák feliratokon, hirdetésekben, reklámokon	hibás feliratok, hirdetések, reklámok gyűjtése	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - feliratokon, hirdetésekben, reklámokon.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni hibás feliratokból, hirdetésekben, reklámokból. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
4.	<i>A magyar helyesírás történeti előzményei</i>	<i>A mai magyar helyesírás történeti előzményeinek megtanulása</i>		
4.1.	a magyar helyesírás sajátossága	helyesírásunk mint betűíró, latin betűs, hangjelölő és értelemtükröző írásrendszer megismerése	A tanultak alapján - kérdések segítségével - rövid ismertetést tud adni szóban helyesírásunkról mint betűíró, latin betűs, hangjelölő és értelemtükröző írásrendszeréről.	A tanultak alapján ismertetést tud adni szóban és írásban helyesírásunkról mint betűíró, latin betűs, hangjelölő és értelemtükröző írásrendszeréről.
4.2.	az ábécé	az ábécé megismerése		
4.2.1.	a betűrend	a magyar kis- és nagybetűk rendjének megtanulása	A tanultak alapján - kérdések segítségével - rövid ismertetést tud adni szóban a magyar	A tanultak alapján ismertetést tud adni szóban és írásban a magyar kis- és nagybetűk rendjéről.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 84

4.2.2.	a régi, ma már nem használatos magyar betűk régies családnevekben	a régi, ma már nem használatos magyar betűk megfigyelése a régies családnevekben	A tanultak alapján - kérdések segítségével - rövid ismertetést tud adni szóban a régi, ma már nem használatos - régies családnevekben előforduló - magyar betűkről.	A tanultak alapján rövid ismertetést tud adni szóban és írásban a régi, ma már nem használatos - régies családnevekben előforduló - magyar betűkről.
4.2.3.	más ábécék betűi és betűkapcsolatai idegen tulajdonnevekben	az idegen tulajdonnevekben előforduló más ábécék betűinek és betűkapcsolatainak (pl. <i>Greenwich, Dvorák</i>) tanulmányozása	A tanultak alapján - kérdések segítségével - rövid ismertetést tud adni szóban az idegen tulajdonnevekben előforduló más ábécék betűiről, betűkapcsolatairól.	A tanultak alapján rövid ismertetést tud adni szóban és írásban az idegen tulajdonnevekben előforduló más ábécék betűiről, betűkapcsolatairól.
4.2.4.	a betűrendbe sorolás szabályai	a betűrendbe sorolás általános szabályainak megismerése	A tanultak alapján - kérdések segítségével - rövid ismertetést tud adni szóban a betűrendbe sorolás általános szabályairól.	A tanultak alapján rövid ismertetést tud adni szóban a betűrendbe sorolás általános szabályairól.
4.2.5.	az idegen betűket, betűkapcsolatokat tartalmazó szavak betűrendbe sorolása	az idegen betűket és betűkapcsolatokat tartalmazó tulajdonnevek és egyéb szavak betűrendbe sorolása	Segítséggel betűrendbe tudja sorolni a tanult idegen betűket és betűkapcsolatokat tartalmazó tulajdonneveket és egyéb szavakat.	Önállóan képes betűrendbe sorolni a tanult idegen betűket és betűkapcsolatokat tartalmazó tulajdonneveket és egyéb szavakat.
5.	<i>Fogalmazás</i>	<i>Fogalmazás gyakorlása különböző műfajokban</i>		
5.1.	a fogalmazás segédműveletei	a fogalmazás segédműveleteinek gyakorlása		
5.1.1.	anyaggyűjtés, jegyzetelés	anyaggyűjtés természetes élethelyzetben – jegyzetelés	Segítséggel jegyzetet tud írni.	Önállóan képes szövegek lényegének kiemelésére jegyzeteléssel.
5.1.2.	szövegek kivonatolása, cédulázása	rövidebb ismeretterjesztő, metanyelvi, publicisztikai szöveg kivonatolása, cédulázása	Segítséggel képes rövidebb ismeretterjesztő, metanyelvi, publicisztikai szöveg kivonatolására, cédulázására.	Önállóan képes rövidebb ismeretterjesztő, metanyelvi, publicisztikai szöveg kivonatolására, cédulázására.
5.1.3.	szövegszerkesztés	a mondanivaló előzetes megszerkesztése írásban	Tud vázlatot írni.	Hallott vagy olvasott szövegről vázlatot tud készíteni.
5.1.4.	szövegkorrekció	a kész fogalmazás javítása helyesírási, formai, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi és kommunikációs szempontból	Kis segítséggel képes saját és mások fogalmazását javítani helyesírási, formai, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi és kommunikációs szempontból.	Önállóan képes saját és mások fogalmazását javítani helyesírási, formai, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi és kommunikációs szempontból.
5.2.	írásbeli szövegalkotás	írásbeli szövegalkotás műfajok és kommunikációs funkciók szerint		
5.2.1.	tájékoztató jellegű szövegek alkotása	tájékoztató jellegű szövegek alkotásának gyakorlása		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 85

5.2.1.1.	elbeszélés írása	az elbeszélés írásának gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címmel; az elbeszélés leírása időrendben; az eseményben megvalósuló szerepcsere jelölése párbeszédes formában; az elkészült szöveg javítása a második személy, az olvasó beavatottsága, az időrendnek megfelelő mondatrend helyességének szempontjából; a témához nem tartozó mondatok törlése, a nem megfelelő szavak, szókapcsolatok helyettesítése	Tud elbeszélést írni. A fogalmazásban nincs háromnál több koherenciahiba, illetve kettőnél több nyelvhelyességi hiba. Elbeszélésében alkalmazza a párbeszédet.	Önállóan tud elbeszélést írni. A szövegben nincs egynél több koherencia- és nyelvhelyességi hiba. Találó címet tud adni a szövegének. A párbeszédeket alkalmazza és jól jelöli. Többféle időrendi szerkesztési móddal képes élni.
5.2.1.2.	riportírás	a riportírás gyakorlása: a második személy megválasztása; a problémák összegyűjtése, a kérdések megfogalmazása a választott témában; a riport megfogalmazása; a riport javítása	Kis segítséggel képes riportkérdéseket fogalmazni választott témához.	Önállóan tud riportot írni.
5.2.1.3.	leírás alkotása	a szubjektív színezetű, mindennapi stílusú leírás gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címmel; a leírás szempontja(i)nak megválasztása; a leírás elkészítése, a tárgy, növény, állat, személy, tér megismertetése a második személlyel; a leírás javítása	Önállóan tud leíró szöveget alkotni tárgyról, élőlényről, személyről, térről. A leírása háromnál több koherenciahibát és kettőnél több nyelvhelyességi hibát nem tartalmaz.	Önállóan tud szakszerű vagy szubjektív hangvételű leírást fogalmazni emberről, tárgyról, élőlényről, személyről és térről. A szövegében nincs egynél több koherencia- és nyelvhelyességi hiba.
5.2.1.4.	jellemzés alkotása	a jellemzés gyakorlása: a második személy megválasztása; a megismertetésre kiválasztott irodalmi hős vagy jól ismert személy jellemének bemutatása cselekedetei, magatartása alapján; a jellemzés javítása	Kis segítséggel jellemzést tud írni.	Önállóan tud jellemzést írni. Alkalmazni tudja a leírás jellemző erejét is.
5.2.1.5.	életrajz-írás	életrajz írása-szerkesztése megismert jeles személyiségekről	Segítséggel életrajzot tud írni.	Önállóan tud életrajzot írni.
5.2.1.6.	cikkírás	cikkírás gyakorlása	Segítséggel rövid cikket tud írni.	Önállóan képes rövid cikk írására. Alkalmazni tudja a beszélgetés és a leírás jellemző erejét is.
5.2.1.7.	önéletrajz-írás	önéletrajz-írás gyakorlása	Segítséggel önéletrajzot tud írni.	Önállóan tud önéletrajzot írni.
5.2.1.8.	önéletrajz-varázsló	önéletrajz-varázsló használata	Segítséggel használja az önéletrajz-varázsló programot.	Önállóan használja az önéletrajz varázsló programot.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 86

5.2.1.9.	szakszövegek-javítás	ismeretterjesztő jellegű, leíró típusú szakszövegek fogalmazásának javítása a szakszók helyes alkalmazásával állatokról, tárgyakról, növényekről	Segítséggel javítani tudja az állatokról, tárgyakról, növényekről szóló ismeretterjesztő jellegű, leíró típusú szakszövegeket.	Önállóan képes javítani az állatokról, tárgyakról, növényekről szóló ismeretterjesztő jellegű, leíró típusú szakszövegeket - a szakszók helyes alkalmazásával.
5.2.1.10	könyvismertetés-írás	a könyvismertetés írásának gyakorlása	Könyvismertetést tud írni általa olvasott ismeretterjesztő könyvről.	Nyelvészeti munkát önállóan képes recenzálni.
5.2.1.11	feljegyzés-készítés	a feljegyzés írásának tanulása a mindennapi események kapcsán a tárgyszerűség, pontosság írásbeli kifejezésének gyakorlása érdekében	Segítséggel tud feljegyzést írni.	Önállóan képes feljegyzést írni.
5.2.1.12	tevékenységértékelés, -minősítés	tapasztalatok alapján saját tevékenység vagy csoport tevékenységének értékelése, minősítése	Elemzést tud írni a pedagógus által megadott szempontok alapján saját tevékenységéről vagy csoport által végzett tevékenységről.	Elemzést tud írni önállóan választott szempontok alapján saját tevékenységéről vagy csoport által végzett tevékenységről.
5.2.1.13	szócikk-szerkesztés	szócikk szerkesztése lexikonminták alapján a gyűjtött diáknyelvi, tájnyelvi, szakszókincs köréhez tartozó szavakhoz	Segítséggel képes szócikket szerkeszteni lexikonminták alapján a gyűjtött diáknyelvi szavakhoz.	Önállóan képes szócikket szerkeszteni lexikonminták alapján a gyűjtött diáknyelvi, tájnyelvi, szakszókincs köréhez tartozó szavakhoz.
5.2.2.	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szövegek írása	felhívó-kapcsolatteremtő típusú szövegek írásának gyakorlása		
5.2.2.1.	magánlevél írása	magánlevél írásának gyakorlása	Tud magánlevelet írni.	Tud önállóan, a második személy figyelembevételével magánlevelet írni.
5.2.2.2.	kérvény írása	kérvény írásának gyakorlása	Segítséggel kérvényt tud írni.	Önállóan képes szabályos kérvényt írni.
5.2.2.3.	információkérő levél írása	információkérő levél írásának gyakorlása	Segítséggel tud információkérő levelet írni.	Önállóan képes szabályos információkérő levelet írni.
5.2.2.4.	meghatalmazás írása	meghatalmazás írásának gyakorlása	Segítséggel tud meghatalmazást írni.	Önállóan képes szabályos meghatalmazást írni.
5.2.2.5.	nyugta írása	nyugta írásának gyakorlása	Segítséggel tud nyugtát és átvételi elismervényt írni.	Önállóan képes nyugtát, átvételi elismervényt írni, egyéb nyomtatványokat kitölteni.
5.2.2.6.	Multimédiás közösségi oldalak (pl. Facebook) valamint blog	Multimédiás közösségi oldalakon (pl. Facebook) történő navigálás gyakorlása, valamint blog írása	Ismeri a multimédiás közösségi oldalak helyes használatának, valamint a blogírásnak a normáit	Multimédiás közösségi oldalakat kulturáltan és helyesen tudja használni, a blogírás közben igényességre törekszik
5.2.3.	poétikus-erotív típusú szövegek	poétikus-erotív típusú írott szövegek alkotása		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 88

5.2.3.1.	vers, mese, kispróza írása	vers, mese, kispróza írásának gyakorlása	Önállóan tud 8-10 predikatív szerkezetből álló leíró mesét alkotni.	Önállóan képes eredeti poétikus-emozív típusú szöveget (verset, mesét, kisprózát) alkotni.
5.2.3.2.	humoreszk	humoreszkek írása	Segítséggel tud 6-8 predikatív szerkezetből álló humoreszket írni.	Önállóan képes eredeti, csattanós humoreszket írni.
5.2.3.3.	forgatókönyv	forgatókönyv készítése jelenetekhez, video- és filmetűdökhöz	Rövid jelenethez - kis segítséggel - meg tudja írni a szöveg forgatókönyvét.	Filmetűdökhöz meg tudja írni a szöveg- és a képváltások forgatókönyvét.
5.2.3.4.	szöveggönyv írása	regény- vagy elbeszélésrészletek dramatizálása	Segítséggel képes elbeszélésrészletek dramatizálására.	Önállóan képes regény- vagy elbeszélésrészletek dramatizálására.
5.2.4.	metanyelvi szövegek	metanyelvi szövegek alkotása		
5.2.4.1.	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesírási, helyesejtési problémák megfogalmazása írásban	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési problémák megfogalmazása szakmai levélváltás céljából nyelvi ismeretterjesztő műsorok és folyóirat-rovatok számára	Kis segítséggel meg tud fogalmazni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat.	Önállóan képes kommentálni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat írásban.
5.2.4.2.	recenziókészítés nyelvészeti témákról	nyelvészeti ismeretterjesztő munkák recenzálása	Nyelvészeti munkát segítséggel képes recenzálni.	Nyelvészeti munkát önállóan képes recenzálni.
5.2.4.3.	gyűjtött nyelvjárási-, diáknyelvi-, szaknyelvi-, földrajzinév-anyag kommentálása	nyelvjárási, diáknyelvi, szaknyelvi, földrajzinév-gyűjtések elrendezése és kommentálása	Kis segítséggel be tud mutatni egy-két általa gyűjtött diáknyelvi anyagot.	Önállóan képes bemutatni általa gyűjtött nyelvjárási, diáknyelvi anyagot.
5.3.	nyelvhelyességi ismeretek	nyelvhelyességi ismeretek tanulása		
5.3.1.	alanyváltás, hiányzó alany pótlása	az alanyváltás hiányának felismerése, valamint a hiányzó alany pótlásának gyakorlása	A pedagógus által megjelölt alanyváltással kapcsolatos hibát kis segítséggel képes javítani.	A pedagógus által megjelölt alanyváltással kapcsolatos hibát önállóan képes javítani. A feladatgyűjtemény feladatai közül meg tudja oldani azokat, amelyek az alanyváltásból adódó hibák javítását igénylik.
5.3.2.	értelemzavaró egyeztetési hibák	értelemzavaró egyeztetési hibák (alany-állítmány, utaló névmások) javítása szövegrészletekben, a tanulók saját fogalmazásában	A pedagógus által megjelölt értelemzavaró egyeztetési hibát kis segítséggel képes javítani.	A pedagógus által megjelölt értelemzavaró egyeztetési hibát önállóan képes javítani. A feladatgyűjtemény feladatai közül meg tudja oldani azokat, amelyek az alany-állítmány egyeztetését igénylik.
5.3.3.	előre- és hátrautalás	előre- és hátrautalás névmásokkal és más anaforikus elemekkel: utaló elemek keresése kész szövegrészletekben; szövegkorrigálás: utaló elemek pótlása vagy javítása hibásan szerkesztett fogalmazványrészletekben	Hibásan szerkesztett fogalmazványban - segítséggel - javítani vagy pótolni tudja a hibás vagy hiányzó utaló elemeket.	Hibásan szerkesztett fogalmazványban önállóan tudja javítani vagy pótolni a hibás vagy hiányzó utaló elemeket.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 89

5.3.4.	határozott és határozatlan névelő	a határozott és a határozatlan névelő koherenciatemtő szerepének tanulása szövegrészletek grammatikai elemzésével, valamint a hiányzó névelők pótlásával	Segítséggel alkalmazni tudja a határozott és határozatlan névelő koherenciatemtő szerepét.	Önállóan tudja alkalmazni a határozott és határozatlan névelő koherenciatemtő szerepét.
5.3.5.	szemantikai koherencia megteremtése tematikus főnévvel, szinonimákkal	a tematikus főnév és a szinonimák alkalmazásának tanulása	Segítséggel helyesen használja a tematikus főneveket és a szinonimákat fogalmazványjaiban.	Helyesen tud tematikus főnevet és szinonimát alkalmazni.
5.3.6.	terjengősség (főlsőleges nyelvi egységek, részletezések) megszüntetése	terjengősség (főlsőleges nyelvi egységek, részletezések) javítása szövegrészletekben, a tanulók saját fogalmazásában	Segítséggel javítani tudja terjengősséget saját fogalmazásában.	Önállóan tudja javítani a terjengősséget saját fogalmazásában.
5.3.7.	igeragozás és nyelvhelyesség	az igeragozással kapcsolatos nyelvhelyességi problémák megoldásának gyakorlása		
5.3.7.1.	-suk, -sük	a <i>-suk, -sük</i> ragozás használatának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen használja a <i>-suk, -sük</i> ragozást.	Helyesen tudja használni a <i>-suk, -sük</i> ragozást.
5.3.7.2.	-nák, -nék	feltételes mód: <i>-nák, -nék</i> todalék használatának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen használja a <i>-nák, -nék</i> todaléket.	Helyesen tudja használni a <i>-nák, -nék</i> todaléket.
5.3.8.	a mondat fő részei és a nyelvhelyesség	a mondat fő részeivel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák megoldásának gyakorlása		
5.3.8.1.	a befejezett melléknévi igenév mint állítmány	a befejezett (<i>-t, -tt</i> képzős) melléknévi igenév állítmányi alkalmazása	Kis segítséggel képes a befejezett (<i>-t, -tt</i> képzős) melléknévi igenév állítmányi alkalmazására.	Önállóan képes a befejezett (<i>-t, -tt</i> képzős) melléknévi igenév állítmányi alkalmazására.
5.3.8.2.	az alany- és állítmány-egyeztetés	az alany és állítmány egyeztetése	Kis segítséggel képes az alany és állítmány egyeztetésére.	Önállóan képes az alany és állítmány egyeztetésére.
5.3.9.	bővítmények és nyelvhelyesség	a bővítményekkel kapcsolatos nyelvhelyességi kérdések tisztázása		
5.3.9.1.	a tárgy és az igei állítmány ragozása	a tárgy és az igei állítmány ragozásának gyakorlása	Kis segítséggel tudja ragozni a tárgyat és az igei állítmányt.	Önállóan képes ragozni a tárgyat és az igei állítmányt.
5.3.9.2.	-ba, -be, -ban, -ben, -nál, -nél, -kor határozóragok	határozóragok használata: <i>-ba, -be, -ban, -ben; -nál, -nél, -kor</i>	Kis segítséggel helyesen használja a <i>-ba, -be, -ban, -ben; -nál, -nél, -kor</i> határozóragokat.	Helyesen használja a <i>-ba, -be, -ban, -ben; -nál, -nél, -kor</i> határozóragokat.
5.3.9.3.	névutóhasználat	az árnyaltabb kifejezés eszköze a névutó használat gyakorlása	Kis segítséggel helyesen használja a névutókat.	Helyesen használja a névutókat.
5.3.4.4.	a sorszámnév és a tőszámnév helyes használata	a sorszámnév és a tőszámnév differenciált alkalmazása	Helyesen használja a sorszámnevet és a tőszámnevet.	Biztonsággal használja a sorszámnevet és a tőszámnevet.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 90

5.3.9.4.	a birtokos jelző ragjának helyes használata	a birtokos jelző ragjának megléte vagy elhagyásának alkalmazása	Kis segítséggel helyesen használja a birtokos jelző ragját.	Helyesen használja a birtokos jelző ragját.
5.3.10.	összetett mondatok és nyelvhelyesség	az összetett mondatokkal összefüggő nyelvhelyességi problémák megoldásának gyakorlása		
5.3.10.1.	az aki, amely, ami vonatkozó névmások helyes használata	az <i>aki, amely, ami...</i> vonatkozó névmások alkalmazása vonatkozó mellékmondatokban	Kis segítséggel helyesen használja az <i>aki, amely, ami...</i> vonatkozó névmásokat.	Helyesen használja az <i>aki, amely, ami...</i> vonatkozó névmásokat.
5.3.10.2.	a vonatkozó névmások egyeztetése	a vonatkozó névmások számbeli vagy értelmi egyeztetése	Kis segítséggel képes a vonatkozó névmások számbeli vagy értelmi egyeztetésére.	Önállóan képes a vonatkozó névmások számbeli vagy értelmi egyeztetésére.
5.3.10.3.	a helyes kötőszóhasználat	a helyes kötőszóhasználat gyakorlása	Kis segítséggel helyesen használja a kötőszókat.	Helyesen használja a kötőszókat.
5.3.10.4.	a többszörösen összetett mondatok	a többszörösen összetett mondatok helyes szerkesztése; a mondat-átszövődés	Kis segítséggel helyesen szerkeszti a többszörösen összetett mondatokat.	Helyesen szerkeszti a többszörösen összetett mondatokat.
5.3.11.	szórend és nyelvhelyesség	a szórenddel összefüggő nyelvhelyességi problémák		
5.3.11.1.	az állítmány hátravetése	az állítmány hátravetése	Kis segítséggel képes az állítmány hátravetésére.	Önállóan képes az állítmány hátravetésére.
5.3.11.2.	módosítószók, módosító értelmű kifejezések	a módosítószók, a módosító értelmű kifejezések elhelyezése	Kis segítséggel helyesen használja a módosítószókat, a módosító értelmű kifejezéseket.	Helyesen használja a módosítószókat, a módosító értelmű kifejezéseket.
III.	ÉLŐBESZÉD	AZ ÉLŐBESZÉD GYAKORLÁSA		
1.	<i>Helyesejtés</i>	<i>Helyesejtés-tanulás</i>		
1.1.	beszédhallás- és beszédmozgás-fejlesztés	a helyesejtési normákhoz igazodó beszédhallás és beszédmozgás fejlesztése		
1.1.1.	helyesejtési gyakorlatok	helyesejtési gyakorlatok végzése		
1.1.1.1.	légzéstechnika	a légzéstechnika gyakorlása szövegolvasás, szövegproduktív és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a légzőgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes légzőgyakorlatot végezni és javítani.
1.1.1.2.	ajakartikuláció és ritmus	az ajkartikuláció, a ritmus gyakorlása mondókák, versek mondásával	Tudja az artikulációs és ritmusgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes artikulációs és ritmusgyakorlatot végezni és javítani.
1.1.1.3.	időtartam, hangsúly és hanglejtés	az időtartam, a hangsúly és a hanglejtés gyakorlása szövegolvasás közben	Tudja az időtartam, a hangsúly és a hanglejtés gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes hangsúly és a hanglejtés gyakorlatot végezni és javítani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 91

1.1.1.4.	beszédfolyamat-váltások	a beszédfolyamat-váltások (tempó, hangerő, hangmagasság) gyakorlása szövegolvasás, szövegreprodukálás és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a beszédfolyamat-váltásokra vonatkozó gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes beszédfolyamat-váltásokra vonatkozó gyakorlatot végezni és javítani.
1.1.1.5.	beszédszünnet	a beszédszünnetek megtartásának gyakorlása vers- és prózarészletek olvasása, valamint szövegalkotás, szövegreprodukálás és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a beszédszünnetek megtartására vonatkozó gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a hibajavításra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes beszédszünnetek megtartására vonatkozó gyakorlatot végezni és javítani.
1.1.2.	helyesejtési hibák korrekciója	a helyesejtési típushibák egyéni korrekciójának gyakorlása	Tudja javítani a hangos olvasás, versmondás és spontán beszéd közben elkövetett hangerőhibáit.	Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében felismeri a helyesejtési hibákat.
1.2.	felolvasás	a felolvasás gyakorlása		
1.2.1.	a felolvasásra szánt szövegek elemzése	a felolvasásra szánt szövegek elemzése a "szövegépítkezés" szempontjából (a tételmondat helye, a részletezés és a kifejtés, ellentétek, közbeékelődések, a párbeszéd funkciója stb.)	Segítséggel képes a felolvasásra szánt szövegek elemzésére a "szövegépítkezés" szempontjából.	Önállóan képes a felolvasásra szánt szövegek elemzésére a "szövegépítkezés" szempontjából.
1.2.2.	a kapcsolattartás megtervezése	a felolvasás megtervezése a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából (vokális kód, tekintetváltás, mimika, gesztusok)	Segítséggel képes a felolvasás megtervezésére a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.	Önállóan képes a felolvasás megtervezésére a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.
1.2.3.	a szünettartás és a beszédfolyamat-váltások megtervezése	a beszédszünnet, a hangerő-, tempó- és magassági váltások megtervezése és jelölése az elemzett szövegekben	8–10 soros versekben és 3–4 sornyi prózai szövegekben tudja jelölni a hangsúlyt, a ritmust, a szünetet. A jeleknek megfelelően fel tudja olvasni a szöveget.	Tudja jelölni a hangsúlyt, a hanglejtést, a szüneteket önállóan, a beszédfolyamat-váltásokat pedig tanári segítséggel.
1.3.	vers- és prózamonadás	a vers- és prózamonadás gyakorlása		
1.3.1.	a szöveg elemzése, értelmezése	a vers- és prózamonadás gyakorlása, tekintettel az írói üzenetközvetítés szempontjára	A tanult verseket és prózai szövegeket - kis segítséggel - el tudja mondani az írói üzenetközvetítés szempontjára tekintettel.	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani az írói üzenetközvetítés szempontjára tekintettel.
1.3.2.	helyesejtési normák megtartása	a vers- és prózamonadás gyakorlása a helyesejtési normák megtartásával		
1.3.2.1.	szünetek és levegővételi helyek	a szünetek és levegővételi helyek megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes szünettartással.	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.2.	ritmus	a ritmus helyes érzékeltetése	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes ritmussal.	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.3.	fő- és mellékhangsúlyok	a fő- és mellékhangsúlyok megtartása	A tanult verseket és szövegeket el tudja	A tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési

mondani helyes
hangsúllyal.

hiba nélkül el tudja
mondani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 93

1.3.2.4.	beszéd-folyamat-váltások	a beszéd-folyamat-váltások helyes alkalmazása	Segítséggel képes verset, prózai szöveget mondani a beszéd-folyamat-váltások helyes alkalmazásával.	Tudja jelölni a beszéd-folyamat-váltásokat tanári segítséggel. A jelölések alapján hibátlanul képes verset, prózai szöveget mondani.
1.3.3.	a vers- és prózamondás értékelése	a vers- és prózamondás értékelése az írói üzenet hiteles "tolmácsolása" szempontjából	Megadott szempontok szerint értékelni tudja saját és társai versmondását, illetve az adott helyzetben tanúsított viselkedését.	Szakszerűen tudja értékelni saját és társai versmondását, illetve az adott helyzetben tanúsított viselkedését.
1.4.	helyesejtés spontán társalgási helyzetekben	a helyesejtési normák megtartása a spontán társalgási helyzetekben	A spontán beszédben ritkán követ el hangsúly- és hangletéshibákat.	Nem követ el a spontán beszédben hangsúly- és hangletéshibákat.
1.5.	szónoki beszéd	a szónoki beszéd gyakorlása a helyesejtési normák megtartásával, a kiemelés technikájának alkalmazásával előadás, szónoklat, vitaindítás, üdvözlés, köszöntés, megemlékezés gyakorlásakor	Részt vesz a szónoki beszéd gyakorlásában.	Segítséggel képes szónoki beszédet tartani osztálynyi hallgatóság előtt.
1.6.	a beszédet hivatásszerűen használók beszéd-sajátosságai	tájékozódás a rádióbemondó, a tévébemondó, a riporterek, a színészek, a bábművészek beszédének sajátosságairól	A tanultak alapján - kis segítséggel - rövid ismertetést tud adni a rádióbemondó, a tévébemondó, a riporterek, a színészek, a bábművészek beszédének sajátosságairól.	A tanultak alapján le tudja írni a rádióbemondó, a tévébemondó, a riporterek, a színészek, a bábművészek beszédének sajátosságait.
2.	<i>Az élőbeszéd gyakorlása</i>	<i>Az élőbeszéd gyakorlása</i>		
2.1.	felkészülés a megszólalásra	a megszólalásra való felkészülés gyakorlása		
2.1.1.	a mondanivaló megtervezése	a mondanivaló megtervezése fejben vagy írásos vázlatlall	Szöbeli felelettertvet (vázlatot) tud készíteni - kis segítséggel - a tantárgyi tanulás során megismert témákhoz.	Szöbeli felelettertvet (vázlatot) tud készíteni önállóan a tantárgyi tanulás során megismert témákhoz.
2.1.2.	a hangerő megválasztása	a hallgatóságához és a helyzethez illő hangerő megválasztása	Segítséggel képes megválasztani a hallgatóságához és a helyzethez illő hangerőt.	Önállóan képes megválasztani a hallgatóságához és a helyzethez illő hangerőt.
2.1.3.	a kapcsolatteremtés és -tartás megtervezése	a kapcsolatteremtő és a kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemek alkalmazásának mérlegelése	Segítséggel képes használni beszélgetés során a kapcsolatteremtő és a kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemeket.	Önállóan képes használni beszélgetés során a kapcsolatteremtő és a kapcsolattartó nyelvi és nem nyelvi elemeket.
2.1.4.	az alkalomnak megfelelő megjelenés megválasztása	az alkalomnak megfelelő ruházat, frizura megválasztása	Segítséggel meg tudja választani az alkalomnak megfelelő ruházatot, frizurát.	Önállóan képes megválasztani az alkalomnak megfelelő ruházatot, frizurát.
2.1.5.	a térköz megválasztása	a beszélés helyének, a térköznek a megválasztása	Segítséggel meg tudja választani a beszélgetésnek megfelelő térközt.	Önállóan meg tudja választani és szabályozni a beszélgetésnek megfelelő térközt.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 94

2.2.	szóbeli szövegalkotás	a szóbeli szövegalkotás (az előbeszéd) gyakorlása különböző műfajokban		
2.2.1.	kapcsolatteremtés, kapcsolattartás	a kapcsolatteremtés, a kapcsolattartás tanulása		
2.2.1.1.	vendégek üdvözlése	az osztályba érkezett (a meghívott) vendégek üdvözlésének gyakorlása	Udvariasan meg tud hívni ismerős gyerekeket és felnőtteket gyermekrendezvényekre, s a vendégeket köszönteni tudja a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, helyes hangerővel. Ugyanílyen módon válaszolni tud, ha őt hívják meg.	Udvariasan meg tud hívni gyerekeket és felnőtteket rendezvényekre, s a vendégeket köszönteni tudja a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, a helyes hangerő, az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásával. Ugyanílyen módon válaszolni tud, ha őt gyerekek vagy felnőttek meghívják.
2.2.1.2.	köszöntő szövegek elmondása	névnapi, születésnapra és egyéb alkalomra szóló köszöntők gyakorlása az osztály tanulói és ismerős felnőttek között	Társainak ünnepi alkalomra szóló (névnapi, születésnapra) köszöntőszöveget tud összeállítani segítségével, és azt el tudja mondani udvarias testtartással, helyes hangerővel. Tud ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással. Az őt köszöntőnek udvariasan tud válaszolni.	Társainak, illetve felnőtteknek ünnepi alkalomra szóló köszöntőszöveget tud összeállítani, és azt el tudja mondani udvarias testtartással, helyes hangerővel, az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásával. Tud ugyanezen szempontok szem előtt tartásával ajándékot átnyújtani társainak, felnőtteknek. Az őt köszöntőnek udvariasan tud válaszolni.
2.2.2.	szándéknyilvánítás (segítségkérés, tudakozódás)	a szándéknyilvánítás tanulása: segítségkérés, tudakozódás veszélyhelyzetekben	Képes tudakozódni, segítséget kérni személyes érintkezés során, illetve telefonon. Mászt udvariasan, jó kapcsolattartással tud informálni, útbaigazítani.	Képes tudakozódni, segítséget kérni nehéz helyzetekben is szabatos szövegalkotással személyes érintkezés során, illetve telefonon. Mászt udvariasan, jó kapcsolattartással tud informálni, útbaigazítani.
2.2.3.	véleménynyilvánítás	a véleménynyilvánítás tanulása		
2.2.3.1.	véleménykifejtés mindennapi helyzetekben	a vélemény kifejtésének gyakorlása mindennapi helyzetek kapcsán	Sérelmét, véleményét leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.	Sérelmét, véleményét pontos leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.
2.2.3.2.	értékelés	az értékelés gyakorlása	Kis segítséggel értékeln tudja saját és mások teljesítményét.	Önállóan tudja értékeln tudja saját és mások teljesítményét.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 95

2.2.3.3.	vita	a vita gyakorlása (a vitaindító–vitafölvezetés, érvelés, indoklás, cáfolás)	A pedagógus által vezetett vitákban részt vesz.	A pedagógus segítségével képes vitaindítót tartani, a vitát levezetni. Vitavezetés közben a szót tapintatosan meg tudja vonni. Képes elhangzott előadáshoz előzetes felkészülés alapján hozzászólni.
2.2.4.	tájékoztató-ábrázoló szövegek	tájékoztató-ábrázoló szövegek alkotásának gyakorlása		
2.2.4.1.	elbeszélés	elbeszélés élmény és fantázia alapján, elbeszélés a tanult történelmi eseményekről	Elbeszélő szöveget tud mondani élmény és fantázia alapján a tanult történelmi eseményekről.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív elbeszélést tud alkotni.
2.2.4.2.	leírás és szakszövegalkotás	a leírás gyakorlása a szaktantárgyak tanulásának segítése érdekében		
2.2.4.2.1.	történelmi helyszín, épület, személy, folyamat leírása	leírás készítése történelmi helyszínekről, épületekről, személyekről, folyamatokról	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult földrajzi térről, épületekről.	A műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást, jellemzést tud alkotni.
2.2.4.2.2.	növények, állatok leírása	leírás készítése növényekről, állatokról	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult növényekről, állatokról.	A műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud alkotni történelmi helyszínekről, épületekről, személyekről, folyamatokról.
2.2.4.2.3.	műalkotások leírása	leírás készítése műalkotásokról	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult műalkotásokról.	A műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud alkotni műalkotásokról.
2.2.4.2.4.	tevékenységek leírása	leírás készítése tevékenységekről	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult tevékenységekről.	A műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud alkotni tevékenységekről.
2.2.4.2.5.	matematikai algoritmus leírása	matematikai algoritmusok leírásának gyakorlása	Segítséggel leíró szöveget tud mondani matematikai algoritmusról.	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani matematikai algoritmusról.
2.2.4.2.6.	irodalmi hősök jellemzése	irodalmi alkotások hősei jellemzésének gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő jellemzést tud mondani a közösen feldolgozott irodalmi alkotások hőseiről úgy, hogy a tulajdonságaikat cselekedeteik elbeszélésével támasztja alá.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult irodalmi alkotások hőseiről. Ezt össze tudja kapcsolni a műfaj szabályainak megfelelő jellemzéssel, amelyben a hős jellemvonásait cselekedeteiről és

kommunikációs
megnyilvánulásából
bontja ki.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 97

2.2.4.2. 7.	irodalmi alkotások hőseinek jellemzése	irodalmi alkotások hősei jellemzésének gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő jellemzést tud mondani a közösen feldolgozott irodalmi alkotások hőseiről úgy, hogy tulajdonságaikat cselekedeteik elbeszélésével támasztja alá.	Koherens, a műfaj szabályainak megfelelő ismeretterjesztő és mindennapi leíró szöveget tud mondani a tanult irodalmi alkotások hőseiről. Ezt össze tudja kapcsolni a műfaj szabályainak megfelelő jellemzéssel, amelyben a hős jellemvonásait cselekedeteiről és kommunikációs megnyilvánulásáiból bontja ki.
2.2.4.2.	oksági összefüggések kifejtése	oksági összefüggések kifejtése a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán	Segítséggel képes oksági összefüggéseket kifejteni a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán.	Önállóan képes oksági összefüggéseket kifejteni a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán.
2.2.4.3.	interjúkészítés	az interjúkészítés gyakorlása	Előzetes felkészülés alapján - kis segítséggel - rövid interjút tud készíteni gyerekekkel.	Előzetes felkészülés alapján önállóan tud interjút készíteni felnőttekkel és gyerekekkel egyaránt.
2.2.4.4.	riportkészítés	a riportkészítés gyakorlása	Részt vesz a pedagógus segítségével készülő riport készítésében.	Előzetes felkészülés alapján riportot tud készíteni ismert személyekkel jól ismert helyzetről, eseményről.
2.2.4.5.	tényállás-ismertetés	tényállás ismertetésének gyakorlása döntési helyzetek előkészítéseként (mindennapi konfliktusokban), a tény- és véleménykijelentések elkülönítése	Segítséggel fel tud sorolni néhány - adott mindennapi konfliktushelyzetben - tetten érhető tényt.	Mindennapi konfliktushelyzetet elemezve önállóan képes ismertetni a tényállást.
2.2.4.6.	kiselőadás	kiselőadás gyakorlása az osztálytársak előtt	Előzetes felkészüléssel 1-2 perces kiselőadást tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.	Előzetes felkészüléssel 5–10 perces kiselőadást tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot, s érdeklődésüket felkelti a téma iránt.
2.2.4.7.	előadás	előadás gyakorlása	Előzetes felkészülés alapján ismerős közönség előtt 2-3 perces előadást tud tartani általa jól ismert témakörből.	Előzetes felkészülés alapján ismerős közönség előtt előadást tud tartani általa jól ismert témakörből.
2.2.4.8.	megemlékezés	a megemlékezések előadói, szervezői szerepének gyakorlása; részvétel megemlékezésekhez kapcsolódó műsorokban	Részt vesz megemlékezésekben szervezőként.	Részt vesz megemlékezésekben szervezőként vagy előadóként. Erről a tevékenységéről – jegyzet alapján – tervet tud ismertetni és be tud számolni.
2.2.4.9.	szónoklat	szónoklat tartása nagyobb ismerős közönségnek	Előzetes felkészülés alapján ismerős	Előzetes felkészülés alapján ismerős

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 98

--

--

közönség előtt 2-3 perces szónoklatot tud tartani általa jól ismert témakörből.
--

közönség előtt szónoklatot tud tartani általa jól ismert témakörből.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 99

2.2.4.10.	beszámoló	beszámolók gyakorlása (elvégzett munkák ismertetése)	Előzetes felkészüléssel 1-2 perces beszámolót tud tartani a tananyaghoz kapcsolódó, általa elvégzett munkáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.	Előzetes felkészüléssel 5-10 perces beszámolót tud tartani a tananyaghoz vagy személyes érdeklődéséhez kapcsolódó, általa elvégzett munkáról osztálytársainak úgy, hogy tartja velük a kapcsolatot.
2.2.4.11.	tervismertetés	tervismertetés (előterjesztés) gyakorlása: munkaterv, tevékenységterv (pl. tanulási kísérletek elvégzésére)	Segítséggel ismertetni tudja társai előtt egy - a tananyaghoz kapcsolódó - kísérlet vagy más tevékenység tervét.	El tudja készíteni és önállóan ismertetni képes társai előtt egy - a tananyaghoz kapcsolódó - kísérlet vagy más tevékenység tervét.
2.2.4.12.	félreproduktív szakszöveg-alkotás	félreproduktív szakszöveg-alkotás gyakorlása (jegyzet alapján vagy anélkül) a szaktárgyak tanulásának segítése érdekében; szakszók használatának gyakorlása szakszövegek alkotása révén	Jegyzet segítségével előzetesen feldolgozott témáról ismertetést tud adni.	Jegyzet alapján vagy anélkül előzetesen feldolgozott témáról szakszerű ismertetést tud adni.
2.2.4.13.	szakszövegek reprodukálása	szakszövegek reprodukálása (törvények, meghatározások, összefüggések)	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, meghatározásokat, összefüggéseket reprodukálni tudja a szakszavak memorizálása után.	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, definíciókat, összefüggéseket pontosan, szabatosan, a szakszövegalkotás szabályai szerint képes reprodukálni hallgatóságának.
2.3.	kommunikációs normákhoz való igazodás	az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákhoz való igazodás gyakorlása (a kapcsolattartás és kapcsolatteremtés normái, a tekintettartás, a térközszabályozás, a hangerő megválasztása stb.)	Saját kommunikációs képességéről szakszerű elemzést tud nyújtani a jellemző, esetleg kommunikációs zavart előidéző hibák és az erények megnevezésével. Együtt tud működni a kommunikáció feltételeinek megteremtésében másokkal, zavar esetén a kommunikáció újraindításában. Felismeri a kommunikációs zavar által keletkező esetleges humort.	Saját kommunikációs képességeiről szakszerű elemzést tud nyújtani a jellemző, esetleg kommunikációs zavart előidéző hibák és erények megnevezésével. Nem csak feladathelyzetekben, hanem valóságos szituációkban is felismeri a kommunikációs zavart. Ismeri az eredményes kommunikáció feltételeit, s valóságos szituációkban aktívan részt vesz a megteremtésükben. Kommunikációs zavar esetén felismeri a kommunikáció újraindításának igényét a második személy részéről; a saját maga előidézett kommunikációs zavar esetén képes a kommunikáció újraindítására. A nem kívánt kommunikációs

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 100

--

--

--

szándékot tapintatosan el tudja hárítani. Képes a kommunikációs zavart tükröző nyelvi és nem nyelvi
--

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 101

			megnyilvánulások önálló felismerésére, értelmezésére, elemzésére, korrigálásukra, megszüntetésükre javaslatokat tud tenni. Felismeri a kommunikációs zavar által esetlegesen keletkező humort. Nyitott a hétköznapi helyzeteken túlmutató vagy azokon kívüli kommunikációs zavarok feltárására.	
2.4.	szociális helyzetekhez és szerepekhez való igazodás	a szociális szituációhoz és szerephez való igazodás gyakorlása (vezető–vezetett, gyermekszerep, serdülőszerep, női- és férfiszerep stb.)	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben szociális szerepéhez, a helyzethez alkalmazkodni tud.	
2.5.	a beszélő egyének típusai	tájékozódás a beszélő egyén lehetséges típusairól, a saját személy, valamint az ismerősök típusba sorolása: a) a beszéd akusztikuma szerint a) beszédhibák: selypesség, raccsolás, dadogás, hadarás, pattogás, lepegés, orrhang ab) hangero: nagyhangú–halk, visszafogott ac) beszédtempó: lassú, vonatott–gyors beszédű b) kommunikáció ba) a közvetített információk mennyisége és részletzettsége: bőbeszédű, fecsegő–szükszavú bb) a kapcsolatfelvétel jellege: beszédkezdeményező–beszédől tartózkodó bc) szerepvállalásra való alkalmasság: a hallgatói szerepet nem vállaló – a hallgatói szerepből kilépni képtelen c) szövegszerkesztés ca) tématarítás: tématarító – alkalmazkodó cb) az információ akusztikus és szemantikai tagoltsága: jól következtető – zavaros	Fel tudja sorolni a leggyakoribb beszédhibákat. Felismeri feladathelyzetekben a következő kommunikációs zavarokat: hallgatás, elhallgatás, titkolózás, túlzott bőbeszédűség (szőözön), félreértés.	Fel tudja sorolni és felismeri a leggyakoribb beszédhibákat. Saját személyét és ismerős gyerekeket, felnőtteket típusba tud sorolni a beszéd akusztikuma, a szővegszerkesztés módja, illetve kommunikációs szempontok alapján. Nem csak feladathelyzetekben, hanem valóságos szituációkban is felismeri a kommunikációs zavart.
IV.	A HALLGATÓ–BEFOGADÓ SZEREP	MÁSOK MEGHALLGATÁSA, A HALLGATÓ–BEFOGADÓ SZEREP GYAKORLÁSA		
1.	<i>Elhangzó információk felfogása, szővegerítés</i>	<i>A beszédet kezdeményező személy információinak felfogása, a szővegerítés gyakorlása</i>		
1.1.	kőszöntés, üdvözlés fogadása	válaszolás köszöntésre, üdvözlésre	Ha köszöntik vagy üdvözlik, általában a helyes nyelvi formák alkalmazásával tud válaszolni. Ha köszöntik vagy üdvözlik, a helyes nyelvi formák alkalmazásával tud válaszolni.	

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 102

1.2.	részvétel vitában	részvétel vitában – a szerepcseré, a tapintatos kiigazítás gyakorlása	Vita közben általában képes a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására.	Vita közben képes a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, s nyelvi és nem nyelvi eszközökkel egyaránt vissza tud jelezni partnerének.
1.3.	kérdezés	a kérdés gyakorlása tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor	Általában képes beszélgetés közben a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, tud kérdezni.	Képes beszélgetés közben a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, releváns kérdésekkel tud kérdezni.
1.4.	kiegészítés és kiigazítás	kiegészítés és a kiigazítás gyakorlása tájékoztató szövegek hallgatásakor	Segítséggel kiegészítést tud fűzni meghallgatott tájékoztató szövegekhez.	Önállóan képes kiegészítést fűzni meghallgatott tájékoztató szövegekhez, illetve a szövegmondó tévedéseit kiigazítani.
2.	<i>Beszédpercepció</i>	<i>A beszédpercepció fejlesztése</i>		
2.1.	elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek megtartása	elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek jelölése írott szövegben	Segítséggel képes elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek jelölésére írott szövegben.	Önállóan tudja jelölni elhangzó beszéd hangsúlyhelyeit, hanghosszúságát, hanglejtését, szünethelyeit írott szövegben.
2.2.	elhangzó idegen nyelvű beszéd fonémáinak differenciálása	elhangzó idegen nyelvű beszédből a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémák kiválogatása	Elhangzó idegen nyelvű beszédből segítséggel ki tud válogatni két-három – a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő - fonémát.	Elhangzó idegen nyelvű beszédből ki tudja válogatni a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémákat.
2.3.	a magyar nyelvjárási ejtés hangjelölése	tájékozódás a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között a nyelvjárási ejtés hangjelölésének gyakorlása, nyelvatlaszok tanulmányozása révén	Segítséggel tájékozódni képes a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között.	Önállóan képes tájékozódni a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között. Jelölni tud néhány nyelvjárási ejtést nyelvatlasz segítségével.
2.4.	elhangzó szöveg lexémáinak analízise	elhangzó szövegben szereplő lexémák analízise az ismerőség, az értettség és a megértettség szempontjából a szöveg jobb megértése érdekében		
2.4.1.	ismeretlen szavak lejegyzése	ismeretlen szavak lejegyzése elhangzó szövegből	Elhangzó rövid szövegekből le tud jegyezni két-három ismeretlen szót.	Elhangzó rövid szövegből az ismeretlen szavakat le tudja jegyezni.
2.4.2.	ismeretlen szavak memorizálása	ismeretlen szavak memorizálása rövid időre	Elhangzó rövid szövegből két-három ismeretlen szót memorizálni képes rövid időre.	Elhangzó rövid szövegből öt-hét ismeretlen szót memorizálni képes rövid időre.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 103

2.4.3.	kulcsszavak lejegyzése	elhangzó szöveg kulcsszavainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Le tudja jegyezni ismerős témáról szóló, elhangzó szöveg kulcsszavait.	Elhangzó rövid szöveg lexémáit elemezni tudja az ismerőség és a megértettség szempontjából. Le tudja jegyezni a szövegben szereplő adatokat, összefüggéseket.
2.5.	elhangzó szöveg mondatainak analízise	elhangzó szöveg mondatainak megértése		
2.5.1.	mondat egysége azonosítása mondatmodellekkel	elhangzó szöveg mondat egységeinek azonosítása mondatmodellekkel	Elhangzó szöveg mondat egységeit segítséggel azonosítani képes mondatmodellekkel.	Elhangzó szöveg mondat egységeit azonosítani képes mondatmodellekkel.
2.5.2.	tételmondatok kiemelése	elhangzó szöveg tételmondatainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Elhangzó szöveg tételmondatait segítséggel le tudja jegyezni.	Elhangzó szöveg tételmondatait önállóan le tudja jegyezni.
2.6.	elhangzó szöveg analízise	elhangzó beszéd elemzése a szövegkohézió szempontjából a szöveg megértése érdekében		
2.6.1.	utaló elemek lejegyzése	előre-, vissza- és jelenre utaló elemek lejegyzése elhangzó szövegből	Segítséggel képes elhangzó szövegből lejegyezni az előre- és hátrautaló elemeket.	Képes elhangzó szövegből lejegyezni az előre- és hátrautaló elemeket.
2.6.2.	koherencia-hibák kiemelése	a koherenciát zavaró részletek kiválasztása elhangzó szövegből; e hibák javítása	Segítséggel képes elhangzó szövegből kiemelni a koherenciahibákat.	Képes elhangzó szövegből kiemelni a koherenciahibákat. Ezeket javítani is tudja.
2.6.3.	adatok, összefüggések lejegyzése	adatok, összefüggések lejegyzése elhangzó szövegből a jegyzetelés tanulása érdekében	Segítséggel képes elhangzó szövegből adatok, összefüggések lejegyezni.	Képes elhangzó szövegből adatok, összefüggések lejegyezni.
3.	<i>A beszélő személy hitelessége</i>	<i>A beszélő személy és az általa közvetítettek hitelességének elemzése</i>		
3.1.	a szövegformáció és a nem nyelvi kommunikációs, illetve szövegfonetikai eszközök összhangja	elhangzott beszédreprodukció elemzése abból a szempontból, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt a szöveg információival	Elhangzó szövegben segítséggel képes megfigyelni, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt a szöveg információival.	Elhangzó szövegben önállóan képes megfigyelni és leírni, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt a szöveg információival.
3.2.	a beszélőt befolyásoló előzetes információk és előfeltevések	elhangzó beszédreprodukció elemzése abból a szempontból, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban	Elhangzó szövegben segítséggel képes megfigyelni, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban.	Elhangzó szövegben önállóan képes megfigyelni és leírni, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 104

B/	NYELVÉSZET	A NYELVÉSZET TANULÁSA		
I.	A SZÖVEG FOGALMA	A SZÖVEG FOGALMÁNAK TANULÁSA	Ismeri és kis segítséggel fel tudja idézni a szöveg fogalmának jelentését.	Ismeri és pontosan fel tudja idézni a szöveg fogalmának jelentését.
II.	A SZÖVEG TÍPUSAI	A SZÖVEG TÍPUSAINAK MEGISMERÉSE		
1.	<i>Szövegtípusok a realizálódás alapján</i>	<i>Szövegtípusok megismerése a realizálódás alapján</i>		
1.1.	írott szöveg	írott szöveg felismerése és elemzése	Felismeri az írott szövegeket. Jellemezni tudja ezeket a szöveg elemzése révén.	Felismeri a szövegtípusokat a címzethez való eljutás szempontjából.
1.2.	beszélt szöveg	beszélt szöveg felismerése, elemzése	Felismeri a beszélt szövegeket. Jellemezni tudja ezeket a szöveg elemzése révén.	Felismeri a szövegtípusokat a címzethez való eljutás szempontjából. Felismeri a beszélt szöveg fajtáit: a spontán szöveget, a félreproduktív szöveget és a produktív szöveget.
2.	<i>Szövegtípusok a közlő szándéka alapján</i>	<i>Szövegtípusok megismerése a közlő szándéka alapján</i>		
2.1.	tartalomközpontú szöveg	tartalomközpontú szöveg felismerése, alkotásának gyakorlása	Felismeri a tartalomközpontú szöveget. Segítséggel tud ilyet alkotni.	Felismeri a beszélő szándéka szerint tipizált szövegfajtákat. Tud tartalomközpontú szöveget alkotni.
2.2.	formaközpontú szöveg	formaközpontú szöveg felismerése, alkotásának gyakorlása	Felismeri a formaközpontú szöveget. Segítséggel tud ilyet alkotni.	Felismeri a beszélő szándéka szerint tipizált szövegfajtákat. Tud formaközpontú szöveget alkotni.
2.3.	felhívásközpontú szöveg	felhívásközpontú szöveg felismerése, alkotásának gyakorlása	Felismeri a felhívásközpontú szöveget. Segítséggel tud ilyet alkotni.	Felismeri a beszélő szándéka szerint tipizált szövegfajtákat. Tud felhívásközpontú szöveget alkotni.
3.	<i>Szövegtípusok műfajiség szerint</i>	<i>Szövegtípusok megismerése a műfajiség szerint</i>		
3.1.	kötött szöveg	kötött szöveg felismerésének gyakorlása	Segítséggel felismeri a kötött műfajú szövegeket.	Felismeri a kötött műfajú szövegeket.
3.2.	részlegesen kötött szöveg	részlegesen kötött szöveg felismerésének gyakorlása	Segítséggel felismeri a részlegesen kötött műfajú szövegeket.	Felismeri a részlegesen kötött műfajú szövegeket.
3.3.	kötetlen szöveg	kötetlen szöveg felismerésének gyakorlása	Segítséggel felismeri a kötetlen műfajú szövegeket.	Felismeri a kötetlen műfajú szövegeket.
4.	<i>Szövegtípusok a szerzőség alapján</i>	<i>Szövegtípusok megismerése a szerzőség alapján</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 105

4.1.	ismert szerzőjű	ismert szerzőjű szöveg felismerésének gyakorlása	Felismeri az ismert szerzőjű szövegeket.	Felismeri az ismert szerzőjű szövegeket. Szövegeiben jelöli ezeket tagolással.
4.2.	ismeretlen szerzőjű	ismeretlen szerzőjű szöveg felismerésének gyakorlása	Felismeri az ismeretlen szerzőjű szövegeket.	Felismeri az ismeretlen szerzőjű szövegeket. Szövegeiben jelöli ezeket tagolással.
4.3.	egy szerzőjű	egy szerzőjű szöveg felismerésének gyakorlása	Segítséggel felismeri az egy szerzőjű szöveget.	Felismeri az egy szerzőjű szövegeket. Szövegeiben jelöli ezeket tagolással.
4.4.	több szerzőjű	több szerzőjű szöveg felismerésének gyakorlása	Segítséggel felismeri a több szerzőjű szöveget.	Felismeri a több szerzőjű szövegeket. Szövegeiben jelöli ezeket tagolással.
III.	A SZÖVEG SZERKEZETE	A SZÖVEG SZERKEZETÉNEK ELEMZÉSE		
1.	<i>Makroszerkezet: bevezetés, tárgyalás, befejezés</i>	<i>A makroszerkezet elemzése</i>	Tagolással tudja jelölni a szöveg makroszerkezeti egységeit saját szövegeiben.	Jellemezni tudja az egyes szövegtípusokat a szövegelemzés felhasználásával. Szövegalkotása során alkalmazni képes szövegtani ismereteit.
2.	<i>Mikroszerkezet</i>	<i>A mikroszerkezet elemzése</i>		
2.1.	mondatszöveg	mondatszöveg felismerése, jelölése	Segítséggel felismeri a mondatszöveget.	Felismeri a mondatszöveget. Ezt legfeljebb egy-két hibával jelölni tudja a szövegrészletekben.
2.2.	mondattömbök	mondattömbök felismerése, jelölése	Segítséggel felismeri a mondattömböket.	Jelölni tudja a szövegrészletekben a mondattömböket.
2.3.	bekezdés	bekezdés felismerése, jelölése		
2.3.1.	tételmondat	a tételmondat felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegrészletekben a tételmondatokat.	Jelölni tudja a szövegrészletekben a tételmondatokat.
2.3.2.	szabad mondat	a szabad mondat felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegekben a szabad mondatokat.	Felismeri a szabad mondatokat. Ezeket legfeljebb egy-két hibával jelölni tudja a szövegrészletekben.
2.3.3.	mondategység	a mondategység felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegekben a mondategységeket.	Felismeri a mondategységet. Ezt legfeljebb egy-két hibával jelölni tudja a szövegrészletekben.
2.3.4.	mondategész	a mondategész felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegekben a mondategészt.	Felismeri a mondategészt. Ezt legfeljebb egy-két hibával jelölni tudja a szövegrészletekben.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 106

2.3.5.	csonkított mondat	a csonkított mondat felismerése, jelölése	Segítséggel felismeri a csonkított mondatot.	Felismeri a csonkított mondatot.
2.3.6.	a mondatok kapcsolódása	a mondatok kapcsolódásának megfigyelése, elemzése	Segítséggel elemezni képes a mondatok kapcsolódását.	Önállóan képes elemezni a mondatok kapcsolódását.
2.3.7.	a mondatok sorrendje	a mondatok sorrendje megfigyelése, elemzése	Segítséggel elemezni képes a mondatok sorrendjét.	Önállóan képes elemezni a mondatok sorrendjét.
2.3.8.	a globális kohézió	a globális kohézió megfigyelése, elemzése	Segítséggel elemezni képes a globális kohéziót.	Önállóan képes elemezni a globális kohéziót.
2.4.	jelenet, felvonás, versszak, fejezet	jelenet, felvonás, versszak, fejezet megfigyelése, elemzése	Segítséggel felismeri a jelenetet, a felvonást, a versszakot és a fejezetet.	Önállóan felismeri és meg tudja nevezni a jelenetet, a felvonást, a versszakot és a fejezetet.
IV.	A KOHERENCIA	A KOHERENCIA MEGISMERÉSE		
1.	<i>A szövegkoherencia grammatikai mutatói</i>	<i>A szövegkoherencia grammatikai mutatóinak megismerése</i>		
1.1.	a határozott névelő	a határozott névelő felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül a névelőket. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a névelőket. Ezeket egy-két hibával jelölni tudja a szövegrészekben.
1.2.	az utalás: visszautalás (anafora), előreutalás (katafora), jelenre utalás (deixis)	az utalás felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül az anaforát (a visszautalást) és a kataforát (az előreutalást). Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a kataforát (az előreutalást), az anaforát (a visszautalást) és a deixist (a jelenre utalást). Ezeket egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
1.3.	a hiányos mondat (ellipszia)	a hiányos mondat felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül a kihagyást. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a kihagyást. Ezt egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
1.4.	a névmásítás	a névmásítás felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül a névmásítást. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a névmásítást. Ezt egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 107

1.5.	az egyeztetés	az egyeztetés megfigyelése, elemzése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül az egyeztetést. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri az egyeztetést. Ezt egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
1.6.	a kapcsolóelemek	a kapcsolóelemek használatának megfigyelése, elemzése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül a kapcsolóelemeket. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a kapcsolóelemeket. Ezeket egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
1.7.	a szórend	a szórend megfigyelése, elemzése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül a szórendet. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a szórendet. Ezt egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
1.8.	a mondat tagolása: téma-réma	a mondattagolása megfigyelése, elemzése	Segítséggel jelölni tudja szövegrészekben a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül a téma-rémát. Saját szövegeiben javítani tudja az ilyen hibákat.	Felismeri a téma-rémát. Ezeket egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
2.	<i>A szövegkoherencia jelentéstani mutatói</i>	<i>A szövegkoherencia jelentéstani mutatóinak elemzése</i>		
2.1.	témaazonosság	a témaazonosság	Segítséggel felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a témaazonosságot.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a témaazonosságot.
2.2.	ismétlés	az ismétlés felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül az ismétlést.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül az ismétlést. Ezt legfőljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.
2.3.	szinonimák	a szinonimák felismerése, jelölése	Segítséggel tudja jelölni a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a szinonimákat.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a szinonimát. Ezt legfőljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészekben.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 108

2.4.	a polisziémia	egy szó vagy szintagma konkrét és elvont jelentésben való használata (polisziémia)	Segítséggel tudja jelölni a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a polisziémiát.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a polisziémiát. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
2.5.	ellentét	ellentét felismerése, jelölése	Segítséggel tudja jelölni a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül az ellentétet.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül az ellentétet. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
2.6.	felsorolás	a felsorolás felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a felsorolást.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a felsorolást. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
2.7.	felosztás	a felosztás felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a felosztást.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a felosztást. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
2.8.	nem- és fajfogalom	a nemfogalom és a fajfogalom felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a faj- és nemfogalmat.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a faj-, nemfogalmat. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
2.9.	fokozás	a fokozás felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a fokozást.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a fokozást. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
2.10.	halmozás	a halmozás felismerése, jelölése	Segítséggel jelölni tudja a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a halmozást.	Felismeri a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül a halmozást. Ezt legföjljebb egy-két hibával jelölni tudja szövegrészletekben.
3.	<i>Pragmatikai előfeltevések és következtetések</i>	<i>Pragmatikai előfeltevések és következtetések megismerése</i>		
3.1.	a beszélő és a hallgató közös ismeretei	a beszélő és a hallgató (olvasó) közös ismereteinek elemzése	Segítséggel felismeri a beszélő és a hallgató néhány közös ismeretét beszédhelyzetekben.	Felismeri a beszélő és a hallgató közös ismereteit konkrét beszédhelyzetekben.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 109

3.2.

konkrét beszédhelyzet

a konkrét beszédhelyzet elemzése

Segítséggel elemezni
képes konkrét
beszédhelyzeteket a
pragmatikai
előföltételek és
következtetések
szempontjából.

elemezni képes konkrét
beszédhelyzeteket a
pragmatikai
előföltételek és
következtetések
szempontjából.

I. Olvasás

- a) A tanuló tudjon némán elolvasni legalább 25 mondatos (kb. 180 szavas) szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt oldjon meg legalább 5 adatkereső és lényegkiemelési feladatot. Amennyiben hibát vét a feladatmegoldás során, tudja azt önállóan javítani.
- b) 5 perces felkészülés után tudjon legalább 15-17 mondatos szöveget felolvasni. Felolvasás közben olvasástechnikai hibát ne ejtsen. A hangsúly- vagy hanglejtési hibát tudja önállóan kijavítani.
- c) A szövegekben előforduló ismeretlen szavakat tudja megkeresni a *Magyar értelmező kéziszótárban* vagy más szaklexikonban. A szómagyarázatokat tudja segítség nélkül értelmezni.
- d) Tudja az olvasókönyvében lévő szövegeket önállóan feldolgozni: a tételmondatot aláhúzni, a szöveg témáját megnevezni, a legfontosabb adatokat felsorolni, a szöveg rövid vázlatát elkészíteni, illetve a szöveg tartalmát elmondani a vázlat alapján.

II. Írás, írásos kommunikáció

- a) A tanuló írása legyen esztétikus.
- b) Minden írásbeli munkájában helyesen jelöli az időtartamot és a hangkapcsolatot.
- c) Helyes írásjellel zárja az egyszerű és az összetett mondatokat egyaránt.
- d) Helyesen alkalmazza a tagmondatok közötti írásjelet.
- e) Helyesen alkalmazza a mondatrészek közötti írásjelet. A *Helyesírási szabályzat* segítségével képes a szakszerű helyesírási elemzésre.
- f) Helyesen jelöli a tulajdonnevek kezdőbetűit. Nehezebb esetekben a *Helyesírási szabályzat* segítségével képes dönteni a helyes írásmódról.
- g) Ismeri a szóösszetételek és szókapcsolatok írásának fontosabb szabályait. Hibáit a *Helyesírási szabályzat* segítségével képes önállóan javítani.

III. Fogalmazás

- a) A tanuló tudjon elbeszélést írni. A szövegben ne legyen kettőnél több koherenciahiba. Elbeszélésében a párbeszédet alkalmazza és jól jelölje.
- b) Tudjon önállóan leíró szöveget alkotni tárgyról, élőlényről, személyről, térről. A leírás háromnál több koherenciahibát és kettőnél több nyelvhelyességi hibát ne tartalmazzon.
- c) Tudjon magánlevelet írni. Segítséggel tudjon információkérő levelet, meghatalmazást, nyugtát, átvételi elismervényt írni.
- d) Tudjon jellemzést írni. Tudjon információkérő levelet írni. Kis segítséggel tudjon életrajzot, önéletrajzot, feljegyzést írni.
- e) Tudjon önállóan riportot, interjút írni.
- f) Tudjon vegyes műfajú szöveget írni a különböző műfajok (elbeszélés, leírás, jellemzés) megfelelő helyen való alkalmazásával.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 111

- g) Tudjon hallott vagy olvasott szöveget vázlatba tömöríteni. Tudjon táviratot megfogalmazni. Legyen képes rövid szövegek lényegét jegyzeteléssel, aláhúzással rögzíteni.
- h) Tudjon meghatalmazást, átvételi-átadási elismervényt, nyugtát írni. Segítséggel tudjon kérvényt írni.
- i) Saját fogalmazását tanári visszajelzés után, három adott szempont alapján tudott önállóan javítani.
- j) Ismerje fel és kis segítséggel tudja javítani a tanult nyelvhelyességi hibatípusokat.

IV. Helyesejtés

- a) A tanuló ne kövessen el spontán beszédben hangsúly- és hanglejtéshibákat.
- b) Tudja a tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül elmondani.
- c) Kb. 5 versszakos versekben, 5-10 sornyi szövegekben tudja jelölni a hangsúlyt, a hanglejtést, a szüneteket önállóan és a beszéd folyamat-változásokat tanítói segítséggel.
- d) Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében ismerje föl a helyesejtési hibákat.
- e) Tudja felsorolni és ismerje fel a leggyakoribb beszédhibákat.

V. Beszédfejlesztés

- a) A tanuló tudjon udvariasan meghívni gyerekeket és felnőtteket rendezvényekre, s a vendégeket tudja köszönteni a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, a helyes hangerő, az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásával. Tudjon ugyanilyen módon válaszolni, ha őt hívják meg.
- b) Tudjon társainak, illetve ismerős felnőttek ünnepi alkalomra szóló köszöntőszöveget összeállítani, és tudja ezt elmondani udvarias testtartással, helyes hangerővel, az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásával. Tudjon ugyanezen szempontok szem előtt tartásával ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek. Tudjon az őt köszöntőnek udvariasan válaszolni.
- c) Tudjon tudakozódni, segítséget kérni vész helyzetben is, személyes érintkezés során, illetve telefonon. Más tudjon udvariasan, jó kapcsolattartással informálni, útbaigazítani.
- d) Sérelmét, véleményét tudja pontos leíró vagy elbeszélő szövegben kifejtetni.
- e) A pedagógus által vezetett vitákban álláspontját tudja érvekkel védeni, mások állításait tudja cáfolni anélkül, hogy sérteni a vitaközvetítőt, s hogy a témától eltérne. A vitában a szerepcsere szándékát jelezze változatosan: testtartással, tekintetváltással, érintéssel, nyelvi formákkal. Legyen képes a vitában részt vevő gyerekeket és felnőtteket egyaránt udvariasan, tapintatosan kiigazítani. A pedagógus segítségével tudjon vitaindítót tartani.
- f) Tudjon a műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív elbeszélést, ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást, jellemzést alkotni.
- g) A pedagógus segítségével tudjon interjút készíteni általa ismert felnőttel.
- h) A pedagógus segítségével tudjon interjút készíteni ismert személyekkel, jól ismert helyzetről, eseményekről.
- i) Tudjon előzetes felkészüléssel 5-10 perces kiselőadást tartani a tananyaghoz kapcsolódó, a pedagógus által kijelölt témáról osztálytársainak, illetve ismerős gyerekközönség előtt.
- j) A naponta adódó kommunikációs helyzetekben tudjon a szociális szerepének (különös tekintettel életkori-, serdülő-, illetve nemi szerepének) megfelelően viselkedni.
- k) Vegyen részt megemlékezésekben szervezőként vagy előadóként. Tudjon erről a tevékenységéről – jegyzet alapján – tervet ismertetni és beszámolni.
- l) Tudja lejegyezni a szöveg kulcsszavait és a számára ismeretlen szavakat.
- m) Tudja saját személyét típusba sorolni a beszéd akusztikuma, a szövegszerkesztés módja, illetve kommunikációs szempontok alapján.
- n) Legyen képes elhangzó szövegben a koherenciahibákat észrevenni és azokat javítani.
- o) Tudja saját és mások beszédprodukcióit elemezni a beszélő személy és az általa közvetítettek hitelessége szempontjából.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 112

VI. Kommunikáció

- a) A tanuló tudjon saját kommunikációs képességeiről szakszerű elemzést nyújtani a jellemző, az esetleg kommunikációs zavart előidéző hibák és a kommunikációs erények megnevezésével.
- b) Ne csak feladathelyzetekben, hanem valóságos szituációkban is ismerje fel a kommunikációs zavart.
- c) Ismerje az eredményes kommunikáció feltételeit, s valóságos szituációkban aktívan vegyen részt a megteremtésükben.
- d) Kommunikációs zavar esetén ismerje fel a kommunikáció újraindításának igényét a 2. személy részéről; a saját maga által előidézett kommunikációs zavar esetén legyen képes a kommunikáció újraszabályozására.
- e) Tudja a nem kívánt kommunikációs szándékot tapintatosan elhárítani.
- f) Legyen képes a kommunikációs zavart tükröző nyelvi és nem nyelvi megnyilvánulásokat feladathelyzetekben önállóan felismerni, értelmezni, korrigálásukra, megszüntetésükre javaslatokat tenni.
- g) Ismerje fel a kommunikációs zavar által keletkező esetleges humort.

VII. Nyelvészet

- a) A tanuló ismerje fel a címzetthez való eljutás szempontjából tipizált szövegfajtákat: a beszélt szöveget, az írott szöveget. Ismerje fel a beszélt szöveg fajtáit: a spontán szöveget, a félreproduktív-produktív szöveget.
- b) Ismerje fel a beszélő szándéka szerint tipizált szövegfajtákat: a tartalomközpontú szöveget, a formaközpontú szöveget, a felhívásközpontú szöveget. Tudjon ilyeneket alkotni.
- c) Ismerje fel a műfajiség alapján tipizált szövegfajtákat: a kötött szöveget, a kötetlen szöveget.
- d) Ismerje fel a szerzőség szerint tipizált szövegfajtákat: az ismeretlen szerzőjű szöveget, az ismert szerzőjű szöveget, az egyszerezőjű szöveget, a többszerzőjű szöveget.
- e) Szövegalkotása során alkalmazza ismereteit.
- f) Tudja jelölni a szövegkoherenciát biztosító grammatikai eszközök közül az anaforát (az előreutalást), a kataforát (a visszaütalást), a névmásítást, a kihagyást, a névelőket. Két-három hibánál többet ne vétsen.
- g) Tudja jelölni a szövegkoherenciát biztosító jelentéstani eszközök közül az ismétlést, a szinonimát, a felsorolást. Két-három hibánál többet ne ejtsen.
- h) Szövegalkotása során alkalmazza a felsorolt grammatikai és jelentéstani koherenciateremtő eszközöket.
- i) Ismerje fel a szöveg mikroszerkezetének elemei közül a mondatszöveget, a mondategységet, a mondategységet, a szabad mondatot.
- j) Tudja jelölni a szöveg makroszerkezeti egységeit. Szövegeiben tagolással jelezze a nagyobb szerkezeti egységeket.

Tanulási cél, tematikus tananyag, tanulási program, teljesítmény

8. évfolyam

Az anyanyelv és kommunikáció tanulásának céljai a 8. évfolyamon

Az *Anyanyelv és kommunikáció* tantárgy keretében az olvasás tanulásának célja a tanulók meglévő hangos és néma olvasási képességeinek szinten tartása és tökéletesítése azért, hogy azt eszközként alkalmazni tudják a különféle tantárgyak szövegeinek feldolgozása (jegyzetelése, bevésése) során. Az írás, az írásos kommunikáció gyakorlásának célja a helyesírási normáknak eleget tevő, az esztétikus egyéni kézírás kialakítása, amely eszközszinten lehetővé teszi az írásos kommunikációt. Az írásos kommunikáció gyakoroltatásának további célja az írásos műfajok alkalmazásának szinten tartása és továbbfejlesztése, újabb szövegműfajok elsajátítása. Az élőbeszéd gyakorlása biztosítja, hogy a tanulók már meglévő beszédtechnikai, szövegalkotási, kommunikációs képessége tovább tökéletesedjék, amely segítheti önérvényesítésüket, egyéni továbbtanulási céljaik megvalósítását. A hallgató-befogadó szerep gyakorlásának célja, hogy a tanulók figyelmét a másik (a velük kommunikatív viszonyban lévő) emberre irányítsa, s ezzel fejlessze a társas-kooperációs képességüket, emberismeretüket, a beszédpercepciók képességüket. A stilsztika tanulásának célja, hogy a tanulók olyan diszciplínával is megismerkedjenek, amely túlmutat az anyanyelvi ismereteken. Segítséget ad a tanulóknak az önálló stilsztikai elemzéshez, tudatosítja a stílusesszókörök használatát, igényességre készíteti őket az élőszavas és írásos kommunikációban, hogy az a célnak és a beszédhelyzetnek megfelelően hatásos és árnyalt legyen. A stílusfajták és szövegtípusok tanulása azt a célt szolgálja, hogy a tanulók a különféle írásos és szóbeli megnyilvánulások sajátos szóhasználatát, kifejezőkészségét, mondatfűzését, szövegalkotását meg tudják különböztetni egymástól. A tanulás célja továbbá, hogy a tanulók gyakorolják a stílusfajták körébe tartozó tipikus szövegféleségek alkotását és értelmezését. A stílustörténet tanulásának célja, hogy a tanulók a szépirodalmi stílus belső mozgásának, alakulásának, irányának jellegzetességeiről tájékozódjanak, ezáltal fejlődjön irodalomértő képességük. A szépirodalmi, valamint a tudományos nyelv, illetve stílus lexikográfiai feldolgozása lehetőségeinek megismerése azt a célt szolgálja, hogy általa a tanulók könyv- és könyvtárhasználati képességei tovább fejlődjenek, érdeklődésük táguljon.

	TEMATIKUS TANANYAG	TANULÁSI PROGRAM	TELJESÍTMÉNY	
			MINIMÁLIS	OPTIMALIS
A/	KOMMUNIKÁCIÓ	A KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA		
I.	OLVASÁS	AZ OLVASÁS TANULÁSA		
1.	<i>Néma értő olvasás, gyorsolvasási technikák</i>	<i>A néma értő olvasás gyakorlása a gyorsolvasási technikák alkalmazásával</i>		
1.1.	publicisztikai szövegek (rövidhírek, riportok, interjúk, recenziók, cikkek), interneten elérhető hírek és információk	publicisztikai szövegek olvasása: rövidhírek, riportok, interjúk, recenziók, cikkek, interneten elérhető hírek és információk olvasása	Némán el tud olvasni az olvasókönyvből, más tankönyvből – vagy a pedagógus által kijelölt szövegből – legalább 140–150 szavas publicisztikai szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani 3–4 adatkeresési, lényegkiemelési feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben. Meg tudja nevezni az elolvasott szöveg témáját. Ismertetni tudja röviden a szövegek tartalmát előzetesen készített vázlat alapján.	Némán el tud olvasni legalább 200 szavas publicisztikai szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt hibátlanul meg tud oldani 5 adatkeresési és lényegkiemelési feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben. Önállóan fel tudja dolgozni az olvasókönyvében, illetve más tankönyvében lévő szöveget.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 114

<p>1.2. ismeretterjesztő szövegek</p> <p>TÉMAKÖRÖK: Lásd: <i>A színjátszás történetéből</i> és <i>A magyar színház történetéből</i> = Anyanyelv és kommunikáció tanterv, 7. évfolyam (2 évfolyamra készült!).</p>	<p>ismeretterjesztő szövegek olvasása a magyar színjátszás és színház történetéről</p>	<p>Némán el tud olvasni az olvasókönyvből, más tankönyvből – vagy a pedagógus által kijelölt szövegből – legalább 140–150 szavas ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani 3–4 adatkeresési, lényegkiemelési feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben. Meg tudja nevezni az elolvasott szöveget témáját. Ismertetni tudja röviden a szövegek tartalmát előzetesen készített vázлата alapján.</p>	<p>Némán el tud olvasni legalább 200 szavas ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt hibátlanul meg tud oldani 5 adatkereső és lényegkiemelő feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben. Önállóan fel tudja dolgozni az olvasókönyvében, illetve más tankönyvében lévő szöveget.</p>
<p>1.3. nyelvészeti témájú ismeretterjesztő szövegek</p>	<p>nyelvészeti ismeretterjesztő szövegek (metaszövegek) olvasása</p>	<p>Némán el tud olvasni legalább 140–150 szavas nyelvészeti ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani 3–4 adatkeresési, lényegkiemelési feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben. Meg tudja nevezni az elolvasott szöveg témáját. Ismertetni tudja röviden a szövegek tartalmát előzetesen készített vázлата alapján.</p>	<p>Némán el tud olvasni legalább 200 szavas nyelvészeti ismeretterjesztő szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt hibátlanul meg tud oldani 5 adatkereső és lényegkiemelő feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben. Önállóan fel tudja dolgozni az olvasókönyvében, illetve más tankönyvében lévő szöveget.</p>
<p>1.4. szótár- és lexikon-szócikkek, illetve ezek számítógépes programjai</p>	<p>szócikkolvasás lexikonból, szótárból, illetve számítógépes programjai</p>	<p>Önállóan tud címszót keresni a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i> vagy az általa ismert kézikönyvben. Az olvasókönyvében lévő szómagyarázatokat önállóan értelmezi.</p>	<p>Önállóan meg tudja keresni a szövegben előforduló ismeretlen szavak jelentését a <i>Magyar értelmező kéziszótárban</i> és más ismert kézikönyvben. A szómagyarázatokat segítség nélkül tudja értelmezni.</p>
<p>1.5. nem szokványos szedésű és tördelésű szövegfontok: katalóguscédula, műsorújság, kérdőív, nyomtatvány</p>	<p>a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfontok olvasása</p>	<p>El tudja olvasni némán a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfontokat.</p>	<p>Biztonsággal el tudja olvasni némán a szokványostól eltérő szedésű és tördelésű szövegfontokat.</p>
<p>1.6. tudományos szövegek</p>	<p>tudományos szövegek olvasása</p>	<p>El tud olvasni némán legalább 130–140 szavas tudományos szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt meg tud oldani legalább 3 olyan feladatot (adatkeresést), amely a szöveghez kapcsolódik.</p>	<p>El tud olvasni némán 5 perc alatt kb. 250 szavas tudományos szöveget. Ez idő alatt legalább 5 olyan adatkereső és lényegkiemelési feladatot képes megoldani, amely a szöveghez kapcsolódik.</p>
<p>2. <i>Blattoló hangos olvasás</i></p>	<p><i>A felkészülés nélküli hangos olvasás gyakorlása</i></p>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 115

2.1.	kézírást szövegek	különbözö életkorúak által készített, nehezen olvasható kézírásos szövegek olvasása	Felkészülés nélkül el tud olvasni 100 szövből (500 betüből) álló kézírásos szöveget legfeljebb egy perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 4–5 újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.	Felkészülés nélkül el tud olvasni 150 szövből (750 betüből) álló kézírásos szöveget legfeljebb 1 perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 1–2 újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.
2.2.	nyomdahibás szövegek	hibásan gépelt és nyomdahibás szövegek olvasása	Felkészülés nélkül el tud olvasni 100 szövből (500 betüből) álló hibásan gépelt vagy nyomdahibás szöveget legfeljebb egy perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 4–5 újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.	Felkészülés nélkül el tud olvasni 150 szövből (750 betüből) álló hibásan gépelt vagy nyomdahibás szöveget legfeljebb 1 perc alatt. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb 1–2 újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.
2.3.	távirat	távirat olvasása	Felkészülés nélkül el tudja olvasni a táviratszöveget. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.	Felkészülés nélkül el tudja olvasni a táviratszöveget. Olvasás közben hangos olvasási hibát nem követ el.
2.4.	plakát, hirdetés	plakát, hirdetés szövegének olvasása és értelmezése	Felkészülés nélkül el tudja olvasni a plakát- és hirdetésszöveget. Olvasás közben a hangos olvasási hibák közül legfeljebb újakezdési vagy más olvasási hibát követ el.	Felkészülés nélkül el tudja olvasni a plakát- és hirdetésszöveget. Olvasás közben hangos olvasási hibát nem követ el.
2.5.	SMS	SMS küldése és fogadása	Segítséggel küld és fogad SMS-t.	Önállóan küld és fogad SMS-t.
3.	<i>Felolvasás</i>	<i>A felolvasás gyakorlása</i>		
3.1.	versek felolvasása (a művek jegyzékét az <i>Irodalom</i> tanterv tartalmazza)	versolvasás gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő verset, versrészletet. Eközben legfeljebb 5 újakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibáit javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő vers, versrészlet felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 116

3.2.	elbeszélések, novellák felolvasása	rövid elbeszélések, novellák felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő elbeszélést, novellát. Eközben legfeljebb 5 újrakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibáit javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő elbeszélés, novella felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.3.	viccek, anekdoták, humoreszkek felolvasása	viccek, anekdoták, humoreszkek felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő viccet, anekdotát. Eközben legfeljebb 5 újrakezdési és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibáit javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő vicc, anekdota felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.4.	szónoklat felolvasása	szónoklat-szöveg felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő szónoklatot. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibáit javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő szónoklat felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.5.	köszöntő felolvasása	köszöntő felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő köszöntőt. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibáit javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő köszöntő felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
3.6.	megemlékezés felolvasása	megemlékezés felolvasásának gyakorlása	5 perces felkészülés után folyamatosan fel tud olvasni legalább 10 mondat terjedelmének megfelelő megemlékezést. Eközben legfeljebb 5 újrakezdés és más olvasási hibát ejt. Figyelmeztetésre tudja az időtartam- és a hangsúlyhibáit javítani.	Önállóan fel tud készülni legalább 15 mondat terjedelmének megfelelő megemlékezés felolvasására. Felolvasás közben olvasástechnikai és helyesejtési hibát nem ejt.
4.	<i>Könyvolvasási szokások</i>	<i>Könyvolvasási szokások alakítása</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 117

4.1.	könyvújdonságok figyelése	a megjelenő könyvújdonságok figyelése folyóiratok, hetilapok, napilapok hirdetéseiben; e figyelés alapján tervezett könyvvásárlás	Alkalmanként figyeli a megjelenő könyvújdonságokat folyóiratok, hetilapok, napilapok hirdetéseiben. A figyelés alapján - segítséggel - meg tudja tervezni saját könyvvásárlásait.	Rendszeresen figyeli a megjelenő könyvújdonságokat folyóiratok, hetilapok, napilapok hirdetéseiben. A figyelés alapján meg tudja tervezni saját könyvvásárlásait.
4.2.	könyvtárhasználat	rendszeres könyvtárhasználat	Ismeri a könyv- és könyvtárhasználat normáit, rendszerint be is tartja azokat. Gyakran látogatja az iskolai könyvtárat.	Ismeri a könyv- és könyvtárhasználat normáit és képes betartani azokat. Rendszeresen látogatja az iskolai könyvtárat és a települési könyvtárat.
4.3.	könyvrendezés	saját könyvek és az osztálykönyvtár rendezése változó szempontok alapján	Kis segítséggel el tudja rendezni saját könyveit és az osztálykönyvtár könyveit megadott szempontok alapján.	Önállóan el tudja rendezni saját könyveit és az osztálykönyvtár könyveit megadott vagy választott szempontok alapján.
4.4.	az antikvárium megismerése	az antikvárium megismerése	Tudja, mi az akvárium rendeltetése.	Tudja, mi az akvárium rendeltetése. Ha lehetősége van rá, alkalmanként felkeresi az antikváriumot.
4.5.	könyvgyűjtés	a könyvgyűjtés szokásának megalapozása	A könyvújdonságfigyelés alapján - segítséggel - meg tudja tervezni saját könyvvásárlásait.	A könyvújdonságfigyelés alapján önállóan meg tudja tervezni saját könyvvásárlásait.
5.	<i>Az olvasáskutatás témakörei</i>	<i>Tájékozódás az olvasáskutatás témakörei és eredményei körében</i>		
5.1.	az olvasásgyengesség tünetei: diszlexia, alexia	az olvasásgyengesség tüneteinek megismerése	Segítséggel fel tudja sorolni az olvasásgyengesség megismert tüneteit.	Képes felsorolni az olvasásgyengesség megismert tüneteit.
5.2.	az olvasásgyengesség terápiájának lehetőségei	ismeretek tanulása az olvasásgyengesség terápiájának lehetőségeiről	Olvasmányélményei alapján - kérdések segítségével - rövid tájékoztatást tud adni érdeklődő társainak az olvasásgyengesség terápiájának lehetőségeiről.	Képes figyelmet lekötő ismertetést adni érdeklődő társainak az olvasásgyengesség terápiája megismert lehetőségeiről.
II.	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ	ÍRÁS, ÍRÁSOS KOMMUNIKÁCIÓ TANULÁSA, GYAKORLÁSA		
1.	<i>Írástechnikák</i>	<i>Az írástechnikák elsajátítása</i>		
1.1.	esztétikus, művelt, egyéni kézírás	esztétikus, művelt, egyéni kézírás kialakítása másolással, diktálással, akaratlagos írással	Hibátlanul tud másolni, írása olvasható.	Írása esztétikus.
1.2.	szövegszerkesztővel történő írás	a gépirás megismerése		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 118

1.2.1.	a számítógép klaviatúrája	tájékozódás a gépirás technikájáról, a számítógépek klaviatúrájának elrendezéséről	Ismeri a gépirás technikáját, a számítógépek klaviatúrájának elrendezését.	A gépirás technikájáról, a számítógép klaviatúrájának elrendezéséről szakszerű ismertetést tud adni érdeklődő társainak.
1.2.2.	gépirás	gépirás kipróbálása ujjrend alapján	Részt vesz a gépirás kipróbálásában.	Jártas a gépirásban.
1.3.	a gyorsírás	ismerkedés a gyorsírás fonológiai és grafematikai alapjaival néhány gyorsírásjel rajzolásával	Részt vesz a gyorsírásjel rajzolásának kipróbálásában.	Jártas nyolc-tíz gyorsírásjel rajzolásában.
2.	<i>Helyesírás, helyesírási elemzés, helyesírási javítás</i>	<i>A helyesírás, a helyesírási elemzés és a helyesírási szempontú szövegjavítás gyakorlása</i>		
2.1.	helyesírás és helyesírási elemzés	a helyesírás és a helyesírási elemzés gyakorlása a helyesejtés, valamint a nyelvtani és a helyesírási ismeretek aktualizálásával		
2.1.1.	az időtartam jelölése	az időtartam jelölésének gyakorlása		
2.1.1.1.	az időtartam jelölése szótövekben	az időtartam jelölésének gyakorlása toldalék nélküli szavak írásakor	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát nem követ el.
2.1.1.2.	az időtartam jelölése a toldalékos szavakban	az időtartam jelölésének gyakorlása toldalékos szavak írásakor		
2.1.1.2.1.	a magánhangzók időtartamának jelölése a toldalékokban	a magánhangzók időtartama jelölésének gyakorlása a toldalékokban		
2.1.1.2.1.1.	hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírása (-ít, -dít, -sít, -ú, -ű, -jú, -jű, -tyú, -tyű, -tyű, -tyű, -ból, -ből, -ról, -ről, -tól, -től)	a hosszú magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát nem követ el.
2.1.1.2.2.	rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírása (az ige képzőt, a határozóragot tartalmazó szavak, valamint a névutók és a határozószók -ul, -ül végződése)	a rövid magánhangzót tartalmazó szóelemek helyesírása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát nem követ el.
2.1.1.2.2.1.	mássalhangzók jelölése a toldalékokban	a mássalhangzók jelölésének gyakorlása a toldalékokban		
2.1.1.2.2.1.1.	a -képp, -képpen határozórag helyesírása	a -képp, -képpen határozórag helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát nem követ el.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 119

2.1.2.2.	a váltakozást mutató toldalékok helyesírása	a szóvégi magán- és mássalhangzók hatására váltakozást mutató toldalékok helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az időtartam-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során időtartam-jelölési hibát nem követ el.
2.1.2.	a hangkapcsolati törvények helyesírása	a hangkapcsolati törvényeket tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása		
2.1.2.1.	az írásban jelölt teljes hasonulás helyesírása	az írásban jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és írása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát nem követ el.
2.1.2.2.	az írásban nem jelölt teljes hasonulás helyesírása	az írásban nem jelölt teljes hasonulást tartalmazó szavak elemzése és írása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát nem követ el.
2.1.2.3.	az összeolvadás helyesírása	az összeolvadást tartalmazó szavak elemzése és írása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát nem követ el.
2.1.2.4.	a részleges hasonulás helyesírása	a részleges hasonulást tartalmazó szavak elemzése és írása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát nem követ el.
2.1.2.5.	a mássalhangzó-rövidülés helyesírása	a mássalhangzó-rövidülést tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát nem követ el.
2.1.2.6.	a mássalhangzó-kiesés helyesírása	a mássalhangzó kiesést tartalmazó szavak helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a hangkapcsolat-jelölés esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során hangkapcsolat-jelölési hibát nem követ el.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 120

2.1.3.	a tulajdonnevek helyesírása	a tulajdonnevek helyesírásának gyakorlása		
2.1.3.1.	a személynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása személynevek írásával	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során a nagybetűk helyesírására vonatkozó hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Hibátlanul jelöli a tulajdonneveket.
2.1.3.2.	az állatnevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása állatnevek írásával	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során a nagybetűk helyesírására vonatkozó hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Hibátlanul jelöli a tulajdonneveket.
2.1.3.3.	a földrajzi nevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása földrajzi nevek írásával	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során a nagybetűk helyesírására vonatkozó hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Hibátlanul jelöli a tulajdonneveket.
2.1.3.4.	a könyv- és folyóiratcímek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása könyv- és folyóiratcímek írásával	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során a nagybetűk helyesírására vonatkozó hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Hibátlanul jelöli a tulajdonneveket.
2.1.3.5.	az intézménynevek helyesírása	a nagybetűk helyesírásának gyakorlása intézménynevek írásával	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Diktálás után és akaratlagos írás során a nagybetűk helyesírására vonatkozó hibát csak elvétele követ el.	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tulajdonnevek típusai esetében. Hibátlanul jelöli a tulajdonneveket.
2.1.3.6.	a megszólítás helyesírása	a megszólítás helyesírásának gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli a megszólítást.	Helyesen jelöli a megszólítást.
2.1.3.7.	feliratok, táblák helyesírása	az útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűi jelölésének gyakorlása	Rendszerint helyesen jelöli az útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűit.	Helyesen jelöli az útbaigazító feliratok, táblázatok kezdőbetűit.
2.1.4.	az egybeírás–különírás	az egybeírás–különírás gyakorlása		
2.1.4.1.	a szóismétlések helyesírása	a szóismétlések helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az egybeírás–különírás esetében.	Ismeri az egybeírás–különírás szabályait. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor egybeírás–különírás hibát nem követ el.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 121

2.1.4 .2.	a mellérendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása	a mellérendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az egybeírás-különírás esetében.	Ismeri az egybeírás- különírás szabályait. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor egybeírás-különírasi hibát nem követ el.
2.1.4.3.	az ikerszók helyesírása	az ikerszók helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az egybeírás-különírás esetében.	Ismeri az egybeírás- különírás szabályait. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor egybeírás-különírasi hibát nem követ el.
2.1.4.4.	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása	az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az egybeírás-különírás esetében.	Ismeri az egybeírás- különírás szabályait. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor egybeírás-különírasi hibát nem követ el.
2.1.4.5.	a névutós szó szerkezetek helyesírása	a névutós szó szerkezetek helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az egybeírás-különírás esetében.	Ismeri az egybeírás- különírás szabályait. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor egybeírás-különírasi hibát nem követ el.
2.1.4.6.	az ige kötős ige helyesírása	az ige kötős ige helyesírásának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat az egybeírás-különírás esetében. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor az ige kötős igéket általában helyesen írja.	Ismeri az egybeírás- különírás szabályait. Diktálás utáni és akaratlagos íráskor egybeírás-különírasi hibát nem követ el.
2.1.5.	a hagyományos írásmód	a hagyományos írásmód gyakorlása		
2.1.5.1.	régies családnevek helyesírása	a családnevek helyesírásának gyakorlása és a névkincs bővítése	Kis segítséggel helyesen tudja leírni a régies családneveket.	Helyesen írja le a begyakorolt régies családneveket.
2.1.5.2.	a j hang kétféle jelölése	a j hang kétféle jelölésének gyakorlása szavak írásával	Diktálás után helyesen írja le a begyakorolt j hangot tartalmazó szavakat.	Helyesen írja le a begyakorolt j hangot tartalmazó szavakat.
2.1.6.	mondatközi és mondatvégi írásjelek jelölése	a mondatközi és a mondatvégi írásjelek gyakorlása mondatok és szövegek írásával		
2.1.6.1.	mondatvégi írásjelek jelölése	a mondatvégi írásjelek használatának gyakorlása	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a mondatvégi írásjel esetében.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a mondatközi és a mondatvégi írásjeleket.
2.1.6.2.	mondatközi írásjelek jelölése	a mondatközi írásjelek (vessző, pontosvessző, kettőspont, gondolatjel) használatának gyakorlása egyszerű és összetett mondatok írásával	Meg tudja nevezni a helyesírási problémákat a tagmondatok közötti írásjel, a halmazott mondatrészek közötti írásjel esetében.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a mondatközi és a mondatvégi írásjeleket.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 122

2.1.7.	számnevek írása, keltezés	a számnevek és a keltezés helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor rendszerint helyesen jelöli a számneveket és a keltezést.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a számneveket és a keltezést.
2.1.8.	rövidítések, mozaikszók írása	a rövidítések és a mozaikszók helyesírásának gyakorlása	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor rendszerint helyesen jelöli az ismert rövidítéseket és a mozaikszókat.	Diktálás utáni és akaratlagos íráskor helyesen jelöli a rövidítéseket és a mozaikszókat.
2.2.	a helyesírási szabályzat használata	a helyesírási szabályzat használatának gyakorlása	Használni tudja a <i>Helyesírási kézikönyvtárt</i> . Ismeri a <i>helyesírási szabályzat</i> szerkezetét, használatának módját.	Biztonságosan tudja használni a <i>Helyesírási kézikönyvtárt</i> . Ismeri a <i>helyesírási szabályzat</i> szerkezetét, használatának módját.
3.	<i>Helyesírási hibák gyűjtése</i>	<i>Helyesírási hibák gyűjtése</i>		
3.1.	helyesírási hibák iskola feliratokon, hirdetőművelekben	helyesírási hibák lejegyzése az iskolában található feliratokról, hirdetőművelekben	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - az iskolában található feliratokon, hirdetőművelekben.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni az iskolában található feliratokról, hirdetőművelekben. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
3.2.	helyesírási hibák kiadványokban	helyesírási hibák gyűjtése nyomtatott könyvekből, tankönyvekből	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - nyomtatott könyvekben.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni nyomtatott könyvekből. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
3.3.	helyesírási hibák feliratokon, hirdetőművelekben	hibás feliratok, hirdetőművelek gyűjtése	Kis segítséggel megtalálja a hibát - ha van - feliratokon, hirdetőművelekben, reklámokon.	Önállóan képes helyesírási hibákat keresni és lejegyezni hibás feliratokról, hirdetőművelekben, reklámokból. A talált helyesírási hibákat meg tudja nevezni.
4.	<i>Fogalmazás</i>	<i>A fogalmazás tanulása, gyakorlása</i>		
4.1.	a fogalmazás segédműveletei	a fogalmazás segédműveleteinek gyakorlása		
4.1.1.	anyaggyűjtés, jegyzetelés	anyaggyűjtés természetes élethelyzetekben – jegyzetelés	Segítséggel jegyzetet tud készíteni.	Jegyzetet tud készíteni.
4.1.2.	szövegek kivonatolása, cédulázása	rövidebb ismeretterjesztő, metanyelvi, publicisztikai szöveg kivonatolása, cédulázása	Segítséggel tud cédulázni.	Önállóan tud cédulázni.
4.1.3.	szövegszerkesztés	a mondanivaló előzetes megszerkesztése írásban	Kis segítséggel tud vázlatot írni.	Önállóan tud vázlatot írni.
4.1.4.	szövegkorrekció	a kész fogalmazás javítása helyesírási, formai, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi, kommunikációs és stilisztikai szempontból	Saját és mások kész fogalmazását segítséggel javítani tudja helyesírási, formai, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi,	Saját és mások kész fogalmazását önállóan tudja javítani helyesírási, formai, műfaji, szövegtani, nyelvhelyességi,

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 123

kommunikációs és
stilisztikai szempontból.

kommunikációs és
stilisztikai szempontból.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 124

4.2.	írásbeli szövegalkotás	írásbeli szövegalkotás műfajok és kommunikációs funkciók szerint		
4.2.1.	tájékoztató jellegű szövegek alkotása	tájékoztató jellegű szövegek alkotásának gyakorlása		
4.2.1.1.	elbeszélés alkotása	az elbeszélésírás gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címmel; az elbeszélés leírása időrendben; az eseményben megvalósuló szerepcseré jelölése párbeszéd formában; az elkészült szöveg javítása a második személy, az olvasó beavatottsága, az időrendnek megfelelő mondatrend helyességének szempontjából; a témához nem tartozó mondatok törlése, a nem megfelelő szavak, szókapcsolatok helyettesítése	Tud elbeszélést írni. A szövegében nincs 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hiba.	Önállóan tud elbeszélést írni. E műfajok felhasználásával vegyes műfajú szöveget is képes írni. Szövege nem tartalmaz 1 koherenciahibánál, 1 nyelvhelyességi hibánál több hibát. Igényesen tud alkalmazkodni a műfaji jellegzetességekhez.
4.2.1.2.	riport, interjú írása	a riport, interjú tanulása: a második személy megválasztása; a problémák összegyűjtése, a kérdések megfogalmazása a választott témában; a riport, interjú megfogalmazása; a riport, interjú javítása	Segítséggel riportot tud írni. Szövege nem tartalmaz 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hibát.	Önállóan tud riportot, interjút írni. E műfajok felhasználásával vegyes műfajú szöveget is tud írni. Szövege nem tartalmaz 1 koherenciahibánál, 1 nyelvhelyességi hibánál több hibát. Igényesen tud alkalmazkodni a műfaji jellegzetességekhez.
4.2.1.3.	leírás készítése	a szubjektív színezetű, mindennapi stílusú leírás gyakorlása: a második személy megválasztása; a választott téma leszűkítése címmel; a leírás szempontja(i)nak megválasztása; a leírás elkészítése, a tárgy, növény, állat, személy, tér megismertetése a második személlyel; a leírás javítása	Tud leírást írni. A szövegében nincs 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hiba.	Önállóan tud leírást írni. Szövege nem tartalmaz 1 koherenciahibánál, 1 nyelvhelyességi hibánál több hibát. Igényesen alkalmazkodik a műfaji jellegzetességekhez.
4.2.1.4.	jellemzés írása	a jellemzés tanulása: a 2. személy megválasztása; a megismertetésre kiválasztott irodalmi hős vagy jól ismert személy jellemének bemutatása cselekedetei, magatartása alapján; a jellemzés javítása	Tud jellemzést írni. A szövegében nincs 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hiba.	Önállóan tud jellemzést írni. Szövege nem tartalmaz 1 koherenciahibánál, 1 nyelvhelyességi hibánál több hibát. Igényesen alkalmazkodik a műfaji jellegzetességekhez.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 125

4.2.1.5.	életrajz-írás	életrajz írása-szerkesztése megismert jeles személyiségekről	Segítséggel életrajzot tud írni megismert jeles személyiségekről. Szövege nem tartalmaz 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hibát.	Önállóan tud életrajzot írni megismert jeles személyiségekről. Szövege nem tartalmaz 1 koherenciahibánál, 1 nyelvhelyességi hibánál több hibát. Igényesen alkalmazkodik a műfaji jellegzetességekhez.
4.2.1.6.	cikk írása	cikk írásának gyakorlása	Segítséggel tud cikket írni.	Önállóan tud cikket írni.
4.2.1.7.	önéletrajz írása	önéletrajz írásának gyakorlása	Segítséggel tud önéletrajzot írni. Szövege nem tartalmaz 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hibát.	Önállóan tud önéletrajzot írni. Szöveg nem tartalmaz 1 koherenciahibánál, 1 nyelvhelyességi hibánál több hibát. Igényesen alkalmazkodik a műfaji jellegzetességekhez.
4.2.1.8.	önéletrajz-varázsló	önéletrajz-varázsló használata	Segítséggel használja az önéletrajz-varázsló programot.	Önállóan használja az önéletrajz-varázsló programot.
4.2.1.9.	szakszövegek javítása	ismeretterjesztő jellegű, leíró típusú szakszövegek fogalmazásának javítása a szakszók helyes alkalmazásával állatokról, tárgyokról, növényekről	Segítséggel javítani tudja az állatokról, tárgyokról, növényekről szóló ismeretterjesztő jellegű, leíró típusú szakszövegeket.	Önállóan képes javítani az állatokról, tárgyokról, növényekről szóló ismeretterjesztő jellegű, leíró típusú szakszövegeket - a szakszók helyes alkalmazásával.
4.2.1.10.	könyvismertetés készítése	a könyvismertetés írásának gyakorlása	Könyvismertetést tud írni általa olvasott ismeretterjesztő könyvről.	Nyelvészeti munkát önállóan képes recenzálni.
4.2.1.11.	főljegyzés írása	a főljegyzés írásának tanulása mindennapi események kapcsán a tárgyszerűség, pontosság írásbeli kifejezésének gyakorlása érdekében	Segítséggel tud főljegyzést írni.	Főljegyzést tud írni.
4.2.1.12.	tevékenységértékelés, -minősítés készítése	tapasztalatok alapján saját tevékenység vagy csoport tevékenységének értékelése-minősítése	Elemzést tud írni a pedagógus által megadott szempontok alapján saját tevékenységéről vagy csoport által végzett tevékenységről.	Elemzést tud írni önállóan választott szempontok alapján saját tevékenységéről vagy csoport által végzett tevékenységről.
4.2.1.13.	szócikk-szerkesztés	szócikkek szerkesztése lexikonminták alapján – a diáknyelv, a tájnyelv és a szakszókincs köréből gyűjtött szavakhoz	Segítséggel képes szócikket szerkeszteni lexikonminták alapján a gyűjtött diáknyelvi szavakhoz.	Önállóan képes szócikket szerkeszteni lexikonminták alapján a gyűjtött diáknyelvi, tájnyelvi, szakszókincs köréhez tartozó szavakhoz.
4.2.2.	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szövegek írása	felhívó, kapcsolatteremtő típusú szövegek írása		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 126

4.2.2.1.	magánlevél írása	magánlevél írásának gyakorlása	Tud magánlevelet írni. A szövegében nincs 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hiba.	Magánlevelet tud írni.
4.2.2.2.	kérvény írása	kérvény írásának gyakorlása	Segítséggel kérvényt tud írni.	Kérvényt tud írni.
4.2.2.3.	információkérő levél írása	információkérés gyakorlása	Tud információkérő levelet írni. A szövegében nincs 3 koherenciahibánál, 2 nyelvhelyességi hibánál több hiba.	Tud információkérő levelet írni.
4.2.2.4.	meghatalmazás írása	meghatalmazás írásának gyakorlása	Segítséggel meghatalmazást tud írni.	Tud meghatalmazást írni.
4.2.2.5.	nyugta írása	nyugta írásának gyakorlása	Segítséggel tud nyugtát, átvételi elismervényt írni.	Tud nyugtát, átvételi elismervényt írni.
4.2.3.	poétikus-erotív típusú szövegek	poétikus-erotív típusú, írott szövegek alkotása		
4.2.3.1.	vers, mese, kispróza írása	vers, mese, kispróza írásának gyakorlása	Önállóan tud 8-10 predikatív szerkezetből álló leíró mesét alkotni .	Önállóan képes eredeti poétikus-erotív típusú szöveget (verset, mesét, kisprózát) alkotni.
4.2.3.2.	humoreszk írása	humoreszkek írásának gyakorlása	Segítséggel tud 6-8 predikatív szerkezetből álló humoreszket írni.	Önállóan képes eredeti, csattanós humoreszket írni.
4.2.3.3.	forgatókönyv-készítés	forgatókönyv készítése jelenetekhez, video- és filmetűdökhöz	Rövid jelenet - kis segítséggel - meg tudja írni a szöveg forgatókönyvét.	Filmetűdökhöz meg tudja írni a szöveg és a képváltások forgatókönyvét.
4.2.3.4.	szövegek-írás	regény- vagy elbeszélésrészletek dramatizálása	Segítséggel képes elbeszélésrészletek dramatizálására.	Önállóan képes regény- vagy elbeszélésrészletek dramatizálására.
4.2.4.	metanyelvi szövegek	metanyelvi szövegek alkotása		
4.2.4.1.	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési problémák megfogalmazása írásban	nyelvhelyességi, szövegszerkesztési problémák megfogalmazása szakmai levélváltás céljából nyelvi ismeretterjesztő műsorok és folyóirat-rovatok számára	Kis segítséggel meg tud fogalmazni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat.	Önállóan képes kommentálni nyelvhelyességi, szövegszerkesztési, helyesejtési problémákat írásban.
4.2.4.2.	recenziókészítés nyelvészeti témákról	nyelvészeti ismeretterjesztő munkák recenzálása	Nyelvészeti ismeretterjesztő munkát segítséggel képes recenzálni.	Önállóan tud nyelvészeti ismeretterjesztő munkát recenzálni.
4.2.4.3.	gyűjtött nyelvjárási-, diáknyelvi-, szaknyelvi-, földrajzi nevek gyűjtése, rendezése és kommentálása	nyelvjárási, diáknyelvi, szaknyelvi szavak, és földrajzi nevek gyűjtése, rendezése és kommentálása	Kis segítséggel kommentálni tud egy-két általa gyűjtött diáknyelvi anyagot.	Szakszerűen képes kommentálni írásban az általa gyűjtött nyelvjárási, diáknyelvi anyagot.
4.2.4.4.	irodalomkritika írása	irodalomkritika írása rövidebb terjedelmű olvasott művekről	Megkísérel rövidebb terjedelmű olvasott művekről kritikát írni. Próbálkozásait - segítséggel - értékelni képes.	Segítséggel irodalomkritikát tud írni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 127

4.3.	nyelvhelyességi és szövegtani ismeretek	nyelvhelyességi és szövegtani ismeretek tanulása		
4.3.1.	alanyváltás, hiányzó alany pótlása	az alanyváltás hiányának felismerése, a hiányzó alany pótlásának gyakorlása	Segítséggel felismeri az alanyváltás hiányát megadott szövegben. A hiányzó alanyt pótolni tudja.	Felismeri az alanyváltás hiányát saját és mások szövegeiben. Az alanyt önállóan tudja pótolni.
4.3.2.	igeragozás és nyelvhelyesség	az igeragozással kapcsolatos nyelvhelyességi problémák		
4.3.2.1.	a <i>-suk, -sük</i> ragozás	a <i>-suk, -sük</i> ragozás használatának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen használja a <i>-suk, -sük</i> ragozást.	Helyesen tudja használni a <i>-suk, -sük</i> ragozást.
4.3.2.2.	<i>-nák, -nék</i> toldalék feltételes módban	a <i>-nák, -nék</i> toldalék feltételes módban történő használatának gyakorlása	Kis segítséggel helyesen használja a <i>-nák, -nék</i> toldalékot.	Helyesen tudja használni a <i>-nák, -nék</i> toldalékot.
4.3.3.	bővítmények és nyelvhelyesség	a bővítéssel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák		
4.3.3.1.	a tárgy és az igei állítmány ragozása	a tárgy és az igei állítmány ragozásának gyakorlása	Rendszerint helyesen ragozza a tárgyat és az igei állítmányt.	Helyesen tudja ragozni a tárgyat és az igei állítmányt.
4.3.3.2.	<i>-ba, -be, -ban, -ben, -nál, -nél, -kor</i> határozóragok használata	határozóragok használatának gyakorlása: <i>-ba, -be, -ban, -ben, -nál, -nél, -kor</i>	Rendszerint helyesen használja a határozóragot.	Helyesen tudja használni a határozóragot.
4.3.3.3.	az árnyaltabb kifejezés eszköze: a névutóhasználat	a névutóhasználat gyakorlása	Rendszerint helyesen használja a névutót.	Helyesen tudja használni a névutót.
4.3.3.4.	a sorszámnev és tőszámnev helyes használata	a sorszámnev és a tőszámnev differenciált alkalmazásának gyakorlása	Rendszerint helyesen használja a sorszámnevet és a tőszámnevet.	Helyesen tudja használni a sorszámnevet és a tőszámnevet.
4.3.3.5.	a birtokos jelző ragjának helyes használata	a birtokos jelző ragjának jelölése vagy elhagyása	Rendszerint helyesen használja a birtokos jelző ragját.	Helyesen tudja használni a birtokos jelző ragját.
4.3.4.	a névelőhasználat	a névelőhasználat gyakorlása		
4.3.4.1.	a határozott névelő indokolatlan elhagyása	a határozott névelő indokolatlan elhagyásának felismerése	Rendszerint helyesen használja a határozatlan névelőt.	Helyesen tudja használni a határozatlan névelőt.
4.3.4.2.	a határozatlan névelő hibás elhagyása	a határozatlan névelő hibás elhagyásának felismerése	Rendszerint helyesen használja a határozatlan névelőt.	Helyesen tudja használni a határozatlan névelőt.
4.3.5.	összetett mondatok és nyelvhelyesség	az összetett mondatokkal összefüggő nyelvhelyességi problémák megoldásának gyakorlása		
4.3.5.1.	az aki, amely, ami vonatkozó névmások helyes használata	az <i>aki, ami, amely...</i> vonatkozó névmások alkalmazásának gyakorlása vonatkozó mellékmondatokban	Rendszerint helyesen használja az <i>aki, ami, amely...</i> vonatkozó névmásokat.	Helyesen tudja használni az <i>aki, ami, amely...</i> vonatkozó névmásokat.
4.3.5.2.	a vonatkozó névmások egyeztetése	a vonatkozó névmások számbeli vagy értelmi egyeztetésének gyakorlása	Rendszerint helyesen használja és segítséggel egyeztetni tudja a vonatkozó névmásokat.	Helyesen tudja használni és egyeztetni a vonatkozó névmásokat.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 128

4.3.5.3.	a helyes kötőszóhasználat	a helyes kötőszóhasználat gyakorlása	Rendszerint helyesen használja a kötőszókat.	Helyesen tudja használni a kötőszókat.
4.3.5.4.	többszörösen összetett mondatok szerkesztése; a mondat-átszövődés	a többszörösen összetett mondatok helyes szerkesztésének gyakorlása	Rendszerint helyesen szerkeszti a többszörösen összetett mondatokat.	Helyesen tudja szerkeszteni a többszörösen összetett mondatokat.
4.3.6.	szórend és nyelvhelyesség	a szórenddel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák megoldásának gyakorlása		
4.3.6.1.	az állítmány hátravetése	az állítmány-hátravetés jelentőségének felismerése a szövegalkotás és szövegkorrigálás folyamatában	Egy adott mondatban segítséggel felismeri az állítmány hátravetésének a funkcióját a mondatjelentés egyértelműbb felfoghatósága, dekódolása érdekében.	Egy adott mondatban önállóan felismeri az állítmány hátravetésének a funkcióját a mondatjelentés egyértelműbb felfoghatósága, dekódolása érdekében.
4.3.6.2.	módosítószók, módosító értelmű kifejezések	a módosítószók, a módosító értelmű kifejezések elhelyezésének gyakorlása mondat- és szövegszinten	A módosítószókat, a módosító értelmű kifejezéseket képes önállóan felidézni, jelentésüket megkeresni az értelmező kéziszótárban. Segítséggel képes a módosítószók mondat-, illetve szövegjelentésben játszott szerepének "érzékeltetésére" szövegalkotás vagy szövegkorrigálás során.	A módosítószókat, a módosító értelmű kifejezéseket képes önállóan felidézni, jelentésüket megkeresni az értelmező kéziszótárban. Önállóan képes a módosítószók mondat-, illetve szövegjelentésben játszott szerepének "érzékeltetésére" szövegalkotás vagy szövegkorrigálás során.
4.3.7.	a bekezdés	a bekezdéssel kapcsolatos nyelvhelyességi problémák megoldásának gyakorlása		
4.3.7.1.	a tételmondat	tételmondat megkeresése más szövegében; tételmondat megfogalmazása és elhelyezése szóbeli és írásbeli közlés kisebb (bekezdésnyi) egységeiben	Önállóan képes saját szövegprodukciónak a tételmondat megfogalmazására, helyének kijelölésére. Mások által alkotott szövegben - segítséggel - képes a rosszul elhelyezett tételmondat helyének megkeresésére, majd a bekezdésnyi szövegek korrigálására.	Önállóan képes saját szövegprodukciónak a tételmondat megfogalmazására, helyének kijelölésére. Mások által alkotott szövegben a rosszul elhelyezett tételmondat helyének megkeresésére, majd a bekezdésnyi szövegek korrigálására.
4.3.7.2.	a mondatok kapcsolódása	a mondatok kapcsolódásának felismerése; a helytelen kapcsolódások korrigálása	Segítséggel képes egy tetszés szerinti szövegben a helytelen mondatkapcsolódások javítására, a javítás módjánál alkalmazott döntéseinek indoklására.	Önállóan képes egy tetszés szerinti szövegben a helytelen mondatkapcsolódások javítására, a javítás módjánál alkalmazott döntéseinek indoklására.
4.3.7.3.	a mondatok sorrendje	a mondatrend helyességének, valamint helytelenségének megállapítása, gyakorlása tetszés szerinti szövegeken	Segítséggel képes egy tetszés szerinti rendelkezésre bocsátott szövegben a mondatok sorrendjének helyességét (helytelenségét) megállapítani.	Önállóan képes egy tetszés szerinti rendelkezésre bocsátott szövegben a mondatok sorrendjének helyességét (helytelenségét) megállapítani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 129

4.3.8.	a szövegkoherencia grammatikai mutatói	a szövegkoherencia grammatikai mutatói		
4.3.8.1.	a határozott névelő	a határozott névelő szerepének felismerése	Saját maga által alkotott szövegben helyesen használja a határozott névelőket.	Saját maga által alkotott szövegben helyesen használja a határozott névelőket. Képes mások szövegeiben a hibás határozott névelőhasználatot korrigálni. Korrekciós döntéseit indokolni tudja.
4.3.8.2.	az utalás: visszautalás (anafora), előreutalás (katafora), jelenre utalás (deixia)	az utalás: visszautalás (anafora), előreutalás (katafora), jelenre utalás (deixia) tipikus eseteinek felismerése, számbavétele, alkalmazása	Képes a szövegkoherenciát biztosító utalástípusok alkalmazására saját szövegeiben.	Képes a szövegkoherenciát biztosító utalástípusok alkalmazására saját szövegeiben. Képes más szövegeiben a helytelen utalások felismerésére és korrekciójára.
4.3.8.3.	a kihagyás: a hiányos mondat (ellipszia)	a hiányos mondat (ellipszia) felismerése, alkalmazásának gyakorlása	Képes hiányos mondatok alkalmazására a redundancia csökkentése érdekében, feltételezve az olvasó vagy hallgatótárs előismereteit és a szöveg témájába való beavatottságát.	Képes hiányos mondatok alkalmazására a redundancia csökkentése érdekében, feltételezve az olvasó vagy hallgatótárs előismereteit és a szöveg témájába való beavatottságát. Félreértések során - a megértetés sikere érdekében - képes a hiányos mondatot kiegészíteni, bővíteni, teljessé tenni.
4.3.8.4.	a névmásítás	a névmásítás gyakorlása	Hibátlanul ismeri azokat a névmásokat, amelyeknek szerepük lehet a szövegkoherencia megteremtésében. Ismeri a névmásoknak mint szófajoknak a lehetséges funkcióit a szövegkoherencia megteremtése érdekében. Önállóan tudja alkalmazni a névmásítás tipikus "fogásait" a sikeres koherencia biztosításához.	Hibátlanul ismeri azokat a névmásokat, amelyeknek szerepük lehet a szövegkoherencia megteremtésében. Ismeri a névmásoknak mint szófajoknak a lehetséges funkcióit a szövegkoherencia megteremtése érdekében. Önállóan tudja alkalmazni a névmásítás tipikus "fogásait" a sikeres koherencia biztosításához. Önállóan képes mások szövegeinek javítására a névmások helyettesítő funkcióinak helyes alkalmazásával. Felkészült a korrekciós döntéseinek indoklására is.
4.3.8.5.	az egyeztetés	az egyeztetés hibáinak felismerése; az egyeztetés nyelvhelyességi normáinak, alternatíváinak felismerése és alkalmazása	Ismeri az egyeztetés alapvető nyelvhelyességi normáit. Önállóan képes azokat alkalmazni a szóbeli és írásbeli szövegprodukcióiban.	Ismeri az egyeztetés alapvető nyelvhelyességi normáit. Önállóan képes azokat alkalmazni a szóbeli és írásbeli szövegprodukcióiban. Az egyeztetési normák ismeretében önállóan képes más mondatainak és szövegeinek javítására.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 131

4.3.8.6.	a szórend	a szórend jellemzőinek felismerése a szövegkoherencia szempontjából	Ismeri a magyar szórend jellemzőit. Segítséggel képes az általa alkotott szövegekben a helyes szórend alkalmazására, a hibás szórend javítására.	Ismeri a magyar szórend jellemzőit. Önállóan képes az általa alkotott szövegekben a helyes szórend alkalmazására, a hibás szórend javítására.
4.3.8.7.	a mondat aktuális tagolása	a mondat aktuális tagolása; a téma-réma szabályainak megismerése és alkalmazása	Ismeri a mondat aktuális tagolására vonatkozó szabályokat. Segítséggel képes saját és más szövegeiben e szabályok alkalmazására.	Ismeri a mondat aktuális tagolására vonatkozó szabályokat. Önállóan képes saját és más szövegeiben e szabályok alkalmazására.
4.3.9.	a szövegkoherencia jelentéstani mutatói	a szövegkoherencia jelentéstani mutatói		
4.3.9.1.	az ismétlés	az ismétlések szerepének felismerése és alkalmazása	Segítséggel felismeri mások szövegeiben az ismétlés jelentéstani, valamint pragmatikai (másokat befolyásoló, másokat meggyőző) szerepét. Az ismétlésre vonatkozó ismeretei birtokában - ugyancsak segítséggel - képes saját és más szövegeit hatásossá, meggyőzővé formálni.	Felismeri mások szövegeiben az ismétlés jelentéstani, valamint pragmatikai (másokat befolyásoló, másokat meggyőző) szerepét. Az ismétlésre vonatkozó ismeretei birtokában önállóan képes saját és más szövegeit hatásossá, meggyőzővé formálni.
4.3.9.2.	a szinonimák	a szinonimák szerepének felismerése, az alkalmazásukra vonatkozó szabályok révén gyakorlás a hiteles és meggyőző szövegek létrehozásáért	Ismeri és kezelni tudja a <i>Magyar szinonimaszótárt</i> . A szótár segítségével önállóan képes összeállítani egy adott téma jellemző szinonimáit. Képes önállóan - a szinonimika rejtett szabályainak alkalmazásával - árnyalt, meggyőző szöveget alkotni.	Ismeri és kezelni tudja a <i>Magyar szinonimaszótárt</i> . A szótár segítségével önállóan képes összeállítani egy adott téma jellemző szinonimáit. Képes önállóan - a szinonimika rejtett szabályainak alkalmazásával - árnyalt, meggyőző szöveget alkotni. Képes más szövegeit a szinonimitás szempontjaira tekintettel javítani, tökéletesebbre csiszolni.
4.3.9.3.	a polisziémia	egy szó vagy szintagma konkrét és elvont jelentésben való használatának gyakorlása; a polisziémia szabályai "megsértésének" felismerése	Segítséggel képes a polisziémia alkalmazására. Más szövegeiben felismeri a polisziémia szabályainak "megsértését".	Önállóan képes a polisziémia alkalmazására. Más szövegeiben felismeri a polisziémia szabályainak "megsértését". Képes azok önálló javítására.
4.3.9.4.	az ellentét	az ellentét szerepének felismerése és kifejezése	Önállóan felismeri mások szövegeiben az ellentét jelentését és jelentőségét. Segítséggel képes saját szövegeiben az ellentét adekvát nyelvi kifejezésére mások szövegeiben a hibás, inadekvát ellentéthatáznalat - illetve -kifejezés - javítására.	Önállóan felismeri mások szövegeiben az ellentét jelentését és jelentőségét. Önállóan képes saját szövegeiben az ellentét adekvát nyelvi kifejezésére, mások szövegeiben a hibás, inadekvát ellentéthatáznalat - illetve -kifejezés - javítására.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 132

4.3.9.5.	a felsorolás	a felsorolás felismerése és gyakorlása	Ismeri a felsorolás (részletezés) nyelvhasználati lehetőségeit. Képes saját szövegeiben a felsorolás helyes alkalmazására, a témával adekvát tartalom meggyőző kifejezésére.	Ismeri a felsorolás (részletezés) nyelvhasználati lehetőségeit. Képes saját szövegeiben a felsorolás helyes alkalmazására, a témával adekvát tartalom meggyőző kifejezésére. Más szövegeiben képes a felsorolási hibák (elnagyolások, túlbeszélés, kihagyás stb.) javítására.
4.3.9.6.	a felosztás	a felosztás felismerése és gyakorlása	Ismeri a felosztás nyelvhasználati lehetőségeit. Képes saját szövegeiben a felosztás helyes alkalmazására, azáltal, hogy az általa alkotott szövegben változatos nyelvi formában ki tudja fejezni a felosztás szempontját is.	Ismeri a felosztás nyelvhasználati lehetőségeit. Képes saját szövegeiben a felosztás helyes alkalmazására, azáltal, hogy az általa alkotott szövegben változatos nyelvi formában ki tudja fejezni a felosztás szempontját is. Más szövegeiben képes a felosztási hibák javítására.
4.3.9.7.	a nemfogalom, fajfogalom	a nemfogalom és a fajfogalom megkülönböztetése	Segítséggel képes felismerni más szövegeiben a nem- és a fajfogalom "kifejeződésének" nyelvhasználati lehetőségeit.	Önállóan képes felismerni más szövegeiben a nem- és a fajfogalom "kifejeződésének" nyelvhasználati lehetőségeit. Más szövegeiben felismeri s javítani is tudja a nem- és fajfogalom témakörébe tartozó hibákat.
4.3.9.8.	a fokozás	a fokozás jelenségének és szerepének felismerése	Ismeri a fokozás szerepét és jelentőségét, nyelvhasználati lehetőségeit a második személy megnyerése, befolyásolása szempontjából.	Ismeri a fokozás szerepét és jelentőségét, nyelvhasználati lehetőségeit a második személy megnyerése, befolyásolása szempontjából. Képes mások szövegét javítani, hitelesebbé tenni a fokozás szempontjából.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 133

4.3.9.9.	a halmozás	a halmozás jelenségének és szerepének felismerése	Ismeri a halmozás szerepét és jelentőségét, nyelvhasználati lehetőségeit a második személy megnyerése, befolyásolása szempontjából.	Ismeri a halmozás szerepét és jelentőségét, nyelvhasználati lehetőségeit a második személy megnyerése, befolyásolása szempontjából. Képes mások szövegét javítani, hitelesebbé tenni a halmozás szempontjából.
4.3.9.10.	pragmatikai előfeltevések és következtetések	pragmatikai előfeltevések és következtetések felismerése és alkalmazása a szövegalkotás során	Ismeri a pragmatikai előfeltevés és következtetés lényegét, szerepét a kommunikációs helyzetekben. Felismeri azok szabályait "kész" szövegekben. Segítséggel képes a pragmatikai előfeltevések és következtetések felfedezésére, megfejtésére, explicitté tételére.	Ismeri a pragmatikai előfeltevés és következtetés lényegét, szerepét a kommunikációs helyzetekben. Felismeri azok szabályait "kész" szövegekben. Önállóan képes a pragmatikai előfeltevések és következtetések felfedezésére, megfejtésére, explicitté tételére.
III.	AZ ÉLŐBESZÉD	AZ ÉLŐBESZÉD GYAKORLÁSA		
I.	Helyesejtés	Helyesejtés-tanulás		
1.1.	beszédhallás- és beszédmozgás-fejlesztés	a helyesejtési normákhoz igazodó beszédhallás és beszédmozgás fejlesztése		
1.1.1.	helyesejtési gyakorlatok	helyesejtési gyakorlatok végzése		
1.1.1.1.	légzéstechnika	a légzéstechnika gyakorlása szövegolvasás, szövegreprodukálás és félreproduktív szöveg mondásával	Tudja a légzőgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a javításukra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes légzőgyakorlatot végezni és javítani.
1.1.1.2.	ajakartikuláció és ritmus	az ajkartikuláció, a ritmus gyakorlása mondókák, versek mondásával	Tudja az artikulációs és ritmusgyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a javításukra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes artikulációs és ritmusgyakorlatot végezni és javítani.
1.1.1.3.	időtartam, hangsúly és hanglejtés	az időtartam, a hangsúly és a hanglejtés gyakorlása szövegolvasás közben	Tudja az időtartam-, hangsúly- és hanglejtés-gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a javításukra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes időtartam-, hangsúly- és hanglejtés-gyakorlatot végezni és javítani. Nem követ el spontán beszédben hangsúly- és hanglejtéshibákat.
1.1.1.4.	beszédfolyamat-váltások	a beszédfolyamat-váltások (tempó, hangerő, hangmagasság) gyakorlása szövegolvasás, szövegreprodukálás és félreproduktív szöveg mondása közben	Tudja a tempóváltási, hangerőváltási és hangmagasságváltási gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a javításukra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes beszédfolyamat-váltásra és a hibás beszédfolyamat-váltás javítására.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 134

1.1.1.5.	beszédszűnet	a beszédszűnetek megtartásának gyakorlása vers- és prózarészletek olvasása, valamint szövegalkotás, szövegreprodukálás és félreproduktív szövegek mondása közben	Tudja a beszédszűnet megtartását segítő gyakorlatok végzésének módját, ismeri és érti a javításokra vonatkozó utasításokat.	Önállóan képes a beszédszűnetek megtartására és a hibás beszédszűnet javítására.
1.1.2.	helyesejtési hibák korrekciója	helyesejtési típushibák egyéni korrekciójának gyakorlása	Önállóan tudja javítani a hangos olvasás, versmondás és spontán beszéd közben elkövetett artikulációs, időtartam-, hangerő- és hangsúlyhibákat.	Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében felismeri és javítani tudja a helyesejtési hibákat.
1.2.	felolvasás	a felolvasás gyakorlása		
1.2.1.	a felolvasásra szánt szövegek elemzése	a felolvasásra szánt szövegek elemzése a "szövegépítkezés" szempontjából (tételmondat helye, a részletezés és kifejtés, ellentétek, közbeékelődések, a párbeszéd funkciója stb.)	Kis segítséggel elemezni képes a felolvasásra szánt szöveget a "szövegépítkezés" szempontjából.	Önállóan képes elemezni a felolvasásra szánt szöveget a "szövegépítkezés" szempontjából.
1.2.2.	a kapcsolattartás megtervezése	a felolvasás megtervezése a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából (vokális kód, tekintetváltás, mimika, gesztusok)	Kis segítséggel meg tudja tervezni a felolvasásra szánt szöveget a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.	Önállóan képes megtervezni a felolvasásra szánt szöveget a hallgatósággal való kapcsolattartás szempontjából.
1.2.3.	a szünettartás és a beszédfolyamat-váltások megtervezése	a beszédszűnet, a hangerő-, tempó- és magassági váltások megtervezése és jelölése az elemzett szövegben	8–10 soros versekben és 3–4 soros prózai szövegekben jelölni tudja a hangsúlyt, a ritmust, a szűnetet.	Jelölni tudja a hangsúlyt, a hanglejtést, a szüneteket önállóan, a beszédfolyamat-váltásokat pedig tanári segítséggel.
1.3.	vers- és prózamonadás	a vers- és prózamonadás gyakorlása		
1.3.1.	a szöveg elemzése, értelmezése	a vers- és prózamonadás gyakorlása, tekintettel az írói üzenetközvetítés szempontjára	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani úgy, hogy az írói üzenetközvetítés szempontjait is rendszerint figyelembe veszi.	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani az írói üzenetközvetítés szempontjára tekintettel.
1.3.2.	helyesejtési normák megtartása	a vers- és prózamonadás gyakorlása a helyesejtési normák megtartásával		
1.3.2.1.	szűnetek és levegővételi helyek	a szűnetek és levegővételi helyek megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes szünettartással.	A tanult verseket és prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.2.	ritmus	a ritmus helyes érzékeltetése	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes ritmussal.	A tanult verseket és prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 135

1.3.2.3.	fő- és mellékhangsúlyok	a fő- és mellékhangsúlyok megtartása	A tanult verseket és prózai szövegeket el tudja mondani helyes hangsúllyal és hanglejtéssel.	A tanult verseket és prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.2.4.	beszédfolyamat-váltások	a beszédfolyamat-váltások helyes alkalmazása	A tanult versek és prózai szövegek elmondásakor rendszerint helyesen alkalmazza a beszédfolyamat-váltásokat.	A tanult verseket és prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül el tudja mondani.
1.3.3.	a vers- és prózamondás értékelése	a vers- és prózamondás értékelése az írói üzenet hiteles "tolmácsolása" szempontjából	Megadott szempontok szerint értékelni tudja társai versmondását, illetve az adott helyzetben tanúsított viselkedését.	Megadott szempontok szerint tudja értékelni a saját és társai versmondását, illetve az adott helyzetben tanúsított viselkedését.
1.4.	helyesejtés spontán társalgási helyzetekben	a helyesejtési normák megtartása a spontán társalgási helyzetekben	Ritkán követ el helyesejtési hibát spontán társalgási helyzetekben.	A helyesejtési normákat képes megtartani a spontán társalgási helyzetekben is.
1.5.	szónoki beszéd	a szónoki beszéd gyakorlása a helyesejtési normák megtartásával, a kiemelés technikájának alkalmazásával előadás, szónoklat, vitaindítás, üdvözlés, köszöntő, megemlékezés gyakorlásakor	Előzetes felkészülés után képes rövidebb lélegzetű szónoki beszéd elmondására a helyesejtési normák megtartásával.	Képes a helyesejtési normák megtartásával előadást, szónoklatot, vitaindítást, üdvözlést, köszöntőt, megemlékezést mondani ismert közönség előtt.
1.6.	a beszédet hivatásszerűen használók beszédsajátosságai	tájékozódás a rádió- és tévébemondók, a riporterek, a színészek, a bábművészek beszédének sajátosságairól	Ismeri a rádió- és tévébemondók, a riporterek, a színészek, a bábművészek beszédének két-három sajátosságát.	Ismeri és be tudja mutatni társainak a rádió- és tévébemondók, a riporterek, a színészek, a bábművészek beszédének sajátosságait.
2.	<i>Az előbeszéd gyakorlása</i>	<i>Az előbeszéd gyakorlása</i>		
2.1.	felkészülés a megszólalásra	a megszólalásra való felkészülés gyakorlása		
2.1.1.	a mondanivaló megtervezése	a mondanivaló megtervezése gondolatban vagy írásos vázlattal	Kis segítséggel szóbeli felelettervet (vázlatot) tud készíteni a tantárgyi tanulás során megismert témákhoz.	Őnállóan képes szóbeli felelettervet (vázlatot) készíteni a tantárgyi tanulás során megismert témákhoz.
2.1.2.	a hangerő megválasztása	a hallgatóságához és a helyzethez illő hangerő megválasztása	Rendszerint képes helyesen megválasztani a hallgatóságához és a helyzethez illő hangerőt megszólaláskor.	Képes helyesen megválasztani a hallgatóságához és a helyzethez illő hangerőt megszólaláskor.
2.1.3.	a kapcsolatteremtés és -tartás megtervezése	a kapcsolatteremtő és -tartó nyelvi és nem nyelvi elemek alkalmazásának mérlegelése	Rendszerint használja a kapcsolatteremtő és -tartó nyelvi és nem nyelvi elemeket megszólaláskor.	Használja a kapcsolatteremtő és -tartó nyelvi és nem nyelvi elemeket megszólaláskor.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 136

2.1.4.	az alkalomnak megfelelő megjelenés megválasztása	az alkalomnak megfelelő ruházat, frizura megválasztása	Ismeri az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásának szabályait, és általában alkalmazni tudja ezeket a mindennapokban.	Ismeri az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásának szabályait, és alkalmazni tudja ezeket a mindennapokban.
2.1.5.	a térköz megválasztása	a beszélés helyének, a térköznek a megválasztása	Rendszerint jól választja meg a térközt a mindennapi beszédhelyzetekben.	Önállóan képes felmérni és váltani a helyes térközt a mindennapi beszédhelyzetekben.
2.2.	szóbeli szövegalkotás	a szóbeli szövegalkotás (az élőbeszéd) gyakorlása különböző műfajokban		
2.2.1.	kapcsolatteremtés, -tartás	a kapcsolatteremtés, a kapcsolattartás tanulása		
2.2.1.1.	vendégek üdvözlése	az osztályba érkezett (meghívott) vendégek üdvözlésének gyakorlása	Udvariasan meg tud hívni ismerős gyerekeket és felnőtteket rendezvényekre, s a vendégeket köszönteni tudja a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, helyes hangerővel. Ugyanilyen módon tud válaszolni, ha őt hívják meg.	Udvariasan meg tud hívni ismerős gyerekeket és felnőtteket rendezvényekre, s a vendégeket köszönteni tudja a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, helyes hangerővel. Ugyanilyen módon tud válaszolni, ha őt hívják meg.
2.2.1.2.	köszöntő szövegek elmondása	névnapi, születésnapj és egyéb alkalomra szóló köszöntők gyakorlása az osztály tanulói és ismerős felnőttek között	Ünnepi alkalomra (névnapi, születésnapj) köszöntőszövegeket tud összeállítani kis segítséggel, és ezt el tudja mondani udvarias testtartással, helyes hangerővel. Tud ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással.	Ünnepi alkalomra (névnapi, születésnapj) köszöntőszövegeket tud összeállítani, és ezt el tudja mondani udvarias testtartással, helyes hangerővel. Tud ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással.
2.2.2.	szándéknyilvánítás	a szándéknyilvánítás tanulása: segítségkérés, tudakozódás veszélyhelyzetekben	Tud tájékozódni, segítséget tud kérni nehéz helyzetekben is személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Mászt udvariasan, jó kapcsolattartással képes informálni, útbaigazítani.	Tud tájékozódni, segítséget tud kérni nehéz helyzetekben is személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Mászt udvariasan, jó kapcsolattartással képes informálni, útbaigazítani.
2.2.3.	véleménynyilvánítás	véleménynyilvánítás tanulása		
2.2.3.1.	véleménynyilvánítás mindennapi helyzetekben	a vélemény kifejtésének gyakorlása mindennapi helyzetek kapcsán	Véleményét leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.	Véleményét pontos leíró vagy elbeszélő szövegben ki tudja fejteni.
2.2.3.2.	értékelés	az értékelés gyakorlása	Segítséggel képes saját és társai tevékenységeit megadott szempontok alapján értékelni.	Önállóan képes saját és társai tevékenységeit megadott szempontok alapján értékelni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 137

2.2.3.3.	vita	a vita gyakorlása (érvelés, indoklás, cáfolás)	A pedagógus által vezetett vitákban részt vesz.	A pedagógus segítségével képes vitaindítót tartani, a vitát levezetni. Vitavezetés közben képes a szót tapintatosan megvonni.
2.2.3.4.	hozzászólás	hozzászólás előzetes felkészüléssel vagy spontán helyzetben	Segítséggel hozzá tud szólni kiselőadáshoz, előadáshoz, vitához, beszámolóhoz, tervismertetéshez.	Előzetes felkészülés alapján, valamint spontán helyzetben hozzá tud szólni kiselőadáshoz, előadáshoz, vitához, beszámolóhoz, tervismertetéshez.
2.2.4.	tájékoztató-ábrázoló szövegek	tájékoztató-ábrázoló szövegek alkotásának gyakorlása		
2.2.4.1.	elbeszélés	elbeszélés élmény és fantázia alapján, elbeszélés a tanult történelmi eseményekről	A műfaj szabályainak megfelelő elbeszélő szöveget tud mondani élmény és fantázia alapján, valamint a tanult történelmi eseményekről.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív elbeszélést tud mondani.
2.2.4.2.	leírás és szakszövegalkotás	a leírás gyakorlása a szaktárgyak tanulásának segítése érdekében		
2.2.4.1.	történelmi helyszín, épület, személy, folyamat	történelmi helyszínek, épületek, személyek, folyamatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult épületekről.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud mondani történelmi helyszínekről, épületekről, személyekről, folyamatokról.
2.2.4.2.	földrajzi tér, folyamat	földrajzi tér, folyamatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult földrajzi térről.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud mondani földrajzi térről, folyamatokról.
2.2.4.3.	növény, állat	növények, állatok leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult növényekről, állatokról.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud mondani növényekről, állatokról.
2.2.4.4.	műalkotás	műalkotások leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult műalkotásokról.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud mondani műalkotásokról.
2.2.4.5.	tevékenység	tevékenységek leírásának gyakorlása	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult tevékenységekről.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást tud mondani tevékenységekről.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 139

2.2.4.2.6.	matematikai algoritmus	matematikai algoritmusok leírása	Kis segítséggel leíró szöveget tud mondani a tanult matematikai algoritmusokról.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens leíró szöveget tud mondani a tanult matematikai algoritmusokról.
2.2.4.2.7.	irodalmi hősök jellemzése	irodalmi alkotások hőseinek jellemzése	A műfaj szabályainak megfelelő jellemzést tud mondani a közösen feldolgozott irodalmi művek hőseiről úgy, hogy tulajdonságaikat cselekedeteik elbeszélésével, beszédmódjuk, illetve mondanivalójuk felidézésével támasztja alá.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív jellemzést tud mondani irodalmi alkotások hőseiről.
2.2.4.2.8.	oksági összefüggések	oksági összefüggések kifejtése a történelem, a matematika, a földrajz és a biológia tanulása kapcsán	A műfaj szabályainak megfelelő leíró szöveget tud mondani a tanult jelenségekről.	A műfaj szabályainak megfelelő, koherens, expresszív leíró szöveget tud mondani a tanult jelenségekről.
2.2.4.3.	interjúkészítés	az interjúkészítés gyakorlása	Részt vesz interjúkészítésben.	A pedagógus előzetes segítségével interjút tud készíteni az iskolába meghívott közismert felnőttel.
2.2.4.4.	riportkészítés	a riportkészítés gyakorlása	Részt vesz riportkészítésben.	Riportot tud készíteni ismert személyekkel, ismert helyzetről, eseményről.
2.2.4.5.	tényállás-ismertetés	tényállás ismertetésének gyakorlása döntési helyzetek előkészítéseként (mindennapi konfliktusokban)	Mindennapi konfliktusokban felismeri és segítséggel meg tudja fogalmazni a konfliktust kiváltó okokat.	Önállóan képes mindennapi konfliktushelyzetek elemzésére.
2.2.4.6.	kiselőadás	kiselőadás gyakorlása az osztálytársak előtt	Előzetes felkészülés alapján osztálytársai előtt segítséggel kiselőadást tud tartani általa jól ismert témakörből.	Előzetes felkészülés alapján osztálytársai előtt kiselőadást tud tartani általa jól ismert témakörből.
2.2.4.7.	előadás	előadás gyakorlása	Előzetes felkészülés alapján jól ismert közönség előtt segítséggel előadást tud tartani általa jól ismert témakörből.	Előzetes felkészülés alapján ismerős közönség előtt előadást tud tartani általa jól ismert témakörből.
2.2.4.8.	megemlékezés	a megemlékezések előadói, szervezői szerepének gyakorlása: részvétel megemlékezésekhez kapcsolódó műsorokban	Részt vesz megemlékezésekben szervezőként.	Részt vesz megemlékezésekben szervezőként vagy előadóként. Erről a tevékenységéről – jegyzet alapján – tervet tud ismertetni és beszámolót tud tartani.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 140

2.2.4.9.	szónoklat	szónoklat tartása nagyobb, ismerős közönségnek	Előzetes felkészülés alapján ismerős közönség előtt rövid lélegzetű szónoklatot tud tartani általa jól ismert témakörből.	Előzetes felkészülés alapján ismerős közönség előtt szónoklatot tud tartani.
2.2.4.10.	beszámoló	beszámoló gyakorlása (elvégzett munkák ismertetése)	Kérdések segítségével képes beszámolót tartani osztálytársai előtt egy-egy tantárgy keretében elvégzett feladatáról.	Önállóan képes beszámolót tartani saját vagy csoportja elvégzett munkáiról.
2.2.4.11.	tervismertetés	tervismertetés (előterjesztés) gyakorlása: munkaterv, tevékenységterv	Kérdések segítségével képes osztálytársai előtt ismertetni egy-egy tantárgy keretében elvégzendő feladat tervét.	Önállóan képes osztálytársai előtt ismertetni egy-egy tantárgy keretében elvégzendő feladat tervét.
2.2.4.12.	félreproduktív szakszövegalkotás	félreproduktív szövegalkotás gyakorlása (jegyzet alapján vagy anélkül) a szaktárgyak tanulásának segítése érdekében: szakszók használatának gyakorlása szakszövegek alkotása révén	Az egyes tantárgyak keretében tanult témákról jegyzet alapján félreproduktív szöveget képes mondani.	Az egyes tantárgyak keretében tanult témákról jegyzet alapján és anélkül félreproduktív szöveget képes mondani helyes szakszóhasználattal.
2.2.4.13.	szakszövegek reprodukálása	szakszövegek reprodukálása (törvények, meghatározások, összefüggések)	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, meghatározásokat, összefüggéseket reprodukálni tudja a szakszavak alkalmazásával.	Az egyes tantárgyak keretében tanult törvényeket, meghatározásokat, összefüggéseket reprodukálni tudja a szakszavak alkalmazásával.
2.3.	kommunikációs normákhoz való igazodás	az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákhoz való igazodás gyakorlása (a kapcsolattartás és -teremtés normái, a tekintettartás, a térközsabályozás, a hangerő megválasztása stb.)	Megszólalásakor rendszerint betartja az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákat.	Megszólalásakor önállóan képes az élőbeszéddel azonos időben érvényesülő kommunikációs normákhoz igazodni.
2.4.	szociális helyzetekhez és szerepekhez való igazodás	a szociális szituációhoz és szerephez való igazodás gyakorlása (vezető-vezetett, gyermekszerep, serdülőszerep, tanulói szerep, nő- és férfiszerep stb.)	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben rendszerint életkorának, szociális- és nemi szerepének megfelelően tud viselkedni.	A naponta adódó kommunikációs helyzetekben életkorának, szociális- és nemi szerepének megfelelően tud viselkedni.
2.5.	a beszélés folyamata	tájékozódás a beszélés folyamatáról		
2.5.1.	készülés a beszélésre	készülés a beszélésre (megszólalásra, nyilatkozásra)	Maga által választott vagy kijelölt második személy számára előzetesen - fejben - képes összegyűjteni a mondanivaló témájára vonatkozó tételmondatokat.	Maga által választott vagy kijelölt második személy számára előzetesen - fejben - képes összegyűjteni a mondanivaló témájára vonatkozó tételmondatokat. Feladathelyzettől függően képes e tételmondatok sorrendezésére, elhagyására, kifejtésére.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 141

2.5.2.	a beszélés mint artikulálás	a beszélés mint artikulálás gyakorlása	Ismeri a szóbeli szövegalkotás realizálásához szükséges, a beszéd "megszóllaltatására" vonatkozó beszédtechnikai - kitüntetetten hangképzés- és artikulációs-tani ismereteket. Azokat segítségével alkalmazni tudja olyan gyakorlatrendszerek összeállításához, amelyek révén tökéletesítheti saját beszédprodukciónak, növelheti annak hitelességét.	Ismeri a szóbeli szövegalkotás realizálásához szükséges, a beszéd "megszóllaltatására" vonatkozó beszédtechnikai - kitüntetetten hangképzés- és artikulációs-tani ismereteket. Azokat önállóan alkalmazni tudja olyan gyakorlatrendszerek összeállításához, amelyek révén tökéletesítheti saját beszédprodukciónak, növelheti annak hitelességét.
2.5.3.	a beszélés mint referálás	a beszélés mint referálás gyakorlása	Képes olyan szóbeli beszédprodukciónak létrehozására, amely beszédtechnikai jól formáltságával hitelesen referálja a témát, s tájékoztatja hallgatóját az első személy témával kapcsolatos szándékáról.	Képes olyan szóbeli beszédprodukciónak létrehozására, amely beszédtechnikai jól formáltságával hitelesen referálja a témát, s tájékoztatja hallgatóját az első személy témával kapcsolatos szándékáról. Képes mások szóbeli beszédprodukciónakból kiemelni azokat a hibákat, anomáliákat, amelyek elterelnek a témáról, s félreinformálják a közlővel szembenálló másodikat a közlő tájékoztatási szándékáról.
2.5.4.	visszajelzés a beszéd-folyamattal egy időben	visszajelzés a beszéd-folyamattal egy időben: saját hang (belső) hallása – más hangjának hallása	Segítséggel (pl. magnetofon visszahallgatásával) képes saját szóbeli produkcióinak visszahallására, a szükséges korrekciók végrehajtására a hiteles közlés érdekében.	Önállóan képes saját szóbeli produkcióinak visszahallására, a szükséges korrekciók végrehajtására a hiteles közlés érdekében.
2.5.5.	a beszéléshez kapcsolódó kifejezés	az élőbeszédhez kapcsolódó kifejezés gyakorlása		
2.5.5.1.	a beszélés mint kifejezés	a beszélés mint kifejezés (másodlagos kód) gyakorlása	Segítséggel (pl. magnetofon visszahallgatásával) képes saját szóbeli produkcióinak visszahallására, a szükséges korrekciók végrehajtására a hiteles kifejezés (a kommunikáció ún. emotív funkciója) érvényesülése érdekében.	Önállóan képes saját szóbeli produkcióinak visszahallására, a szükséges korrekciók végrehajtására a hiteles kifejezés (a kommunikáció ún. emotív funkciója) érvényesülése érdekében. Ugyancsak képes mások szóbeli produkcióiban az ún. másodlagos kódok meghallására, azok mimézisére, utánzására.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 142

2.5.5.2.	a mimika, a gesztus, a tekintet, a testtartás	az élőbeszédhez kapcsolódó kódok: a mimika, a gesztus, a tekintet, a testtartás gyakorlása	Ismeri az élőbeszédhez kapcsolódó kódok szerepét és funkcióját. Segítséggel képes azok kontrolljára, tökéletesítésére.	Ismeri az élőbeszédhez kapcsolódó kódok szerepét és funkcióját. Önállóan képes azok kontrolljára, tökéletesítésére.
IV.	MÁSOK MEGHALLGATÁSA	MÁSOK MEGHALLGATÁSA, A HALLGATÓ-BEFOGADÓ SZEREP GYAKORLÁSA		
1.	<i>Elhangzó információk felfogása, szövegértés</i>	<i>A beszédet kezdeményező személy információinak felfogása, a szövegértés gyakorlása</i>		
1.1.	köszöntés, üdvözlés fogadása	válaszolás köszöntésre, üdvözlésre	Az őt köszöntőnek rendszerint udvariasan tud válaszolni.	Az őt köszöntőnek udvariasan tud válaszolni.
1.2.	részvétel vitában	részvétel vitában – a szerepcseré, a tapintatos kiigazítás gyakorlása	A pedagógus által vezetett vitákban részt vesz.	A pedagógus segítségével képes vitaindítót tartani, a vitát levezetni. Vitavezetés közben képes a szót tapintatosan megvonni. Előzetes felkészülés alapján, valamint spontán helyzetben hozzá tud szólni a vitához.
1.3.	kérdezés	a kérdés gyakorlása tájékoztató-ábrázoló szövegek hallgatásakor	Általában képes beszélgetés közben a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, tud kérdezni.	Képes beszélgetés közben a felnőttek és a gyerekek figyelmes meghallgatására, releváns kérdésekkel tud kérdezni.
1.4.	kiegészítés és kiigazítás	a kiegészítés és kiigazítás gyakorlása tájékoztató szövegek hallgatásakor	Segítséggel kiegészítést tud fűzni meghallgatott tájékoztató szövegekhez.	Önállóan képes kiegészítést fűzni meghallgatott tájékoztató szövegekhez, illetve a szövegmondó tévedéseit kiigazítani.
2.	<i>Beszédpercepció</i>	<i>A beszédpercepció fejlesztése</i>		
2.1.	elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek meghallása	elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek jelölése írott szövegben	Segítséggel képes elhangzó beszéd hangsúlyhelyeinek, hanghosszúságának, hanglejtésének, szünethelyeinek jelölésére írott szövegben.	Önállóan tudja jelölni elhangzó beszéd hangsúlyhelyeit, hanghosszúságát, hanglejtését, szünethelyeit írott szövegben.
2.2.	elhangzó idegen nyelvű beszéd fonémáinak differenciálása	elhangzó idegen nyelvű beszédből a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémák kiválogatása	Elhangzó idegen nyelvű beszédből segítséggel ki tud válogatni két-három - a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő - fonémát.	Elhangzó idegen nyelvű beszédből ki tudja válogatni a magyar nyelv hangállományával azonos, illetve az attól eltérő fonémákat.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 143

2.3.	a magyar nyelvjárási ejtés hangjelölése	tájékozódás a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között a nyelvjárási ejtés hangjelölésének gyakorlása, nyelvatlaszok tanulmányozása révén	Segítséggel tájékozódni képes a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között.	Őnállóan képes tájékozódni a magyar nyelvjárási ejtés főbb dialektusai között. Jelölni tud néhány nyelvjárási ejtést nyelvatlasz segítségével.
2.4.	elhangzó szöveg lexemái	elhangzó szövegben szereplő lexemák analízise – az ismerősség, az értettség és a megértettség szempontjából – a szöveg jobb megértése érdekében		
2.4.1.	lejegyzett ismeretlen szavak	ismeretlen szavak lejegyzése elhangzó szövegből	Elhangzó rövid szövegekből le tud jegyezni négy-öt számára ismeretlen szót.	Le tudja jegyezni az elhangzó szövegben szereplő számára ismeretlen szavakat.
2.4.2.	memorizált ismeretlen szavak	ismeretlen szavak memorizálása rövid időre	Elhangzó rövid szövegből két-három ismeretlen szót memorizálni képes rövid időre.	Elhangzó rövid szövegből öt-hét ismeretlen szót memorizálni képes rövid időre.
2.4.3.	kulcsszavak	elhangzó szöveg kulcsszavainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Le tudja jegyezni ismerős témáról szóló, elhangzó szöveg kulcsszavait.	Elhangzó rövid szöveg lexemáit elemezni tudja az ismerősség és a megértettség szempontjából. Le tudja jegyezni a szövegben szereplő adatokat, összefüggéseket.
2.5.	elhangzó szöveg mondatai	elhangzó szöveg mondatainak megértése		
2.5.1.	mondategysége azonosítása mondatmodellekkel	elhangzó szöveg mondategységeinek azonosításának gyakorlása mondatmodellekkel	Elhangzó szöveg mondategységeit segítséggel azonosítani képes mondatmodellekkel.	Elhangzó szöveg mondategységeit önállóan képes azonosítani mondatmodellekkel.
2.5.2.	tételmondatok kiemelése	elhangzó szöveg tételmondatainak lejegyzése, a jegyzetelés tanulása	Elhangzó szöveg tételmondatait segítséggel le tudja jegyezni.	Elhangzó szöveg tételmondatait önállóan le tudja jegyezni.
2.6.	elhangzó szöveg analízise	elhangzó beszéd elemzése a szövegkohézió szempontjából a szöveg megértése érdekében		
2.6.1.	utaló elemek lejegyzése	előre-, vissza-, és jelenre utaló elemek lejegyzése elhangzó szövegből	Segítséggel képes elhangzó szövegből lejegyezni az előre- és hátrautaló elemeket.	Képes elhangzó szövegből lejegyezni az előre- és hátrautaló elemeket.
2.6.2.	koherencia-hibák kiemelése	a koherenciát zavaró részletek kiválasztása elhangzó szövegből; e hibák javítása	Segítséggel képes elhangzó szövegből kiemelni a koherenciahibákat.	Képes elhangzó szövegből lejegyezni a koherenciahibákat. Ezeket javítani tudja.
2.6.3.	adatok, összefüggések lejegyzése	adatok, összefüggések lejegyzése elhangzó szövegből a jegyzetelés tanulása érdekében	Segítséggel képes elhangzó szövegből adatokat, összefüggéseket lejegyezni.	Le tudja jegyezni a szövegben szereplő adatokat, összefüggéseket.
3.	<i>A beszélő személy és az általa közvetített üzenet hitelessége</i>	<i>A beszélő személy és az általa közvetített hitelességének elemzése</i>		

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 144

3.1.	a szöveginformáció viszonya a nem nyelvi kommunikációs és a szövegfonetikai eszközökkel	elhangszt beszédprodukción elemzése abból a szempontból, hogy a nem nyelvi kommunikációs eszközök és a szövegfonetikai eszközök révén közvetített üzenet milyen viszonyban volt a szöveg információival	Segítséggel elemezni képes visszahallgatott saját beszédprodukción esetében a beszéd folyamat alaptényezőit.	Elemezni tudja saját és mások beszédprodukción esetében a beszéd folyamat alaptényezőit.
3.2.	a beszélőt befolyásoló előzetes információk és előfeltevések	elhangszt beszédprodukción elemzése abból a szempontból, hogy a beszélőt milyen előzetes információk és előfeltevések befolyásolhatták a szövegalkotásban	Segítséggel elemezni képes saját visszahallgatott beszédprodukción a hitelesség szempontjából.	Elemezni tudja saját és mások beszédprodukción a beszélő személy és az általa közvetítettek hitelességének szempontjából.
B/	NYELVÉSZET	A NYELVÉSZET TANULÁSA		
I.	A STÍLUS	ISMERETEK TANULÁSA, ÉLMÉNYEK SZERZÉSE A STÍLUSRÓL, A STÍLUST VIZSGÁLÓ STILISZTIKÁRÓL		
1.	<i>A képes kifejezések fajtái</i>	<i>A képes kifejezések fajtáinak áttekintése, felismerésének gyakorlása</i>	Kifejezéseket fel tud osztani nyelvi és nem nyelvi szempontok alapján.	Kifejezőmódot értelmezni tud többletjelentésük alapján. Tud nyelvi és nem nyelvi kifejezőmódot alkotni.
2.	<i>A szó- és a mondatalakzatok fajtái</i>	<i>A szó- és mondatalakzatok fajtáinak áttekintése, felismerésük gyakorlása</i>	Fel tudja sorolni a szó- és mondatalakzatok fajtáit. Segítséggel képes azok felismerésére megkülönböztető jegyeik elkülönítése révén.	Fel tudja sorolni a szó- és mondatalakzatok fajtáit. Önállóan képes azok felismerésére megkülönböztető jegyeik elkülönítése révén.
II.	STÍLUSFAJTÁK ÉS SZÖVEGTÍPUSOK	STÍLUSFAJTÁK ÉS SZÖVEGTÍPUSOK MEGISMERÉSE		
1.	<i>Az írott szövegek jellegzetes stílusfajtái</i>	<i>Az írott szövegek jellegzetes stílusfajtáinak megismerése</i>		
1.1.	a tudományos stílus	a tudományos stílus felismerésének gyakorlása	Felismeri a tudományos stílust. Segítséggel - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a tudományos stílus egy-két jellemzőjét.	Felismeri a tudományos stílust. Önállóan - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a tudományos stílus egy-két jellemzőjét. Képes adott témát tudományos stílusban kifejezni vagy adott témájú mindennapi szöveget tudományos stílusban is megjeleníteni.
1.2.	a hivatalos stílus	a hivatalos stílus felismerésének gyakorlása	Felismeri a hivatalos stílust. Segítséggel - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a hivatalos stílus egy-két jellemzőjét.	Felismeri a hivatalos stílust. Önállóan - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a hivatalos stílus egy-két jellemzőjét. Képes adott témát hivatalos stílusban kifejezni vagy adott témájú mindennapi szöveget hivatalos stílusban is megjeleníteni.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 145

1.3.	a publicisztikai stílus	a publicisztikus stílus felismerésének gyakorlása	Felismeri a publicisztikai stílust. Segítséggel - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a publicisztikai stílus egyik jellemzőjét.	Felismeri a publicisztikai stílust. Önállóan - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a publicisztikai stílus egyik jellemzőjét. Képes adott témát publicisztikai stílusban kifejezni vagy adott témájú mindennapi szöveget publicisztikai stílusban is megjeleníteni.
1.4.	a szépiírói stílus	a szépiírói stílus felismerésének gyakorlása	Felismeri a szépiírói stílust. Segítséggel - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a szépiírói stílus egyik jellemzőjét.	Felismeri a szépiírói stílust. Önállóan - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a szépiírói stílus egyik jellemzőjét. Képes adott témát szépiírói stílusban kifejezni vagy adott témájú mindennapi szöveget szépiírói stílusban is megjeleníteni.
2.	<i>Az írott stílusok jellemzői a vizuális kép és a nyelvi kép szempontjából</i>	<i>Az írott stílusok jellemzőinek megismerése a vizuális kép, valamint a nyelvi kép szempontjából</i>		
2.1.	a vizuális kép életre hívásának eszközei: a tipografizálás, a sajtófotó, a karikatúra, az illusztráció, az ábrák, modellek	ismerkedés a vizuális kép életre hívásának, alkotásának eszközeivel; kísérlet önálló vizuális kép megteremtésére kijelölt vagy szabadon választott témákban	Segítséggel képes adott és/vagy szabadon választott témára vizuális képet komponálni.	Önállóan képes adott és/vagy szabadon választott témára vizuális képet komponálni.
2.2.	a nyelvi képek eredetiségének foka	az írott szövegben tetten érhető nyelvi képek elemzése eredetiségük foka, a képesség mértéke szerint		
2.2.1.	köznyelvi képek	köznyelvi képek elemzése, felismerésük gyakorlása	Segítséggel felismeri és meg tudja nevezni az egyszerűbb köznyelvi képeket köznyelvi szövegművekben.	Önállóan felismeri és meg tudja nevezni a köznyelvi képeket köznyelvi szövegművekben.
2.2.2.	exmetaforák	exmetaforák elemzése, felismerésük gyakorlása	Segítséggel felismeri és meg tudja nevezni az egyszerűbb exmetaforákat köznyelvi, továbbá irodalmi szövegművekben.	Önállóan felismeri és meg tudja nevezni az exmetaforákat köznyelvi, továbbá irodalmi szövegművekben, valamint képes ezek lényeges jegyeit felidézni, konkretizálni. Képes saját szövegeiben exmetaforák "beépítésére".
2.2.3.	újszerű, eredeti képek	újszerű, eredeti képek elemzése, felismerésük gyakorlása	Segítséggel felismeri és meg tudja nevezni az egyszerűbb újszerű, eredeti képeket köznyelvi, továbbá irodalmi szövegművekben.	Önállóan felismeri és meg tudja nevezni az újszerű, eredeti képeket köznyelvi, továbbá irodalmi szövegművekben, valamint képes ezek lényeges jegyeit felidézni, konkretizálni. Kísérletet tesz adott vagy szabadon választott

témák kifejtése során
újszerű, eredeti képek
alkotására.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 147

3.	<i>A beszélt szövegek jellegzetes stílusfajtái</i>	<i>A beszélt szövegek jellegzetes stílusfajtáinak felismerése</i>		
3.1.	a társalgási stílus	a társalgási stílus felismerése	Írott és beszélt szövegekben felismeri a társalgási stílust. Segítséggel - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a társalgási stílus egy-két jellemzőjét.	Írott és beszélt szövegen felismeri a társalgási stílust. Önállóan - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a társalgási stílus egy-két jellemzőjét. Képes adott témát társalgási stílusban kifejezni, illetve tudományosnak tűnő témát társalgási stílusban megjeleníteni.
3.2.	a szóznoki, előadói stílus	a szóznoki, előadói stílus felismerése	Írott és beszélt szövegekben felismeri a szóznoki, előadói stílust. Segítséggel - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a szóznoki, előadói stílus egy-két jellemzőjét. Ugyancsak segítséggel képes egy adott vagy szabadon választott témát szóznoki stílusban kifejezni osztálytársai körében.	Írott és beszélt szövegekben felismeri a szóznoki, előadói stílust. Önállóan - konkrét szövegen - meg tudja nevezni a szóznoki, előadói stílus egy-két jellemzőjét. Ugyancsak önállóan képes egy adott vagy szabadon választott témát szóznoki stílusban kifejezni osztálytársai vagy nagyobb létszámú csoportok előtt is.
4.	<i>A beszélt stílus akusztikumának jellegzetességei</i>	<i>Ismeretek tanulása, élmények szerzése a beszélt stílus akusztikumának néhány jellegzetességéről</i>		
4.1.	a regionális köznyelv	a regionális köznyelv vagy nyelvjárásiás színezetű beszéd megfigyelése az előadói, illetve a társalgási stílusban	Valóságban elhangzó vagy magnón rögzített szöveg alapján - segítséggel - képes a nyelvjárásiás színezetű beszéd (előadói-szóznoki, társalgási) jellemző jegyeinek felsorolására.	Valóságban elhangzó vagy magnón rögzített szöveg alapján önállóan képes a nyelvjárásiás színezetű beszéd (előadói-szóznoki, társalgási) jellemző jegyeinek felsorolására.
4.2.	az írott szöveg megszólaltatásakor keletkező akusztikum	az írott szöveg megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jellemzőinek megfigyelése mechanikus felolvasás, értő tolmácsolás, "túljátszás" esetén	Segítséggel képes egy tetszés szerinti írott szöveg megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jegyeinek összegyűjtésére. Ezen jegyek alapján jellemezni képes a "megszólaltatás" lehetséges változatait.	Önállóan képes egy tetszés szerinti írott szöveg megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jegyeinek összegyűjtésére. Ezen jegyek alapján jellemezni képes a "megszólaltatás" lehetséges változatait.
4.3.	a beszédet hivatásszerűen használók beszéd-sajátosságai	a riporter, műsorvezetői beszéd akusztikuma szövegfonetikai jellemzőinek megfigyelése	Segítséggel képes a riporter, műsorvezetői szöveg megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jegyeinek összegyűjtésére. Ezen jegyek alapján jellemezni képes a "megszólaltatás" lehetséges változatait.	Önállóan képes a riporter, műsorvezetői szöveg megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jegyeinek összegyűjtésére. Ezen jegyek alapján jellemezni képes a "megszólaltatás" lehetséges változatait.

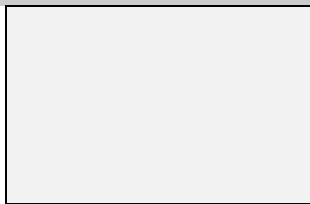
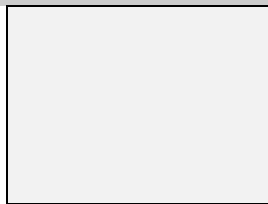
ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 148

4.4.	riportalanyok, nyilatkozók, szakértők beszéde	riportalanyok, nyilatkozók, szakértők beszédének megfigyelése	Segítséggel képes a riportalanyok, nyilatkozók, szakértők szövegének megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jegyeinek összegyűjtésére. Ezen jegyek alapján jellemezni képes a "megszólaltatás" lehetséges változatait.	Őnállóan képes a riportalanyok, nyilatkozók, szakértők szövegének megszólaltatásakor keletkező akusztikum szövegfonetikai jegyeinek összegyűjtésére. Ezen jegyek alapján jellemezni képes a "megszólaltatás" lehetséges változatait.
III.	STILISZTIKA ÉS STÍLUSTÖRTÉNET	STILISZTIKA ÉS STÍLUSTÖRTÉNET		
1.	<i>A magyar stílusfejlődés korszakai</i>	<i>Tájékozódás a magyar stílusfejlődés jellegzetes korszakairól</i>		
1.1.	az irodalmi írásbeliség kialakulásától Kazinczy stílusreformjáig	tájékozódás a stílusfejlődésről az irodalmi írásbeliség kialakulásától Kazinczy stílusreformjáig	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait az irodalmi írásbeliség kialakulásától Kazinczy és követőinek stílusreformjáig. Segítséggel képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait az irodalmi írásbeliség kialakulásától Kazinczy és követőinek stílusreformjáig. Őnállóan képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.
				Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustörténeti korszak nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
1.2.	az irodalmi írásbeliség Kazinczy reformjától Petőfi és Arany népies stílusforradalmáig	tájékozódás a stílusfejlődésről Kazinczy reformjától Petőfi és Arany népies stílusforradalmáig	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait az irodalmi írásbeliség kialakulásától Kazinczy és követőinek stílusreformjáig. Segítséggel képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait az irodalmi írásbeliség kialakulásától Kazinczy és követőinek stílusreformjáig. Őnállóan képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustörténeti korszak nyelvi jellemzőinek felhasználásával.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 149

1.3.	az irodalmi írásbeliség Petőfi és Arany népies stílusforradalmától a Nyugat stílusújításáig	tájékozódás a stílusfejlődésről Petőfi és Arany népies stílusforradalmától a <i>Nyugat</i> stílusújításáig	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait Petőfi és Arany népies stílusforradalmától a Nyugat stílusújításáig. Segítséggel képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait Petőfi és Arany népies stílusforradalmától a Nyugat stílusújításáig. Önállóan képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustörténeti korszak nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
1.4.	az irodalmi írásbeliség a Nyugat újításától napjainkig	tájékozódás a stílusfejlődésről a <i>Nyugat</i> újításától napjainkig	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait a Nyugat újításától napjainkig. Segítséggel képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a stílustörténet korszakait a Nyugat újításától napjainkig. Önállóan képes a fenti stílustörténeti korszakot reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustörténeti korszak jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustörténeti korszak nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
2.	<i>Stílustendenciák a stílusfejlődési korszakokon belül</i>	<i>Stílustendenciák felismerése az irodalmi stílusfejlődés korszakain belül</i>		
2.1.	a reneszánsz stílus	a reneszánsz stílus stílustendenciáinak felismerése	Fel tudja sorolni a reneszánsz stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a reneszánsz stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustendencia nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
2.2.	a barokk stílus	a barokk stílus stílustendenciáinak felismerése	Fel tudja sorolni a barokk stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző	Fel tudja sorolni a barokk stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 150

stilisztikai, grammatikai,
lexikológiai jegyeinek
összegyűjtésére.

stilisztikai, grammatikai,
lexikológiai jegyeinek
összegyűjtésére.
Kísérletet tesz egy-egy
adott téma kifejezésére a
nevezett stílustendencia
nyelvi jellemzőinek
felhasználásával.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 151

2.3.	a klasszicista stílus	a klasszicista stílus stílustendenciáinak felismerése	Fel tudja sorolni a klasszicista stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a klasszicista stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustendencia nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
2.4.	a romantikus stílus	a romantikus stílus stílustendenciáinak felismerése	Fel tudja sorolni a romantikus stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a romantikus stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.
				Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustendencia nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
2.5.	a népies stílus	a népies stílus stílustendenciáinak felismerése	Fel tudja sorolni a népies stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni a népies stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustendencia nyelvi jellemzőinek felhasználásával.
2.6.	az avantgárd stílus	az avantgárd stílus stílustendenciáinak felismerése	Fel tudja sorolni az avantgárd stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére.	Fel tudja sorolni az avantgárd stílus stílustendenciáinak jellemző jegyeit. Segítséggel képes a fenti stílustendenciát reprezentáló egy-egy szövegen az adott stílustendencia jellemző stilisztikai, grammatikai, lexikológiai jegyeinek összegyűjtésére. Kísérletet tesz egy-egy adott téma kifejezésére a nevezett stílustendencia nyelvi jellemzőinek felhasználásával.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 152

IV.	A SZÉPIRODALMI ÉS A TUDOMÁNYOS NYELV, ILLETVE STÍLUS LEXIKOGRÁFIAI FELDOLGOZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI	TÁJÉKOZÓDÁS A SZÉPIRODALMI, VALAMINT A TUDOMÁNYOS NYELV, ILLETVE STÍLUS LEXIKOGRÁFIAI FELDOLGOZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEIRŐL		
1.	<i>Az írói szótárak fajtái</i>	<i>Írói szótárak fajtáinak megismerése</i>	Fel tudja sorolni a Magyarországon megjelent írói szótárakat a szerző és a cím pontos megjelölésével. Segítséggel képes az írói szótárak egy-egy címszavának olvasására, értelmezésére.	Fel tudja sorolni a Magyarországon megjelent írói szótárakat a szerző és a cím pontos megjelölésével. Önállóan képes az írói szótárak egy-egy címszavának olvasására, értelmezésére. Az írói szótár felhasználásával képes egy-egy író stílusfejlődésének, stílusváltásainak jellemzésére.
2.	<i>Szakszótárak</i>	<i>Szakszótárak megismerése</i>	Ismer legalább három szakszótárat. Fel tudja sorolni szerzőjüket, címüket. Tudja, hogy egy-egy tantárgy tanulásához milyen szakszótár nyújt számára segítséget.	Ismer legalább három szakszótárat. Fel tudja sorolni szerzőjüket, címüket. Tudja, hogy egy-egy tantárgy tanulásához milyen szakszótár nyújt számára segítséget. Képes egy-egy szabadon választott vagy kijelölt témára vonatkozó, kisebb terjedelmű szakmai szöveg szakszótári feldolgozására.

I. Olvasás

- a) A tanuló tudjon elolvasni legalább 160-180 szavas szöveget 5 perc alatt. Ez idő alatt tudjon hibátlanul megoldani legalább 5 adatkereső és lényegkiemelő feladatot az elolvasott szöveggel összefüggésben.
- b) 5 perces felkészülés után tudjon felolvasni legalább 17-20 mondatos szöveget. Felolvasás közben olvasástechnikai hibát ne ejtsen. Hanglejtéshibán kívül más helyesejtési hibát szintén ne ejtsen, a hanglejtéshibáját tudja önállóan javítani.
- c) Tudja megkeresni önállóan a szövegben előforduló ismeretlen szavak jelentését a *Magyar értelmező kéziszótárban* és más ismert szaklexikonban. A szómagyarázatokkal tudja önállóan értelmezni.
- d) Tudja az olvasókönyvében lévő szöveget önállóan feldolgozni.
- e) Tudjon következtetni bármely könyv témájára a könyv tartalomjegyzékének elolvasása után.
- f) Tudja képről felismerni és megnevezni az olvasókönyvéből megismert kiemelkedő tehetségű és teljesítményű magyar színészeket.
- g) Tudjon megnevezni legalább három ókori görög drámaíró.
- h) Tudja felsorolni legalább három *Shakespeare*-dráma címét.
- i) Tudja megnevezni a *Bánk bán*, *Az ember tragédiája*, a *Magyar Elektra* szerzőjét.
- j) Tudja, hogy a *Nemzeti Színház* 1837-ben tartotta nyitó előadását, s első igazgatója *Bajza József* volt.

II. Írás, írásos kommunikáció

- a) A tanuló írása esztétikus legyen.
- b) Minden másolási feladatot hibátlanul oldjon meg.
- c) Rendelkezzék az önellenőrzés képességével és szokásával. Önmaga és a mások által elkövetett helyesírási hibákat képes legyen önállóan javítani, ha arra előzetesen a pedagógus felhívja a figyelmét.
- d) Képes legyen a különböző típusú helyesírási problémák megnevezésére, a helyesírási szabály megkeresésére és alkalmazására. Képes legyen grammatikai ismereti segítségével a szakszerű helyesírási elemzésre, néhány fontosabb helyesírási szabály felidézésére és alkalmazására.

III. Fogalmazás

- a) A tanuló tudjon önállóan elbeszélést, leírást, jellemzést, levelet, életrajzot, önéletrajzot, riportot írni. A szövegben ne legyen kettőnél több szövegszerkesztési-nyelvhelyességi hiba.
- b) Tudjon önállóan vegyes műfajú szöveget írni.
- c) Tudjon meghatalmazást, nyugtát, átvételi elismervényt írni, nyomtatványokat kitölteni.
- d) Tudjon segítséggel kérvényt, főljegyzést, cikket, forgatókönyvet, metanyelvi szövegeket írni.
- e) Tudjon önállóan vázlatot írni, jegyzetet készíteni. Tudjon segítséggel cédulázni.
- f) Szövegeit három megadott szempont szerint önállóan tudja javítani szövegszerkesztési, nyelvhelyességi szempontból.

IV. Helyesejtés

- a) Ne kövessen el spontán beszédben hangsúly- és hanglejtéshibákat.
- b) Tudja a tanult verseket, prózai szövegeket helyesejtési hiba nélkül elmondani.
- c) Kb. 5 versszakos versekben 5-10 sornyi szövegekben tudja jelölni a hangsúlyt, a hanglejtést, a szüneteket önállóan és a beszéd folyamat-változásokat tanári segítséggel.
- d) Mások felolvasásában, versmondásában és spontán beszédében ismerje föl a helyesejtési hibákat.
- e) Tudja felsorolni és ismerje fel a leggyakoribb beszédhibákat.

ANYANYELV ÉS KOMMUNIKÁCIÓ 154

- V. Beszédfejlesztés
- a) Tudjon udvariasan meghívni ismerős gyerekeket és felnőtteket rendezvényekre, s a vendégeket tudja köszönteni a helyes nyelvi formák alkalmazásával, udvarias testtartással, helyes hangerővel. Ugyanilyen módon tudjon válaszolni, ha őt hívják meg.
 - b) Tudjon ünnepi alkalomra (névnap, születésnap) köszöntőszövegeket összeállítani, és tudja ezt elmondani udvarias testtartással, helyes hangerővel. Tudjon ajándékot átnyújtani társainak, ismerős felnőtteknek a helyes nyelvi formák alkalmazásával udvarias testtartással. Tudjon az őt köszöntőnek udvariasan válaszolni.
 - c) Tudjon tájékozódni, segítséget kérni nehéz helyzetekben is személyes érintkezés során, illetve telefonon keresztül. Más tudjon udvariasan, jó kapcsolattartással informálni, útbaigazítani.
 - d) Véleményét tudja pontos, leíró vagy elbeszélő szövegben kifejtetni.
 - e) A pedagógus által vezetett vitákban álláspontját tudja érvekkel védeni, mások állításait cáfolni anélkül, hogy sértené a vitatkozó felet, s hogy a témától eltérne. A vitákban a szerepsere szándékát jelezze változatosan: testtartással, tekintetváltással, érintéssel, nyelvi formákkal. Legyen képes a vitában részt vevő gyerekeket és felnőtteket egyaránt udvariasan, tapintatosan kiigazítani.
 - f) Tudjon a műfaj szabályainak megfelelő koherens, expresszív elbeszélést, ismeretterjesztő, illetve mindennapi leírást, jellemzést mondani.
 - g) Tudjon riportot, illetve interjút készíteni ismert személyekkel, ismert helyzetről, eseményről.
 - h) Tudjon előzetes felkészüléssel 5-10 perces kiselőadást tartani a tananyaghoz kapcsolódó témáról ismerős közönség előtt.
 - i) Anaponta adódó kommunikációs helyzetekben tudjon életkorának, szociális és nemi szerepének megfelelően viselkedni.
 - j) Vegyen részt megemlékezésekben szervezőként vagy előadóként. Tudjon erről a tevékenységéről – jegyzet alapján – tervet ismertetni és beszámolót tartani.
 - k) Tudja elhangzó rövid szöveg lexémáit elemezni ismerősség és megértettség szempontjából. Tudja lejegyezni a szövegben szereplő adatokat, összefüggéseket, valamint a számára ismeretlen szavakat.
 - l) Tudjon előzetes felkészülés alapján, valamint spontán helyzetben hozzászólni a kiselőadáshoz, előadáshoz, vitához, beszámolóhoz, tervismertetéshez.
 - m) Legyen képes elhangzó szövegben a koherenciahibákat észrevenni és azokat javítani.
 - n) Legyen tájékozott a beszélés folyamatáról.
 - o) Tudja saját és mások beszédprodukcióit elemezni a beszélő személy és az általa közvetítettek hitelességének szempontjából.
 - p) Sajátítsa el az alkalomhoz illő ruházat és hajviselet megválasztásának szabályait, és alkalmazza ezeket a mindennapokban.
- VI. Stílus
- a) Tudjon kifejezésmódokat értelmezni többletjelentésük alapján.
 - b) Tudja felismerni és megnevezni az egyszerűbb stilisztikai formákat köznyelvi, továbbá irodalmi szövegművekben: a képes kifejezések fajtáit: hasonlat, költői (festői) jelző; az ismert szóképek (trópusok), másképpen névátvitelek közül: metafora, allegória, megszemélyesítés, szimbólum, szinesztézia, metonímia, szinekdoché; a szó- és mondatalakzatok fajtái közül: ismétlés, halmozás, fokozás, ellentét, felkiáltás, kérdés, megszólítás, párhuzam, szokatlan/fordított szórend, elhallgatás/félbeszakítás, irónia, gúny, érzelmileg színező szavak/kifejezések.
 - c) A nyelvi kommunikáció legfontosabb stílusfajtáit: az írásos: szépirodalmi, tudományos, publicisztikai, hivatalos, levélstílus; a szóbeli: társalgási, szónoki, előadói stílust tudja alkalmazni önállóan szerkesztett szövegművekben.
 - d) Egybe tudja vetni hasonlóságok és különbségek alapján az írói szótárakat.
 - e) Tudjon szerkeszteni 3-4 rövidebb-hosszabb stílusparódiát a mindennapi életből vett helyzet, továbbá személy ábrázolására.

